

NATURA 2000 teritorijas “Vidusburtnieks” dabas aizsardzības plāns

Teritorija atrodas Valmieras rajona Burtnieku, Jeru, Sēļu un Vecates pagastos

Plāns izstrādāts laika periodam no 2006. gada līdz 2016. gadam

Izstrādātājs:

Latvijas Dabas fonds

Projekta vadītāja:

Inga Račinska

Plāna redaktors:

Jānis Gailis

Rīga

2005. gada decembris

atjaunots

201_. gada _____

Saturs

Ievads	4
Kopsavilkums.....	5
1. Teritorijas apraksts.....	6
1.1. Teritorijas juridiskās saistības	6
1.1.1. LR likumdošana	6
1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības.....	12
1.1.3. Īpašuma tiesības	13
1.2. Vispārēja informācija par teritoriju	14
1.2.1. Teritorijas atrašanās vieta un ģeogrāfiskās koordinātes	14
1.2.2. Teritorijas robeža	14
1.2.3. Esošais teritorijas zonējums	14
1.2.4. Teritorijas apsaimniekošanas infrastruktūra.....	14
1.2.5. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture	14
1.2.6. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums	16
1.2.7. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju.....	17
1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums	18
1.3.1. Klimats	18
1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija	18
1.3.3. Hidroloģija	19
1.3.4. Augšnes.....	20
1.3.5. Ainavas.....	21
1.4. Teritorijas bioloģiskais raksturojums	22
1.4.1. Flora	22
1.4.2. Fauna.....	24
1.4.3. Biotopi.....	30
1.5. Teritorijas sociālekonomiskais raksturojums.....	38
1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība).....	38
1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi.....	38
1.6. Informācijas avoti	40
2. Teritorijas novērtējums	41
2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori.....	41
2.2. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori.....	42
2.2.1. Saldūdeņi.....	42
2.2.2. Pļavas	42
2.2.3. Meži	43
2.3. Sugas kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tās ietekmējošie faktori	45
2.4. Citas NATURA 2000 teritorijas vērtības	46
2.5. NATURA 2000 teritorijas vērtību pretnostādījums	47
3. Teritorijas saglabāšanas mērķi	48
3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi	48
3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam.....	48
4. Apsaimniekošanas pasākumi	49
4.1. Apsaimniekošanas pasākumu pārskats.....	49
4.2. Ieteicamais teritorijas zonējums	63
5. Plāna ieviešana un atjaunošana	64
5.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti	64
5.2. Plāna atjaunošana	64
5.3. NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi	64
Pielikumi	65

Lietoto saīsinājumu skaidrojums

- BD – Eiropas Padomes direktīva 79/409/EEK par savvaļas putnu aizsardzību
BK – Bernes konvencija
DAP – Dabas aizsardzības pārvalde
DA plāns – dabas aizsardzības plāns
DMB – Dabisks meža biotops
ES – Eiropas Savienība
HD - Eiropas Padomes direktīva 92/43/EEC par dabisko biotopu, savvaļas floras un faunas aizsardzību.
ĪADT – Īpaši aizsargājamā dabas teritorija
ĪAS – LR MK 2000. gada 14. novembra noteikumi Nr.396 “Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”
LA plāns – Lauku attīstības plāns
LDF – Latvijas Dabas fonds
LSG – Latvijas Sarkanā grāmata
LVĢMA – Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra
MIK – LR MK 2001. gada 30. janvāra noteikumi Nr.45 “Mikrolietumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”
MK – Latvijas Republikas Ministru kabinets
RVP – Reģionālā vides pārvalde

Ievads

NATURA 2000 teritorija "Vidusburtnieks" atrodas Valmieras rajonā, ietverot daļu no Vecates, Burtnieku, Jeru un Sēļu pagastiem.

"Vidusburtniekam" ir raksturīga augsta biotopu un sugu daudzveidība. Plašas mežu platības mijas ar palieņu pļavām, upēm, vecupēm un pārpurvotiem sektoriem. NATURA 2000 teritorija patreizējās robežās ir izveidota 2004. gadā, kad mežainajai Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta dabas lieguma zonai "Vidusburtnieks" tika pievienotas Burtnieka un Rūjas palieņu pļavu teritorijas Rūjas labajā krastā un Sedas palieņu pļavu teritorijas tās kreisajā krastā. Teritorijas paplašināšana tika pamatota ar faktiem, ka šajā pļavās ir sastopamas vairākas putnu un kukaiņu sugas, kuru aizsardzība ir viena no ES un Latvijas prioritātēm, piemēram, ķikuts *Gallinago media*, grieze *Crex crex* un lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita*.

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" dabas aizsardzības plāns izstrādāts 2005. gadā. Izstrādē piedalījās Jānis Gailis (LDF, plāna izstrādes koordinators un redaktors, bezmugurkaulnieku eksperts), Inese Cera (LDF, bezmugurkaulnieku eksperte), Mārtiņš Kalniņš (Dabas aizsardzības pārvalde, hidrobioloģijas eksperts), Aivars Petriņš (LDF, ornitoloģijas eksperts), Ainārs Auniņš (LDF, ornitoloģijas eksperts), Inese Silamiķele (LDF, botānikas eksperte), Aija Mežaka (LU Bioloģijas fakultāte, botānikas eksperte), Aija Karlivāne (LDF, dabisko mežu biotopu eksperte) un Baiba Strazdiņa (LDF, kartogrāfe). Plāns ir izstrādāts atbilstoši Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (tagad – Vides ministrijas) 04.07.2002. rīkojumam Nr. 120 "Par ieteikumiem dabas aizsardzības plānu izstrādāšanai". Teritorijas bioloģisko vērtību inventarizācija ir veikta 2005. gada sezonā. Papildus ir apkopoti arī pieejamie publicētie un nepublicētie dati par teritoriju, kā arī dati no dažādu projektu atskaitēm. Plāna karšu sagatavošanai izmantoti LR Valsts Zemes dienesta, VAS "Latvijas valsts meži" un Valsts Meža dienesta materiāli.

Dabas aizsardzības plāna izstrāde NATURA 2000 teritorijai "Vidusburtnieks" ir viens no daudziem pasākumiem, kuri tiek īstenoti LDF projekta "Palieņu pļavu atjaunošana" ietvaros. Šī projekta ietvaros paredzēts izstrādāt dabas aizsardzības plānus 15 īpaši aizsargājamām dabas teritorijām, kurās lielākās bioloģiskās vērtības ir saistītas ar palieņu pļavām un tās apdzīvojošām aizsargājamajām sugām. Papildus plānu izstrādei no projekta līdzekļiem tiek finansēti palieņu pļavu atjaunošanai un to bioloģiskās daudzveidības palielināšanai nozīmīgi pasākumi, piemēram, krūmu izciršana, pļavu pirmreizējā nopļaušana u.c. Projekta "Palieņu pļavu atjaunošana" īstenošanas termiņš ir 2008. gads.

Uzsākot plāna izstrādi, 2005. gada 28. janvārī Burtnieku pagasta padomē, 11. februārī Sēļu pagasta padomē, 25. februārī Vecates pagasta padomē un 8. aprīlī Jeru pagasta padomē tika rīkotas informatīvās sanāksmes. To dalībnieku saraksti un protokoli attēlots 1.1. pielikumā. Šo sanāksmju laikā teritorijā ietilpstošo zemes īpašumu īpašnieki un lietotāji, kā arī dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzīšanā iesaistīto organizāciju pārstāvji tika iepazīstināti ar uzsākto plānošanas procesu, DA plāna saturu un funkcijām, paredzētajiem lieguma izpētes darbiem, iespējām iegūt finansējumu palieņu pļavu apsaimniekošanai no projekta "Palieņu pļavu atjaunošana" u.c. Zemju īpašnieki tika aicināti līdzdarboties plāna izstrādē. Pēc sanāksmēm tika izveidota DA plāna izstrādes uzraudzības grupa, kurā iekļauti pašvaldību, VAS "Latvijas valsts meži", Valsts Meža dienesta, Valsts Vides dienesta RVP, DAP, LDF un zemes īpašnieku pārstāvji (1.2. pielik.).

Plāna izstrādes gaitā tika sasauktas četras uzraudzības grupas sanāksmes un organizēta plāna pirmās redakcijas publiskā apspriešana. Šo pasākumu laikā tika izskatīts plāna saturs un diskutēts par nepieciešamajiem teritorijas apsaimniekošanas pasākumiem. Pēc publiskās apspriešanas plāna pirmā redakcija tika iesniegta saskaņošanai Vecates, Burtnieku, Jeru un Sēļu pagastu padomēs. Sanāksmju protokoli ir attēloti 1.3., 1.4., 1.5., 1.6. un 1.8. pielikumos., bet izraksti no pagastu padomju sēžu protokoliem par plāna saskaņošanu – 1.7. pielikumā.

Kopsavilkums

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" DA plānā apkopota vispusīga informācija par teritorijas dabu un dabas vērtībām, kā arī aprakstītas sociālekonomiskās vērtības. Ir uzstādīti teritorijas saglabāšanas un apsaimniekošanas mērķi un ieteikti apsaimniekošanas pasākumi, kuri veicami šo mērķu sasniegšanai. Pavisam ir uzstādīti trīs ilgtermiņa jeb ideālie teritorijas saglabāšanas un apsaimniekošanas mērķi: saglabāta "Vidusburtnieka" bioloģiskā, ainaviskā un kultūrvēsturiskā vērtība, atjaunots palieņu pļavu hidroloģiskais režīms un sabalansētas teritorijas ekonomiskās un dabas aizsardzības intereses (3.1. nod.). Šie mērķi izriet no lieguma teritorijā esošajām dabas – Latvijas un starptautiskā mērogā aizsargājamas sugas un biotopi – un sociālekonomiskajām vērtībām: ekstenīvā lauksaimniecība, tūrisma un rekreācijas iespējas u.c.

Ir vairāki faktori, kas negatīvi ietekmē teritorijas dabas vērtības. Pļavas negatīvi ietekmē to apstrādāšanas pārtraukšana. Tā rezultātā ir degradējusies pļavu veģetācija, pļavas pārkrūmojas vai pat pārmežojas. Pļavās arī izzūd nišas retām un aizsargājamām dzīvnieku sugām, zūd ainaviskā vērtība. Mežus ietekmē mežsaimnieciskā darbība, kuras rezultātā atsevišķos teritorijas sektoros veidojas egļu monokultūras, kas ir bioloģiski mazvērtīgi biotopi. Tās arī degradē ainavu un fragmentē biotopus. Visu "Vidusburtnieka" teritoriju kopumā apdraud invazīva augu suga Sosnovska latvānis. Pagaidām tas ir sastopams nelielā platībā teritorijas austrumu galā Sedas krastā, taču tuvumā esošā upe var šo sugu strauji izplatīt lielā teritorijas daļā.

Atsevišķu faktoru iedarbību īsā laikā likvidēt nav iespējams, piemēram, latvāņu populācijas iznīcināšana var prasīt aktīvu rīcību ilgā laika periodā. DA plānā ir norādīti konkrēti apsaimniekošanas pasākumi, lai tiktu novērsta vai maksimāli samazināta negatīvo faktoru ietekme uz teritorijas dabas vērtībām.

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" dabas aizsardzības plānam ir pievienots šīs teritorijas individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts. Šie noteikumi nosaka teritorijas iedalījumu funkcionālajās zonās un darbības, kas atļautas un aizliegtas katrā zonā

Plāns ir izstrādāts 10 gadiem, tā ieviešana ideālā gadījumā jāuzsāk nekavējoties pēc plāna apstiprināšanas. Ieviešanu vēlams īstenot piecu gadu laikā, ja vien 4.1. nodaļā nav noteikts citādi. Pēdējos piecos gados teritorijā jāturpina veikt ikgadējos apsaimniekošanas pasākumus, kā arī jāīsteno monitorings. Ja plāna ieviešanas pasākumiem ir pieejams ierobežots finansējums, primāri jāīsteno tie apsaimniekošanas pasākumi, kuriem noteikta augstāka prioritāte.

1. Teritorijas apraksts

1.1. Teritorijas juridiskās saistības

“Vidusburtnieks” ir NATURA 2000 teritorija, tās lielākā daļa ietilpst Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta (ZBR) dabas lieguma zonā, bet atsevišķas platības ietilpst ZBR ainavu aizsardzības zonā. Šai teritorijai ir saistoši LR likumdošanas akti, kas regulē ZBR un citu īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzību un izmantošanu, kā arī normatīvie akti, kas regulē šajās teritorijā veicamās saimnieciskās darbības, piem., mežsaimniecību, tūrisma attīstību, būvniecību, kā arī biotopu – upju, mežu, pļavu – izmantošanu.

Būtiskākie NATURA 2000 teritorijas “Vidusburtnieks” apsaimniekošanu un izmantošanu ietekmējošie likumdošanas akti uzskaitīti šajā apakšnodaļā. Pilni likumu un MK noteikumu teksti ir publicēti laikrakstā “Latvijas Vēstnesis”, tie ir pieejami arī attiecīgo LR ministriju interneta mājas lapās.

1.1.1. LR likumdošana

LR Satversmes 105. pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz īpašumu, bet īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Savukārt Satversmes 115. pants nosaka sabiedrības un katra indivīda intereses vides, tajā skaitā dabas, aizsardzības jomā, nosakot, ka valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu.

Vides un dabas aizsardzība

LR Likums “**Par vides aizsardzību**” (06.08.1991., grozījumi 10.01.1997., 22.05.1997., 20.06.2000., 20.12.2001., 24.10.2002., 15.05.2003., 07.04.2004.*) nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, Valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, LR iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā. Likums nosaka sabiedrības tiesības saņemt informāciju par vidi un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā.

Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas

LR Likums “**Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām**” (02.03.1993., grozījumi 05.08.1997., 30.10.1997., 28.02.2002., 12.12.2002., 20.11.2003., 15.09.2005.) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

LR Likums “**Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu**” (11.12.1997., grozījumi 24.05.2001., 18.12.2003.) nosaka ZBR teritoriju, iedalījumu funkcionālajās zonās, mērķus un pārvaldi. Ar šo likumu noteikti arī paša rezervāta, kā arī atsevišķu funkcionālo zonu robežu apraksti.

MK noteikumi Nr. 353. “**Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**” (10.10.2000.) nosaka atļautās, aizliegtās un nepieciešamās darbības ZBR funkcionālajās zonās, kā arī atsevišķās rezervāta teritorijā noteiktās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Šo noteikumu 6. punkts nosaka, ka dabas lieguma zonā “Vidusburtnieks” aizliegta jaunu atpūtas objektu būvniecība.

* Šeit un turpmāk normatīvā akta pieņemšanas datums Saeimā vai Ministru Kabinētā.

MK noteikumi Nr. 415. **“Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”** (22.07.2003., grozījumi 26.10.2004., 08.11.2005.) nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju un biosfēras rezervātu atšķirīgu zonu vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, pieļaujamo un aizliegto darbību veidus tajās.

Vides ministra rīkojums Nr. 120 **“Par ieteikumiem dabas aizsardzības plānu izstrādāšanā”** (04.07.2002.). Nosaka, kā izstrādājami dabas aizsardzības plāni (turpmāk – DA plāns), lai nodrošinātu vienotu aizsargājamo teritoriju dabas aizsardzības plānu izstrādāšanas, apspriešanas un atjaunošanas kārtību. Rīkojumā noteikts arī DA plāna saturs.

LR likums **“Par ietekmes uz vidi novērtējumu”** (14.10.1998., grozījumi 30.05.2003. 19.06.2003., 26.02.2004., 15.09.2005.). Šī likuma mērķis ir novērst vai samazināt fizisko un juridisko personu paredzēto darbību nelabvēlīgo ietekmi uz vidi. Tas nosaka ietekmes novērtējuma principus, finansēšanu, kritērijus u.c. Likumā arī minētas darbības, kurām nepieciešams veikt ietekmes uz vidi novērtējumu.

MK noteikumi Nr. 4 **“Ietekmes uz vidi novērtējuma valsts biroja nolikums”** (06.01.2004.) nosaka, ka Ietekmes uz vidi novērtējuma valsts birojs ir Vides ministrijas pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde. Noteikumos definētas biroja funkcijas, uzdevumi un kompetence.

MK noteikumi Nr. 87 **“Kārtība, kādā novērtējama paredzētās darbības ietekme uz vidi”** (17.02.2004.) paredz ar ietekmes novērtējumu saistīto procedūru izpildes kārtību, kā arī minimālās prasības novērtējuma programmai.

MK noteikumi Nr. 91 **“Kārtība, kādā reģionālā vides pārvalde izdod tehniskos noteikumus paredzētajai darbībai, kurai nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums”** (17.02.2004., grozījumi 13.09.2005.) nosaka darbības, kurām nav nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums, bet kuru veikšanai ir nepieciešami tehniskie noteikumi, tehnisko noteikumu saturu un tehnisko noteikumu pieprasīšanas, sagatavošanas un izdošanas kārtību.

MK noteikumi Nr. 157 **“Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums”** (23.03.2004.) nosaka kārtību, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums. Noteikumi nosaka, ka nepieciešams izvērtēt plānošanas dokumenta paredzēto darbību ietekmi arī uz NATURA 2000 teritorijā, pie kurām pieder DL “Ābeļi”.

Kompensācijas par saimnieciskās darbības ierobežojumiem

LR likums **„Par zemes īpašnieku tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās un mikrolieģumos”** (30.06.2005.) nosaka to, ka zemes īpašniekiem par mežsaimnieciskās darbības aizliegumu īpaši aizsargājamās dabas teritorijās būs pieejamas kompensācijas zemes īpašnieka neiegūtā saimnieciskā labuma apmērā vienreizēja maksājuma veidā no valsts budžeta līdzekļiem. Uz šo kompensāciju var pretendēt tie īpašnieki, kuri zemi savā īpašumā ieguvuši pirms mežsaimniecisko ierobežojumu uzlikšanas. Ja īpašnieks ir saņēmis kompensāciju, bet viņa īpašumam mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi tiek atcelti, tad īpašniekam pirms saimnieciskās darbības uzsākšanas saņemtā kompensācija ir jāatmaksā atpakaļ valsts budžetā. Zemes īpašniekiem, kuru zeme ir iekļauta stingrā režīma vai regulējamā režīma zonā, būs tiesības prasīt zemes maiņu pret līdzvērtīgu valsts vai pašvaldību zemi tā paša vai blakus esoša pagasta robežās.

LR Zemkopības ministrijas **“Latvijas lauku attīstības plāns lauku attīstības programmas īstenošanai 2004. – 2006. gadam”** (turpmāk – LA plāns) ir pamata dokuments nacionālā un ES finansiālā atbalsta Latvijas lauku attīstības veicināšanai saņemšanai. LA plānā ir definēti lauku attīstības stratēģiskie mērķi, prioritātes un atbalsta pasākumi. Tajā ir

ietverti visu īstenojamo pasākumu apraksti, pasākumu administrēšanas un īstenošanas uzraudzības veidi, īstenošanā iesaistīto institūciju sadarbība un pasākumu saskaņotība ar ES un nacionālo politiku un citiem atbalsta pasākumiem.

LA plānā noteiktas divas prioritātes - efektīvas, elastīgas un resursus ilgspējīgi izmantojošas lauku ekonomikas attīstība un bioloģiski daudzveidīgas lauku vides saglabāšana.

Pirmās prioritātes darbības mērķis ir atbalstīt projektus, kuri, ilgspējīgi izmantojot visus lauku teritorijā pieejamos resursus, sekmēs efektīvas un elastīgas saimnieciskās darbības attīstību visā lauku teritorijā un nodrošinās lauku iedzīvotāju ekonomiskās labklājības pieaugumu. Tā ietver šādus pasākumus: atbalsts lauku uzņēmumiem ES standartu sasniegšanā vides aizsardzības, dzīvnieku labturības, higiēnas un darba drošības jomās; priekšlaicīgā pensionēšanās; atbalsts ražotāju grupām; atbalsts daļēji naturālām saimniecībām; atbalsts jaunajiem zemniekiem; lauksaimniecības produktu pārstrādes un mārketinga uzlabošana; lauku ekonomikas dažādošana; zemes uzlabošana; mežsaimniecības attīstība.

Otrās prioritātes mērķis ir atbalstīt pasākumus ilgspējīgas lauksaimnieciskās darbības nodrošināšanai, tādējādi uzturot bioloģiski daudzveidīgas vides un sakoptas ainavas kvalitāti un stimulējot lauku apdzīvotības saglabāšanos. Ar šo prioritāti saistītas šādas programmas: Agrovīde (ar apakšprogrammām: bioloģiskās lauksaimniecības attīstība, bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos, videi draudzīga saimniekošana, lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana, augu ģenētisko resursu saglabāšana); mazāk labvēlīgie apvidi un apvidi ar ierobežojumiem vides aizsardzības nolūkā; lauku ainavas saglabāšana.

Sugu un biotopu aizsardzība

LR **“Sugu un biotopu aizsardzības likums”** (16.03.2000., grozījumi 15.09.2005.) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci, un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

MK noteikumi Nr. 396. **“Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu”** (14.11.2000., grozījumi 27.07.2004.) nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētas, izzūdošas vai retas sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus, un to aizsardzības režīmu.

MK noteikumi Nr. 421. **“Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu”** (05.12.2000., grozījumi 25.01.2004.) nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti sastopami biotopi.

MK noteikumi Nr. 117. **“Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu”** (13.03.2001) nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina dabai nodarītie zaudējumi.

MK noteikumi Nr. 45. **“Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi”** (30.01.2001., grozījumi 31.05.2005.) nosaka mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus, kā arī sugu sarakstu, kurām veidojami mikroliegumi.

Zemkopības ministrijas instrukcija Nr. 7. **“Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika”** (09.11.2001.) nosaka metodiku, pēc kuras izvērtē biotopus mikroliegumu izveidei meža zemēs.

MK noteikumi Nr. 27. **“Noteikumi par upēm (upju posmiem), uz kurām zivju resursu aizsardzības nolūkā aizliegts būvēt un atjaunot hidroelektrostaciju aizsprostus un veidot jebkārus mehāniskus šķēršļus”** (15.01.2002.) nosaka upes vai to posmus, kur pēc

šo noteikumu stāšanās spēkā aizliegta HES aizsprostu vai jebkādu citu mehānismu šķēršļu būve. Šajos noteikumos ir iekļauta arī Rūja, kuras viens posms atrodas ZBR dabas lieguma zonā "Vidusburtnieks".

Aizsargjoslas

LR "**Aizsargjoslu likums**" (05.02.1997., grozījumi 12.04.2002., 19.06.2003) nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, aizsargjoslu izveidošanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību, saimnieciskās darbības ierobežojumus aizsargjoslās.

Likuma 7. pants nosaka, ka līdz 10 km garām upēm aizsargjosla nevar būt šaurāka par 10 m katrā krastā; 10 - 25 km garām upēm - ne mazāk kā 50 m plata. 1000 un vairāk ha lieliem ezeriem aizsargjosla nevar būt mazāka par 500 m. Ūdenstilpei vai ūdenstecei ar izteiktu palieni - ne mazāk kā visā palienes platumā. Aizsargjoslas platumu nosaka, ņemot vērā gada vidējo ūdens līmeni, bet, ja ir skaidri izteikts stāvs pamatkrasts, - no tā augšējās krants.

Likuma 37. pants nosaka aprobežojumus ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslās. Tai skaitā, *"aizliegts veikt 50 m platā joslā gar upju un ezeru krastiem kailcirtes, izņemot koku ciršanu ārkārtas situāciju seku likvidēšanai un vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu seku likvidēšanai, kā arī palieņu pļavu atjaunošanai un apsaimniekošanai. Ja aizsargjosla ir šaurāka par 50 m, kailcirte aizliegta visā aizsargjoslas platumā"*.

37. pats pants arī nosaka, ka 10 m platā aizsargjoslas zonā aizliegts "celt un izvietot jebkādas ēkas un būves, tai skaitā nožogojumus (izņemot kultūras pieminekļu atjaunošanu, ūdens ņemšanas ietaises, ūdens regulēšanas ietaises, kā arī citas hidrotehniskās, krastu nostiprināšanas un tiltu būves, peldvietas, laivu piestātnes; lietot mēslošanas līdzekļus un ķīmiskos augu aizsardzības līdzekļus; veikt galveno cirti, izņemot koku ciršanu ārkārtas situāciju seku likvidēšanai, vējgāžu, vējlaužu un snieglaužu seku likvidēšanai; mazgāt mehāniskos transportlīdzekļus un lauksaimniecības tehniku; veikt meža zemju transformāciju; kurt ugunsurus un novietot teltis ārpus šim nolūkam norādītām vietām bez saskaņošanas ar zemes īpašnieku vai tiesisko valdītāju" u.c.

Mežs

LR "**Meža likums**" (24.02.2000., grozījumi 13.03.2003., 27.01.2004.), likuma mērķis ir regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

MK noteikumi Nr. 189. "**Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā**" (08.05.2001., grozījumi 26.02.2002.) nosaka vispārējās dabas aizsardzības prasības meža apsaimniekošanā.

MK noteikumi Nr. 152. "**Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs**" (09.04.2002.) nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu, slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību, koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.

MK noteikumi Nr. 806 "**Meža zemes transformācijas noteikumi**" (28.09.2004.) nosaka meža zemes transformācijas nosacījumus, transformācijas iesnieguma iesniegšanas, izskatīšanas un atļaujas saņemšanas kārtību, transformācijas dēļ valstij nodarīto zaudējumu aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību. Šo noteikumu 5. punkts nosaka: *"Ja transformāciju veic pilsētās, ciemos, Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes krasta kāpu aizsargjoslā vai īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un ja transformācijas iesniegumā ir norādīts, ka nepieciešama koku ciršana, pirms transformācijas atļaujas izsniegšanas Valsts meža dienesta valsts virsmežniecība (turpmāk — virsmežniecība) izveido komisiju, lai izvērtētu koku*

ciršanas nepieciešamību un noteiktu koku ciršanas apjomu. Komisijas sastāvā iekļauj virsmežniecības, vietējās pašvaldības un reģionālās vides pārvaldes pārstāvjus, kā arī, ja koku ciršana paredzēta īpaši aizsargājamā dabas teritorijā, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas administrācijas (ja tāda ir izveidota) vai Dabas aizsardzības pārvaldes pārstāvi. Komisijas darbā pieaicina arī transformācijas ierosinātāju.”

Nemeža zemes

MK noteikumi Nr. 416. **“Kārtība koku ciršanai ārpus meža zemes”** (28.11.200.) nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža zemes, t.sk. to, ka īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās ārpus meža zemes esošo koku ciršana jāaskaņo ar reģionālo vides pārvaldi un pašvaldību vai īpaši aizsargājamās dabas teritorijas administrāciju, ja tāda ir. NATURA 2000 teritorija "Vidusburtnieks" atrodas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, tāpēc šajā teritorijā esošo koku ciršana nemeža zemēs ir saskaņojama ar ZBR administrāciju.

Medības

LR **“Medību likums”** (08.07.2003.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā. Nosaka medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

MK noteikumi Nr. 251. **“Medību noteikumi”** (08.08.1995.) nosaka medīšanas termiņus medījamām sugām un nepieciešamo medību dokumentāciju.

Kultūras pieminekļu aizsardzība

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" atrodas Valsts aizsargājams kultūra piemineklis “Zvejnieku apmetne I un II un Zvejnieku senkapi”.

LR likums **“Par kultūras pieminekļu aizsardzību”** (12.02.1992, grozījumi 01.06.1993., 09.02.1995., 11.08.1998., 15.11.2001 un 06.11.2003.) atrunā kultūras pieminekļu veidus, atļautās un aizliegtās darbības, kā arī kultūras pieminekļu aizsargjoslu platumu. *“Ap kultūras pieminekļiem, kuriem nav noteiktas aizsardzības zonas, un jaunatklātajiem kultūras pieminekļiem lauku apdzīvotajās vietās ir aizsardzības zona 500 metru attālumā. Jebkuru saimniecisko darbību pieminekļu aizsardzības zonā drīkst veikt tikai ar Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas atļauju”* (23. pants).

MK noteikumi Nr. 232. **“Valsts Kultūras Pieminekļu aizsardzības inspekcijas nolikums”** (25.06.1996.), nosaka Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas pienākumus kultūras pieminekļu aizsardzības nodrošināšanai.

Kultūras ministrijas rīkojums Nr. 128. **“Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts”** (29.10.1998.) apstiprina kultūras pieminekļu valsts aizsardzības statusu.

MK noteikumi Nr. 474. **“Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju, valsts pirkuma tiesībām un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu”** (26.08.2003.).

Tūrisms

LR **“Tūrisma likuma”** (17.09.1998., grozījumi 07.10.1999., 24.01.2002., 27.02.2003.) mērķis ir radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses.

Teritoriju plānojumi, īpašumi

LR likums **“Par nekustāmā īpašuma nodokli”** (17.06.1997., grozījumi 20.06.2003) nosaka nodokļu aprēķināšanas un kārtību, nodokļu atvieglojumus.

“Lauku apvidu zemes kadastrālās vērtēšanas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 341, 31.07.2001.) nosaka vienotu kārtību, kādā veicama lauku apvidu zemes kadastrālā vērtēšana, zemes kadastrālās vērtības samazināšanas kārtību, ņemot vērā apgrūtinājumus, kas ierobežo zemes izmantošanu.

LR **“Būvniecības likums”** (30.08.1995., grozījumi 27.02.1997., 01.10.1997., 07.03.2002., 27.02.2003., 13.03.2003., 31.03.2004.) nosaka būvniecības dalībnieku savstarpējās attiecības, kā arī viņu tiesības un pienākumus būvniecības procesā un atbildību par būvniecības rezultātā tapušās būves atbilstību tās uzdevumam, ekonomiskajam izdevīgumam, paredzētajam kalpošanas ilgumam un attiecīgajiem normatīvajiem aktiem, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci attiecīgajā būvniecības jomā.

LR **“Teritorijas plānošanas likums”** (12.06.2002., grozījumi 27.12.2002., 10.04.2003., 27.01.2005.). Likuma mērķis ir veicināt ilgtspējīgu un līdzsvarotu attīstību valstī, izmantojot efektīvu teritorijas plānošanas sistēmu. Tas nosaka teritorijas plānošanas principus, kārtību, līmeņus u.c.

MK noteikumi Nr. 348 **“Noteikumi par teritorijas plānojumiem”** (05.12.2000., grozījumi 31.07.2001) nosaka teritorijas plānojumu izstrādāšanas, saskaņošanas, spēkā stāšanās, apturēšanas, grozīšanas, sabiedriskās apspriešanas un ievērošanas pārraudzības kārtību, kā arī nacionālā līmeņa teritorijas attīstības plāna saistošās daļas. Saskaņā ar šiem noteikumiem izstrādātais un pieņemtais teritorijas plānojums ir tiesisks pamats lēmumu pieņemšanai par konkrētās teritorijas izmantošanu.

MK noteikumi Nr. 34. **“Vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma noteikumi”** (13.01.2004.) nosaka vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma un detaļplānojuma sastāvdaļas, to sagatavošanas, sabiedriskās apspriešanas, spēkā stāšanās, likumības izvērtēšanas, ievērošanas pārraudzības un darbības apturēšanas kārtību, kā arī vietējās pašvaldības teritorijas plānojuma grozīšanas kārtību.

MK noteikumi Nr. 883 **“Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi”** (19.10.2004.) nosaka teritorijas plānojuma sastāvdaļas, tā izstrādes un sabiedriskās apspriešanas, spēkā stāšanās, grozīšanas, apturēšanas, likumības izvērtēšanas un ievērošanas pārraudzības kārtību vietējās pašvaldības līmenī.

MK noteikumi Nr. 236 **“Plānošanas reģiona teritorijas plānošanas noteikumi”** (05.04.2005.) nosaka plānošanas reģiona teritorijas plānojuma (turpmāk — teritorijas plānojums) sastāvdaļas, kā arī teritorijas plānojuma sagatavošanas, sabiedriskās apspriešanas, likumības izvērtēšanas, spēkā stāšanās, grozīšanas un ievērošanas pārraudzības kārtību.

MK noteikumi Nr. 770 **“Rajona pašvaldības plānošanas noteikumi”** (11.10.2005.) nosaka teritorijas plānojuma sastāvdaļas, kā arī plānojuma sagatavošanas, sabiedriskās apspriešanas, spēkā stāšanās, grozīšanas, apturēšanas, likumības izvērtēšanas un ievērošanas pārraudzības kārtību. Rajona pašvaldības teritorijas plānojums ir rajona pašvaldības administratīvās teritorijas plānojums, kurā atbilstoši mēroga noteiktībai M1:50000 attēlota teritorijas pašreizējā izmantošana un noteikta plānotā (atļautā) izmantošana un izmantošanas aprobežojumi ilgtermiņa perspektīvā uz 12 gadiem.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plāni ir jāņem vērā visu līmeņu teritoriju plānojumos.

1.1.2. Starptautiskās saistības un Eiropas Savienības noteiktās saistības

Konvencijas

Konvencija par bioloģisko daudzveidību Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību" (08.09.1995.). Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Orhūsas konvencija Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par 1998. gada 25. jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem" (18.04.2002.). Konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

Bernes konvencija Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par 1979. gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu" (17.12.1996). Konvencijas mērķi ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, un veicināt šādu sadarbību. Īpašs uzsvars likts uz apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Bonnas konvencija Latvijā pieņemta un apstiprināta ar likumu "Par 1979. gada Bonnas Konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību" (11.03.1999). Puses atzīst migrējošo sugu saglabāšanas nozīmīgumu un šim mērķim lietojamo pasākumu saskaņošanu starp areāla valstīm, un, kur tas iespējams un ir mērķtiecīgi, sevišķu uzmanību veltot tām migrējošām sugām, kuru aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs, kā arī veicot pasākumus, kas nepieciešami šādu sugu vai to dzīves vides saglabāšanai.

ES direktīvas

Eiropas Savienības **Direktīva "Par savvaļas putnu aizsardzību" 79/409/EEC**. Dalībvalstīm jāveic nepieciešamie pasākumi, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai regulēt šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. 1991. gada 6. martā Eiropas Padome ir pieņēmusi Direktīvu 91/244/EEK, ar kuru tiek grozīta Padomes Direktīva 79/409/EEK "Par savvaļas putnu aizsardzību".

Eiropas Savienības **Direktīva "Par sugu un biotopu aizsardzību" 92/43/EEC**. Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību.

Direktīvas paredz, ka katrai dalībvalstij ir jāizveido aizsargājamo dabas teritoriju tīkls (saukts par *NATURA 2000*), kas nodrošinātu direktīvu pielikumos minēto sugu un biotopu adekvātu aizsardzību.

MK noteikumi Nr.199. "**Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā**" (28.05.2002.) nosaka kritērijus, kuri piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā. ZBR dabas lieguma zona "Vidusburtnieks" ar vairākām tai pieguļošām teritorijām no ZBR ainavu aizsardzības zonas ir iekļauts NATURA 2000 vietu sarakstā.

1.1.3. Īpašuma tiesības

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" pilnīgi vai daļēji ietilpst 52 zemes kadastra vienības. No tām 26 atrodas Vecates pagastā, astoņas – Sēļu pagastā, 14 – Jeru pagastā un četras – Burtnieku pagastā. Piecas kadastra vienības atrodas valsts akciju sabiedrības "Latvijas valsts meži" valdījumā, bet viena – VAS "Vidzemes autoceļi" pārvaldībā. Pārējās zemes kadastra vienības atrodas privātpersonu īpašumā vai lietošanā. DA plāna izstrādei ir izmantota 2005. gada janvāra zemes kadastra informācija. Tā ir atainota 2.1. un 2.2. pielikumā.

1.2. Vispārēja informācija par teritoriju

1.2.1. Teritorijas atrašanās vieta un ģeogrāfiskās koordinātes

NATURA 2000 teritoriju veido ZBR dabas lieguma zona "Vidusburtnieks" ar tai pievienotajām Rūjas un Burtnieka palieņu pļavām rietumos un Sedas palieņu pļavām dienvidos. Tā atrodas Valmieras rajona Burtnieku, Jeru, Sēļu un Vecates pagastos, un daļēji piekļaujas Burtnieku ezeram tā ziemeļrietumu daļā, Sedas un Rūjas upju grīvu rajonā (1. att., 3.2. pielikums).

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" centra koordinātes (LKS): X = 575009; Y = 6406099.

1.2.2. Teritorijas robeža

NATURA 2000 teritorijai "Vidusburtnieks" nav normatīvajos aktos noteiktas robežas un robežu apraksta. Ir pieejams tikai digitāls kartes slānis ar teritorijas robežas līniju. Robežas apraksts tika izveidots šī plāna rakstīšanas laikā. Tas ir dots 3.1. pielikumā.

1.2.3. Esošais teritorijas zonējums

NATURA 2000 teritorijai "Vidusburtnieks" līdz šim nav izstrādāts zonējums.

1.2.4. Teritorijas apsaimniekošanas infrastruktūra

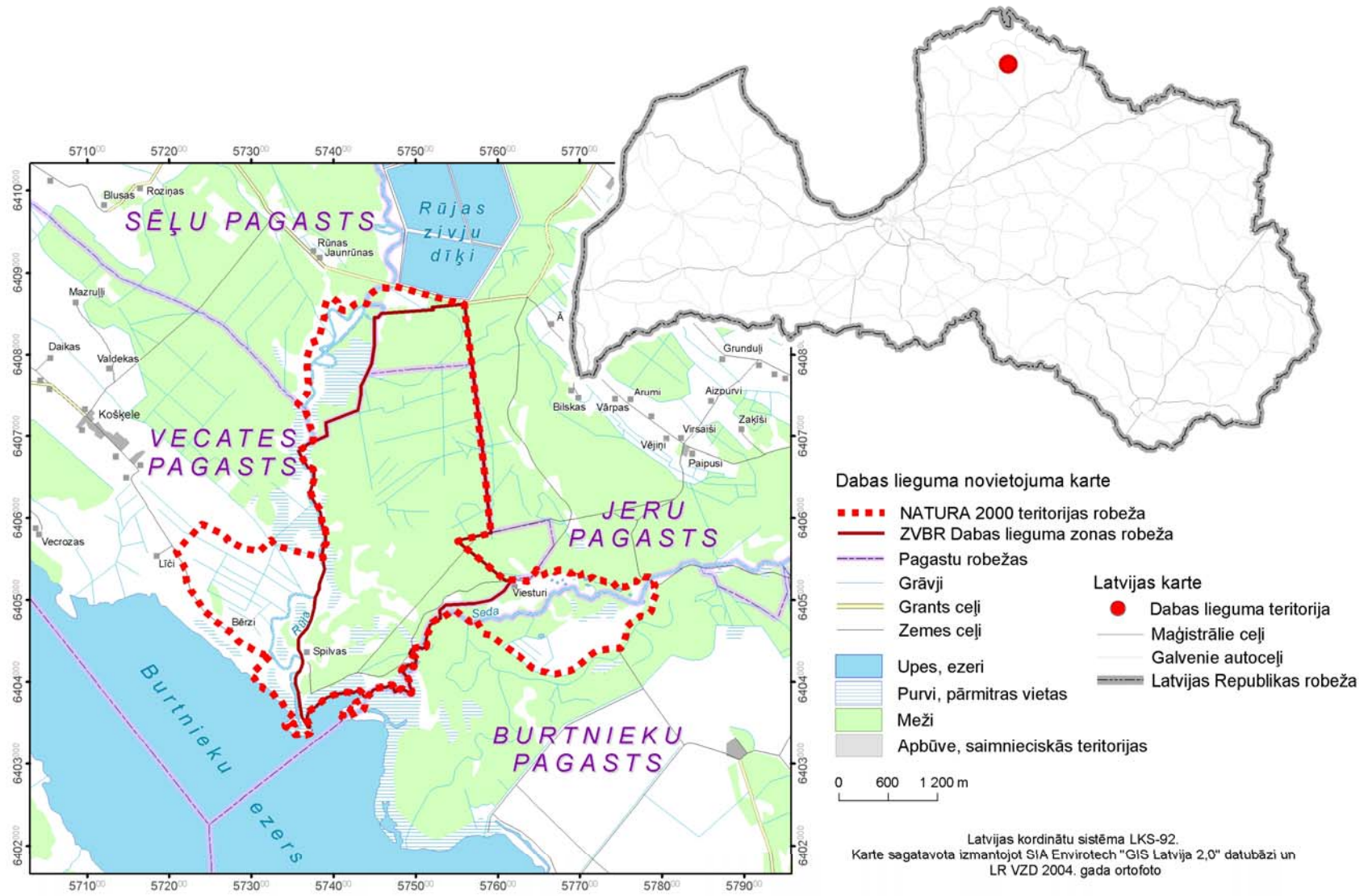
Par NATURA 2000 "Vidusburtnieks" apsaimniekošanu atbildīgi ir zemes īpašnieki vai lietotāji, savukārt tās pārvaldi īsteno Valmieras rajona Vecates, Jeru, Sēļu un Burtnieku pagastu padomes. Lielākais teritorijas apsaimniekotājs ir VAS "Latvijas valsts meži". NATURA 2000 teritorijas pārvaldi koordinē LR Vides ministrijai pakļautā ZBR administrācija. Tā arī kontrolē normatīvo aktu, kuri nosaka ne meža zemju apsaimniekošanu un izmantošanu, ievērošanu.

NATURA 2000 teritorijas aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanas valsts kontroli veic Valsts vides dienesta Valmieras reģionālās vides pārvalde. Savukārt, normatīvo aktu, kuri regulē mežu apsaimniekošanu un izmantošanu, ievērošanu kontrolē Valsts meža dienesta Valmieras virsmežniecības Mazsalacas, Rūjienas un Rencēnu mežniecības.

1.2.5. Teritorijas aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" atrodas Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, kurš ir dibināts 1997. gadā uz 1990. gadā izveidotā Ziemeļvidzemes reģionālā dabas aizsardzības kompleksa bāzes. ZBR ir iekļauts UNESCO programmas "Cilvēks un biosfēra" starptautiskajā biosfēras rezervātu tīklā. NATURA 2000 teritorijas daļa, kas atrodas starp Rūjas un Sedas upēm ir ZBR dabas lieguma zona jeb kodolzona. Dabas lieguma zonas noteikšanas pamatojums šajā teritorijā bija apstākļi, ka šeit ir saglabājušas lielākoties maz pārveidotas dabiskās ekosistēmas.

Patreizējā NATURA 2000 teritorija "Vidusburtnieks" ir izveidota 2004. gadā, pievienojot ZBR dabas lieguma zonai Rūjas un Burtnieka palieņu pļavu teritorijas tās labajā krastā un Sedas palieņu pļavu teritorijas tās kreisajā krastā. Teritorijas paplašināšana tika pamatota ar faktiem, ka šajā pļavās ir sastopamas vairākas putnu un kukaiņu sugas, kuru

1. attēls. NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" novietojums

aizsardzība ir viena no ES un Latvijas prioritātēm, piemēram, ķīkuts *Gallinago media*, grieze *Crex crex* un lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita*.

NATURA 2000 teritorija "Vidusburtnieks" veido 95,6% no ES nozīmes putniem nozīmīgas vietas (PNV) ar tādu pašu nosaukumu. Atšķirībā no NATURA 2000 teritorijas, PNV teritorijā ietilpst arī daļa no Sedas upes kreisā krasta vecupju sistēmas un mežu platības. Šī PNV noteikta 2004. gadā, kad divās daļās tika sadalīta PNV "Burtņieks", no kuras arī tika izslēgta Burtņieku ezera akvatorija.

Lielu daļu no NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" aizņem mežu zemes. Iepazīstoties ar mežaudžu stāvokli, jāsecina, ka šajā teritorijā nepārtraukti ir veikta mežu izstrāde un atjaunošana līdzīgā intensitātē kā saimnieciskajos mežos. Par to liecina fakts, ka samērā nedaudzos meža nogabalos valdošās sugas koki pārsniedz cirtmetu. Daudzviet vērojama izstrādāto cirsmu vienlaidus apmežošana ar egli, veidojot tās monokultūras lielās platībās.

Rūjas un Sedas palieņu pļavas savulaik ir tikušas izmantotas lauksaimnieciskiem mērķiem: siena pļaušanai un lopu ganīšanai. Taču kopš pagājušā gadsimta deviņdesmitajiem gadiem šīs pļavas gandrīz nemaz vairs netiek apsaimniekotas. Šis apstāklis ir izraisījis pļavu pārkrūmošanos. Tā rezultātā gan no Rūjas labajā krastā esošās Košķeles pļavas, gan no Sedas kreisajā krastā esošās Lukstiņu pļavas pēdējos divos līdz trīs gados gandrīz ir izzudis ķīkuts, kas ir viena no Eiropas apdraudētākajām putnu sugām.

Gan Rūja un Seda, gan Burtņieku ezers ir populāras makšķerēšanas vietas. Sedas un Rūjas krastos to grīvu rajonos ir iekārtotas vairākas makšķernieku bāzes. Makšķernieki izmanto arī Rūjas un tās vecupju akvatoriju NATURA 2000 teritorijas ziemeļu daļā, kur nav ierīkotas speciālas makšķernieku bāzes, bet ir tikai iebraukti atsevišķi celiņi.

1.2.6. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums

Burtņieku ezera apkārtnē ir bijusi apdzīvota jau akmens laikmetā. NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" ir saglabājušās šīs senās civilizācijas pieminekļi. Tie ir Zvejnieku apmetne I un II un Zvejnieku senkapi. Šis arheoloģijas pieminekļu komplekss atrodas Vecates pagastā ~2,5 km uz dienvidaustrumiem no Košķeles Rūjas labajā krastā pie tās grīvas, Zvejnieku māju teritorijā. Tiek uzskatīts, ka šis ir nozīmīgākais akmens laikmeta arheoloģiskais objekts Baltijā. Pirmie pētījumi šajā teritorijā veikti 1943. gadā, bet lielākoties tā izpētīta pagājušā gadsimta 60. un 70. gados I. un F. Zagorsku vadībā.

Apmetne I ir attiecināma uz vēlīno akmens laikmetu neolītu (3. gt. 2. pusi – 2. gt. sākumu p.m.ē.). Šīs apmetnes kultūrslānī ir uzietas krama, akmens, kaula, raga un dzintara senlietas – kaula šķēpu gali, akmens kalti, dzintara piekari u.c. – arī keramikas lauskas ar ķemmes – bedrīšu rotājumiem. Apmetne II attiecināma uz vidējo akmens laikmetu mezolītu (7. gt. – 4.g.t. p.m.ē.). Tās kultūrslānī daudz kaula rīku – harpūnas, šķēpi, dunči, kalti u.c. – arī akmens senlietas. Zvejnieku apmetne II ir vispētītākā mezolīta apmetne Latvijā.

Zvejnieku senkapi tika atklāti 1964. gadā norokamā grants kalnā starp Zvejnieku un Bērzu mājām. Tajos atsegti 315 mezolīta un neolīta (5.g.t. – 2.g.t. 1. puse p.m.ē.) apbedījumi. Pētījumos tika konstatēts, ka senākajos apbedījumos ir maz mirušajam līdz dotu lietu. Vēlākajos apbedījumos līdz doto lietu skaits un dažādība pieaugusi, uzietas arī dzintara rotas. Daļa mezolīta pabedījumu bijuši pabērti ar sarkano okeru. Zvejnieku senkapi ir lielākais akmens laikmeta kapu lauks Ziemeļaustrumu Eiropā.

1.2.7. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju

Dabas aizsardzības plāna izstrādē izmantotais kartogrāfiskais materiāls apkopots 1.1. tabulā.

1.1. tabula

NATURA 2000 teritorijas “Vidusburtnieks” dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā izmantotais kartogrāfiskais materiāls

Nr. p.k.	Karšu veids	Mērogs	Gads	Formāts	Izdevējs, glabātājs
1.	Ortofoto	1:10 000	1998.	Izdrukas un digitāli dati	LR Valsts Zemes dienests
2.	Zemes kadastra karte	1:10 000	2004.	Izdrukas un digitāli dati	LR Valsts Zemes dienests
3.	Valsts mežu mežaudžu plāns un daļplāns	1: 10 000	2004.	Izdrukas un digitāli dati	VAS “Latvijas valsts meži” Rietumvidzemes mežsaimniecība
4.	Valsts pārvaldībā neesošo mežu daļplāns	1:10 000	1992. – 2004.	Izdrukas un digitāli dati	Valmieras virsmežniecība
5.	PSRS Ģenerālštāba topogrāfiskās kartes	1:10 000	1970.	Izdrukas un digitāli dati	LR Valsts Zemes dienests, Latvijas Nacionālā bibliotēka u.c.

1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums

1.3.1. Klimats

NATURA 2000 teritorija "Vidusburtnieks" atrodas klimatiskajā rajona, kas aptver Vidzemes centrālo augstieni un rajonu uz ziemeļiem no tās, Ziemeļvidzemes apakšrajonā. Klimats šajā rajonā ir mēreni vēss, vidēji vai stipri mitrs. Šis ir Latvijas vēsākais un mitrākais klimatiskais rajons. Gada nokrišņu daudzums ir 700-750 mm. Gada vidējā temperatūra svārstās 5,0-5,2°C robežās. Februāra vidējā diennakts temperatūra ir -6,5°C, bet jūlija - +17°C. Gada aktīvo temperatūru summa ir ap 1800°C. Gaisa vidējā diennakts temperatūra pavasarī virs 5°C paaugstinās līdz 20. aprīlim, bet rudenī zem 5°C pazeminās 15.-20. oktobrī.

Bezsalā periods ir 130 – 135 dienas. Rudens salnas parasti sākas vidēji ap 30. septembri, bet agrākā rudens salna šajā reģionā (Rūjienā) ir novērota 4. septembrī. Savukārt pēdējās pavasara salnas ir vērojamas vidēji ap 20. maiju, bet pati vēlāka pavasara salna novērota 9. jūnijā. Augsnes sasaldšana šajā reģionā sākas laikā no 10. līdz 20. decembrim, bet pilnīga augsnes atkušana tiek novērota ap 15. aprīli. Pastāvīga sniega sega izveidojas ap 15. decembri, bet pilnīga tās sairšana vērojama ap 25. martu. Vidējais sniega segas biezums ir 24 cm.

1.3.2. Ģeoloģija un ģeomorfoloģija

NATURA 2000 teritorija "Vidusburtnieks" atrodas Burtnieka viļņotajā līdzenumā Tālavas zemienē, Burtnieka drumlinu lauka, kas ir viens no lielākajiem Baltijā, vidienē. Drumlinu lauks ir saistīts ar ziemeļu, ziemeļrietumu – dienvidu, dienvidaustrumu virzienā izstieptu pamatiežu virsas pazeminājumu. Tās augstums mainās no 11 līdz 20 m virs jūras līmeņa. Pamatiežos ir sastopami galvenokārt devona Burtnieku svītas smilšakmeņi un aleirīti. To atsegumi ir novērojami Salacas krastos un Burtnieka dienvidaustrumu gala stāvkrastā pie Burtnieku baznīcas. Pamatiežus parasti sedz 10-20 m bieža ledāja un tā kušanas ūdeņu veidota nogulumu kārtā. Šajos nogulumos sastopams morēnmāls, grants, oļi, smiltis, aleirīti un māli. Limnoglaciālajos jeb ledāju kušanas ūdeņu baseinos uzkrājušies māli, smalkas smiltis un aleirīti ir izplatīti plašā meridionālā virzienā izstieptā pazeminājumā, kuru aizņēma senais Burtnieka ezers. Vietām tie ir arī sastopami starpdrumlinu ieplakās vai arī uz pašiem drumliniem. Starpdrumlinu ieplakās un citos reljefa pazeminājumos – aizaugušajos ezeros ir sastopami purvu un ezeru nogulumi: kūdra, sapropelis un ezerkaļķi. Ezera ieplakas malās pie Vecates, Zvejniekiem u.c. ir sastopami vairāki lēzeni, līkumoti vai taisni reljefa uzvelvējumi, kurus veido morēnmāls. To atsevišķu kupru veidā sedz dažus metrus bieza grants un oļu vai smilšu kārtā.

Burtnieka drumlinu lauks ir veidojies Ziemeļvidzemes ledāja mēles pēdējo trīs fāžu aktivitāšu rezultātā. Drumlini lielākoties ir 1-2 km gari, 100-600 m plati un 6-12 m augsti. Augstāko drumlinu kores paceļas 55-65 m virs jūras līmeņa vai 14-25 m virs Burtnieka tagadējā līmeņa. Reljefā sevišķi labi ir izteikts Košķeles drumlins, kas atrodas nedaudz uz ziemeļiem no NATURA 2000 teritorijā esošās Košķeles pļavas.

Drumlinus veido rupjš drupu iežu materiāls – galvenokārt silūra un ordovika vecuma oļi, grants un laukakmeņi. Šī iemesla pēc leduslaikmeta beigu posmā un pēcloduslaikmetā, virszemes un pazemes ūdeņiem izšķīdinot karbonātiskos drupu iežus, senajā ezerā un citās, tagad jau izzudušās, ūdenstilpēs ap ezera ieplaku uzkrājās daudz ezerkaļķu. Rūjas labajā krastā pie Zvejniekiem un Bērziem, kur atrodas akmens laikmeta apmetnes un kapulauks, izplatīti 2-4 m biezi fluvioglaciālas izcelsmes grants-oļu nogulumi ar retiem kristālisko iežu laukakmeņiem, kas uzguļ morēnmāliem.

Drumlinu lauka centrālo daļu tagadējā reljefā šķērso meridionālā virzienā izstiepta ~20 km gara depresija jeb pazeminājums bez drumliniem. Pazeminājums paplašinās Sedas un Briedes upes lejtecē. Šobrīd šo teritoriju klāj purvaini meži ar dabisko vai meliorēto pļavu laukumiem, piemēram, Silzemnieku – Buļļupītes pļavas, taču leduslaikmeta beigu posmā un pēcleduslaikmetā to klāja senā Burtņieka ūdeņi.

Sedas delta un Zvejnieku – Bērzu sensala veido pārzmaugu, kas atdala dziļāko tagadējā Burtņieka akvatoriju no seklās un bedrainās senā ezera ziemeļu daļas jeb Ziemeļu ezera. Mūsdienās Ziemeļu ezera vietā ir sastopami slapji meži, purvi un pārmitras pļavas. Zvejnieku-Bērzu sensala ir ~1,6 km garš drumlinoīds, kas stiepjas no ziemeļrietumiem uz dienvidaustrumiem līdz Rūjas vecupei aiz bijušajām Zvejnieku mājām. Šo pacēlumu no ziemeļiem norobežo pārpurvots ezera līdzenums, bet no dienvidiem – tagadējā Burtņieku ezera pārmitrā, pirmā terase un paliene. Virs plakanā līdzenuma sala paceļas tikai 1,5-2,5 m. Sensalu no Košķeles pamatkrasta atdala ~100 m plata pazeminājuma josla. Gar sensalu labi iezīmējas divas senā Burtņieku ezera krasta līnijas. Vēl pagājušā gadsimta sākumā pirms ezera līmeņa pazemināšanas atsevišķos gados augstu pavasara palu laikā ezers applūdināja visu plakano līdzenumu uz ziemeļiem no sensalas līdz Košķeles drumlinam un tālāk līdz Melnupītei. Šajā laikā Zvejnieku-Bērzu sensala bija reāla sala Burtņieku ezerā.

Savdabīgs reljefa veidojums ir Sedas upes delta, kas ir 6-8 km garš un 3-4 km plats, viļņots smalku līdz ļoti smalku smilšu līdzenums, ar neskaitāmām no 10-50 līdz 100 m platām deltas zarošanās gultnēm, ar apteku salām un saliņām. Uz augstākajām salām ir izveidojušās nelielas kāpas un lēzeni krasta vaļņi gar gultņu krastiem. Deltas gultnes aizpilda mālaina zāļu kūdra ar mālu un dūņainu smilšu starpkārtām. Vecākajās gultnēs zem zāļu kūdras un aluviālajiem nogulumiem ir saglabāties 4-6 cm biezs nesadalījušos hipnu sūnu kūdras slānis. Jaunākajās, Sedai tuvākajās gultnēs ir uzkrājušies aluviālie nogulumi: brūni, kūdraini vai pelēki māli un ļoti smalkas smiltis. Deltas lielākā daļa par sauszemi kļuva laikā, kad senā ezera ūdens līmenis pazeminājās zem 41,5 m virs jūras līmeņa pirms 8300-8500 gadiem.

1.3.3. Hidroloģija

NATURA 2000 teritorija “Vidusburtņieks” atrodas Burtņieku ezera baseinā, kas ir viens no lielākajiem ezeru baseiniem Latvijā, 55 reizes pārsniedzot paša ezera platību. 90% no Burtņieka baseina veido Rūjas, Sedas un Briedes sateces baseini.

Pēc ledāja atkāpšanās gandrīz visa “Vidusburtņieka” teritorija atradās zem senā Burtņieka ezera ūdens. Pirmā labi izsekojamā ezera krasta līnija, kas ar pārtraukumiem apliec visu plašo pazeminājuma joslu Burtņieka drumlinu lauka vidienē, atbilst 46-47 m absolūtā augstuma atzīmei. Tas ir 5-6 m virs tagadējā ezera ūdens līmeņa. Tobrīd ezera platība bija ~5 reizes lielāka par patreizējo, un tā akvatorija aizņēma visu tagadējo Rūjas un Sedas baseina purvaino un mežaino lejasdaļu. Kā neliela ezera sala parādās tikai Zvejnieku apkārtnes augstākā, tagad gandrīz noraktā oļu-grants kore.

Vislabāk reljefā ir iezīmējusies ezera nākamā krasta līnija pa 43,5-44 m virs jūras līmeņa jeb 2,5 – 3 m virs tagadējā ezera līmeņa. Tai atbilst Sedas deltas veidošanās. Pazeminoties ezera ūdens līmenim, Sedas delta pagarinājās un paplašinājās tagadējā Burtņieku ezera virzienā. Tā kopā ar Zvejnieku – Bērzu salu izveidoja savdabīgu pārzmaugu, sadalot garo seno ezeru divās daļās. Uz dienvidiem no pārzmaugas, ezerdobes dziļākajā daļā palika tagadējais Burtņieks, bet uz ziemeļiem – seklais Ziemeļu ezers, kas pamazām izzuda.

Patī jaunākā krasta līnija 41,9-42 m augstumā virs jūras līmeņa vienīgā pilnīgi nepārtraukti aptver tagadējo Burtņieku un daļēji iestiepjas izzudušā Ziemeļu ezera dienvidgala līdzenumā līdz tagadējam Melnupītes – Košķeles purvam. Pēc nivelēšanas datiem jaunākā krasta līnija ir tikai 0,9-1,0 m virs tagadējā ezera ūdens līmeņa. Tā fiksē ezera vidējo

maksimālo līmeni pirms 1929. gada, kad tika veikti Salacas ielejas padziļināšanas darbi, un Burtnieka ūdens līmenis tika pazemināts par 1 m.

Mūsdienās Burtnieka akvatorijas platība ir 40,06 km², bet kopā ar divām salām ezera platība ir 40,07 km². Vidējais dziļums ir 2,2 m, bet lielākais dziļums – 3,3 m. Ezera ūdens tilpums tiek lēsts uz 88 miljoniem m³, pilnīga ūdens nomaīņa notiek 8 gadu laikā. Burtnieks tiek ķīmiski un bioloģiski piesārņots, visvairāk sārņu ieplūst kopā ar Briedes ūdeņiem. Bieži notiek zilaļģu savairošanās un ūdens ziedēšana.

NATURA 2000 teritorijā “Vidusburtnieks” ietilpst Rūjas un Sedas lejtece, kā arī šo upju grīvas. Rūjas izteka ir Igaunijā Ruhijerva Sakalas augstienē. Tās garums ir 77 km, gada notece 0,29 km³, kritums 40m, kas ir nedaudz virs 0,5m/km. Pagājušajā gadsimtā Rūja ir padziļināta un taisnota, pārrokot tās dabīgos līkumus. Sedas izteka atrodas staignā mežā netālu no Valkas Igaunijas pierobežā. Tās kopējais garums ir 62 km, gada notece 0,15 km³, bet kritums ~8,5 m, kas ir ~0,14 m/km. Sedas lejtece 1924.-1928. gadā regulēta, vietām paplašinot gultni līdz 12 m un padziļinot līdz 4,5 m. NATURA 2000 teritorijā ietilpst arī daļa no abu upju lejteču vecupju sistēmām.

Lielākoties tieši Burtnieks ir ietekmējis NATURA 2000 teritorijā esošo biotopu izveidošanos. Rūjas labajā krastā esošā Košķeles pļava pirms 1929. gadā veiktās ezera līmeņa pazemināšanas regulāri reizi vairākos gados applūda līdz pat Košķeles drumlinam. Mūsdienās tik vārienīgi plūdi vairs nav novērojami, bet pašā pļavā pēc otrā pasaules kara ir veikti liela mēroga meliorācijas darbi Burtnieka un Rūja palu ūdeņu ātrākai novadīšanai un augsnes virskārtas nosusināšanai. Rūjas kreisajā krastā esošās platības lielākoties ir pārmitras. Daļu no šīm platībām aizņem zāļu purvi, kas ir izveidojušies izzudušā Ziemeļu ezera iedobes dziļākajās ieplakās. Ap purviem esošie meži ir slapji, lielākoties tie ir dumbrāji un niedrāji. Sausāki meži sastopami Sedas tuvumā, tās senās deltas rajonā uz nelielajām smilšainajām kāpām. Starp kāpām ir saglabājušās deltas zarošanās gultnes, kurās izveidojušies nelieli, šauri, lentveidīgi zāļu purvi. Sedas kreisajā krastā esošo Lukstiņu pļavu, kas atsevišķos literatūras avotos minēta arī kā Lukstiņu purvs vai Lukstu purvs, arī sākotnēji sedza senā ezera akvatorija. Pēcāk tās evolūciju noteica Sedas pali. Līdzīgi kā Košķeles pļavā, Lukstiņu pļava pagājušā gadsimta laikā ir ievērojami nomeliorēta. Meliorācijas sistēmas ir ierīkotas arī NATURA 2000 teritorijas mežainajā daļā. Teritorijas hidroloģisko tīklu skatīt 1. attēlā.

1.3.4. Augsnes

NATURA 2000 teritorija “Vidusburtnieks” atrodas Ziemeļlatvijas līdzenuma augšņu rajonā. Lielākoties augsnes ir veidojušās uz smilts cilmieža, atsevišķās vietās konstatēts mālsmilts, smilšmāla un kūdras cilmieži. Augsnes dažādās teritorijas daļās atšķiras. Rūjas labajā krastā pārsvarā ir sastopamas velēnu podzolaugsnis un pseidoglejotās augsnes, atsevišķās vietās velēnu glejaugsnis, velēnpodzolētās glejaugsnis un purvu kūdraugsnis. Rūjas kreisajā krastā teritorijas ziemeļu daļā sastopamas gan velēnu podzolaugsnis, gan purvu kūdraugsnis. Ap Sedu tās senās deltas rajonā sastopams tipiskais podzols reljefa pacēlumos un kūdrainā podzolētā glejaugsnis reljefa pazeminājumos. Deltas teču sazarojumos izveidojušās purvu kūdraugsnis.

Pēc FAO augšņu klasifikācijas NATURA 2000 teritorijā sastopamas šādas augsnes: *Eutric Gleysols*, *Gleyic Arenosols*, *Gleyic Podzols*, *Haplic Podzols*, *Haplic Luvisols*, *Stagnic Luvisols*, *Eutric Podzoluvisols* (reljefa paaugstinājumos), *Eutric Gleysols*, *Mollic Gleysols* (reljefa pazeminājumos).

1.3.5. Ainavas

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" atrodas Ziemeļvidzemes ainavzemes Burtnieku drumlinu un Sedas mežaines joslas ainavapvidū. Kopumā šajā teritorijā var izdalīt vairākas ainavu telpas:

- 1) Burtnieka fluvioglaciālā līdzenuma āraines ainavu telpa;
- 2) Rūjas un Sedas upes ainavu telpa;
- 3) mežaines ainavu telpa;
- 4) Burtnieka ezeraines ainavu telpa.

Burtnieka fluvioglaciālā līdzenuma āraines ainavu telpa aizņem atklātās pļavu ainavas Burtnieka, Rūjas un Sedas krastos, lielākās no tām ir Košķeles pļava Burtnieka un Rūjas labajā krastā, kā arī Lukstiņu pļava Sedas kreisajā krastā. Pļavu ainavu daudzveidīgāku padara vecupes un atsevišķie parkveida pļavu fragmenti. Pēdējās desmitgadēs pļavu ainavas teritorijā ir degradējušās. Meliorācijas un lauksaimnieciskās izmantošanas pārtraukšanas rezultātā tās ir stipri pārkrūmojušās. Ar krūmiem un kokiem ir aizaugušas arī parkveida pļavas.

Rūjas un Sedas upes ainavu telpa ir samērā daudzveidīga. To nosaka apstākļi, ka abas upes dažādos posmos tek gan caur ainaviski atklātām teritorijām, gan samērā noslēgtām mežu teritorijām. Šajā ainavu telpā daļēji ietilpst arī abu upju vecupju sistēmas.

Mežaines ainavu telpa teritorijā aizņem vislielāko platību. Tā ir izvietojusies starp abām upēm, un to veido dažādu tipu meži un ar nelieliem kokiem apauguši zāļu purvi. Teritorijas ziemeļu daļā lielākoties ir sastopami slapjie boreālie priežu un bērzu meži. Dienvidu daļā gar Sedu un atsevišķās vietās arī gar Rūju sastopami Eiropas platlapju mežu nogabali, kur mežaudzē dominē ozoli. Sedas deltas teritorijā novērojama nelielu iekšzemes kāpu un lentveida zāļu purviņu, kas izveidojušies deltas zarošanās gultnēs, mozaīkveida ainava.

Burtnieka ezeraines ainavu telpa vizuāli ir saistīta ar Burtnieku ezeru. To daudzveidīgu padara ezera nelieli līcīši, Rūjas un Sedas grīvas, kā arī piekrastes palieņu pļavas.

1.4. Teritorijas bioloģiskais raksturojums

Līdz 2005. gadam par NATURA 2000 teritoriju "Vidusburtnieks" floru un faunu bija pieejamas atsevišķas ziņas no dažādu projektu atskaitēm. Lielākoties tā ir informācija par aizsargājamo sugu un biotopu atradnēm. 2005. gada veģetācijas sezonā "Vidusburtniekā" samērā detalizēti ir izpētīta flora un fauna, kā arī inventarizētas reto un aizsargājamo sugu un biotopu atradnes. Pētījumus veica Aivars Petriņš (mežu ornitofauna), Ainārs Auniņš un Otars Opermanis (pļavu ornitofauna), Mārtiņš Kalniņš (ūdeņu bezmugurkaulnieki un biotopi), Jānis Gailis un Inese Cera (sauszemes bezmugurkaulnieki), Inese Silamiķele un Aija Mežaka (sauszemes flora un biotopi), un Aija Karlivāne (dabiskie mežu biotopi).

1.4.1. Flora

NATURA 2000 teritorija "Vidusburtnieks" ietilpst Ziemeļvidzemes ģeobotāniskajā rajonā. Vēsturiski šajā teritorijā bija izplatīti platlapju meži, kur mežaudzē dominēja parastais ozols *Quercus robur*, parastā liepa *Tilia cordata*, parastā goba *Ulmus glabra*. To apstiprina atlantiskā perioda nogulumu slāņa putekšņu analīze, kā arī šī paša slāņa melno ozolu atsegumi Sedas krastos pēc upes gultnes regulēšanas.

Mūsdienās gan klimatisko izmaiņu, gan cilvēka darbības rezultātā šī reģiona flora ir ievērojami izmainījusies.

Mežu flora

Saskaņā ar mežu izplatības kartes datiem Burtnieka, Rūjas un Sedas apkārtnē izplatīti ir priežu un priežu – egļu meži. NATURA 2000 teritorijā ir sastopami gan slapji, gan sausi skuju koku meži. Teritorijas ziemeļu daļā lielākoties ir izplatīti slapjie mežu tipi – niedrājs, slapjais damaksnis – un susinātie tipi: āreņi un kūdreņi. Niedrājos mežaudzi veido parastā priede *Pinus sylvestris*, āra bērzs *Betula pendula* un parastā egle *Picea abies*, vietām sastopams arī purva bērzs *Betula pubescens*. Zemsedzi šajos mežos veido dažādas mitriem priežu mežiem raksturīgas augu sugas: purva vaivariņš *Ledum palustre*, parastā niedre *Phragmites australis*, dažādas spilvju *Eriophorum*, sfagnu *Sphagnum* un dzegužlinu *Polytrichum* u.c. sugas. Nosusinātajos mežos parādās krūmu stāvs, kuru veido parastais krūklis *Frangula alnus*. Sausie skuju koku meži pārsvarā novērojami teritorijas dienvidu daļā. Lielākoties tie ir damakšņa tipa meži, kur kokaudzi veido gan parastā priede, gan parastā egle. Šajos mežos zemsedzē sastopamas vairākas paparžu sugas, samērā daudz novērojama Šrebera rūšaine *Pleurozium schreberi* un spīdīgā stāvaine *Hylocomium splendens*.

Samērā lielās platībās NATURA 2000 teritorijā ir sastopami mitri un slapji lapu koku meži, kur mežaudzi veido parastais bērzs un melnalksnis *Alnus glutinosa*, nedaudz piejaukumā parasti ir arī parastā egle. Lielākoties šie meži ir pieskaitāmi Eirosibīrijas melnalkšņu staignāju mežu klasei. Tiem ir ciņains mikroreljefs ar pastāvīgi vai īslaicīgi applūstošām starpciņu ieplakām. Atkarībā no augsnes mitruma šo mežu zemsedzē dažādās vietās sastopams atšķirīgs augu sugu komplekss. Bieži novērojami dažādi grīšļi *Carex spp.*, kārkli *Salix spp.*, parastais krūklis *Frangula alnus*, parastā nātre *Urtica dioica*, ūdensvirza *Malachium aquaticum* u.c. sugas.

Teritorijas dienvidu daļā, senās Sedas deltas teritorijā, kur izveidojušās sausas augsnes, sastopami mežu nogabali, kur mežaudzē vairāk vai mazāk ir sastopami platlapji, lielākoties parastais ozols. Šie mežu nogabali ir pieskaitāmi dižsila meža tipam. Šajos nogabalos kokaudzē dominē parastais ozols un parastā priede, piejaukumā sastopama parastā egle, bet krūmu stāvu veido parastā lazda *Corylus avellana*. Zemsedzē šādos mežos dominē damaksnim un vērim tipiskas augu sugas, piemēram, baltā vizbulīte *Anemone nemorosa*,

dzeltenā vizbulīte *A. ranunculoides*, meža zaķskābene *Oxalis acetosella*, podagras gārša *Aegopodium podagraria*, Šrebera rūšaine u.c. sugas.

Pļavu flora

Pļavu floras un biotopi NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" ir veikta gan 2002. gadā, gan 2005. gadā. 2002. gadā projekta "Pļavu inventarizācija Latvijā" ietvaros "Vidusburtniekā" tika izdalīti četri, salīdzinoši nelieli bioloģiski vērtīgu pļavu poligoni un aprakstīta to flora. 2005. gadā izpētītas tika visas teritorijas pļavas. Pētījumos galvenais uzsvars netika likts uz detalizētu floras aprakstu, bet gan uz pļavu biotopu klasificēšanu, lai būtu iespējams noteikt no botāniskā viedokļa bioloģiski vērtīgākos pļavu sektorus.

Upju un ezeru palienēs un aizaugušās vecupēs ir izveidojušās slapjas ciņainas augsto grīšļu pļavas. Tajās visbiežāk dominē viena vai divas sugas: krastmalas grīslis *Carex acutiformis* un divrindu grīslis *Carex disticha*. Augu sabiedrībās neliels kopējais sugu skaits. Visraksturīgākos kompleksus veido slaidā grīšļa *Carex acutiformis* – parastās vīgriezies *Filipendula ulmaria* pļavas. Bieži piemaisījumos šajos kompleksos sastopamas parastā miežubrāļa *Phalaroides arundinacea*, parastās niedres *Phragmites australis*, iesirmās cieras *Calamagrostis canescens* un slotiņu cieras *Calamagrostis epigeios* audzes un divrindu grīslis *Carex diandra*. Regulāri sastopama purva skalbe *Irisi pseidacorus*.

Reljefa pazeminājumos sastopamas mitrās pļavas, kas bieži veido kompleksus ar mēreni mitrajām pļavām. Galvenokārt pārstāvētas sastopamas purva gerānijas *Gerania palustris*, pļavas bitenes *Geum rivale*, ciņusmilgas *Deschampsia caespitosa* un parastās vīgriezies *Filipendula ulmaria* pļavas. Bez minētajām augu sugām šajās pļavām konstanti raksturīgas purva rūgtdille *Peucedanum palustre*, pļavas zeltene *Lysimachia vulgaris*, dzeltenais saulkrēslis *Thalictrum flavum*, meža zirdzene *Angelica sylvestris*, pļavas spulnaglone *Lychnis flos-cuculi* un purva skalbe *Iris pseudacorus*, retāk - Eiropas saulpurene *Trollius europaeus* un purva purene *Caltha palustris*. Iespējama Latvijā retās mānīgās knīdijas *Cnidium dubium* konstatēšana.

Atsevišķās vietās ir izveidojušās bioloģiski un botāniski vērtīgās mēreni mitrās atmatu pļavas, kuras pielīdzināmas Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamajam prioritārajam biotopam – sugām bagātas atmatu pļavas. Šajos biotopos sastopama lielāka divdīgļlapju sugu daudzveidība, tai skaitā neielabotu pļavu indikatorsugas: pļavas vilkmēle *Succisa pratensis*, Eiropas saulpurene *Trollis europaeus*, ziemeļu madara *Galium boreale*, Sāres grīslis *Carex paniculata*, parastais vizulis *Briza media*. Liela, strauji aizaugoša atmatu pļava atrodas pie šobrīd pamestas mājvietas „Viesturi”. Šeit ieviesušās neielabotas pļavas indicējošas, aizsargājamas sugas: smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia* un plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*.

Mazās platībās vienā sektorā pie Sedas upes vai kā nelieli fragmenti reljefa paaugstinājumos mitro un slapjo pļavu kompleksos "Vidusburtnieka" teritorijā ir sastopamas sausās pļavas. Tipiskākās ir aitu auzenes *Festuca ovina* pļavas pie Sedas upes. Raksturīgās augu sugas: aitu auzene *Festuca ovina*, smilts grīslis *Carex arenaria*, dzirkstelīte *Dianthus deltoides*, īstā madara *Galium verum*, mazā mauraga *Pilosella officinarum* un vārpu veronika *Veronica spicata*. Kopējais sugu skaits šajās pļavās nav liels. Krūmu stāvā var būt sastopami bērzi, apses, melnalkšņi, vairāku sugu vītoli.

Vietām nelielās platībās sastopami ruderalizēti (nitrofilī) zālāji, kas, eitroficējoties videi, veidojušies pie atpūtas vietām vai sastopami kā dabiskas zālāju joslas gar upju krastiem. Lauksaimniecības zemēs pēc apsaimniekošanas pārtraukšanas sāk dominēt meža suņuburkšķis *Anthriscus sylvestris*, tīruma usne *Cirsium arvense*. Savukārt upju krastos veidojas dabiskas nitrofilas nātru *Urtica dioica* audzes. Ruderalizētus zālājus veido arī nomīdīts augājs ar ceļmalu un nezāļu sugām: maura sūreni *Polygonum arenastrum*, lielo ceļteku *Plantago major* un ložņu vārpatu *Elytrigia repens*.

Lielākā daļa pļavu netiek apsaimniekotas, tāpēc pamazām degradējas. Sausākos apstākļos tās aizaug ar smiltāju ciesu *Calamagrostis epigeios*, bet mitrākās vietās ar parasto niedri *Phragmites australis*, parasto vīgriezi *Filipendula ulmaria*, kārkliem *Salix sp.*, bērziem *Betula sp.*, un alkšņiem *Alnus sp.* Teritorijas austrumu daļā pie Sedas tilta konstatēta invazīva augu sugas Sosnovska latvānis *Heracleum sosnowskyi*. Tā kā šīs sugas atradne ir tiešā Sedas tuvumā, pastāv iespēja, ka tā samērā īsā laikā var izplatīties plašākā teritorijā.

Saldūdeņu flora

“Vidusburtnieka” saldūdeņu floru veido Rūjā, Sedā un abu upju vecupēs sastopamās augu sugas. Lielākoties ūdenstilpēs sastopamas glīvenes *Potamogeton spp.*, lēpes *Nuphar spp.*, ūdensrozes *Nymphaea spp.*, parastās niedres. Peldaugu veģetāciju veido ūdensziedi *Lemna spp.* un spirodelas *Spirodela spp.*

Aizsargājamās augu sugas

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" ir konstatētas 15 retu un aizsargājamo augu sugas (1.2. tab.). Četras no tām ir dabisko meža biotopu indikatorsugas, kuras neaizsargā normatīvie akti. Tikai pa vienai atradnei teritorijā ir mānīgajai knīdijai *Cnidium dubium* un Sibīrijas skalbei *Iris sibirica*. Pārējās sugas tām piemērotos biotopos "Vidusburtniekā" ir sastopamas samērā bieži. 2005. gadā konstatēto reto un aizsargājamo augu sugu atradnes ir attēlotas 4.1. pielikumā.

1.2. tabula

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" sastopamās aizsargājamās augu sugas

Nr. p.k.	Sugas nosaukums	SG	ES	BK	ĪAS	MIK
1.	Apdzira <i>Huperzia selago</i>	4			+	
2.	Gada staipeknis <i>Lycopodium annotinum</i>	4	HD V		+	
3.	Vāļīšu staipeknis <i>Lycopodium clavatum</i>	4	HD V		+	
4.	Smaržīgā naktsvijole <i>Platanthera bifolia</i>	4			+	
5.	Zaļziedu naktsvijole <i>Platanthera chlorantha</i>	4			+	
6.	Stāvlapu dzegužpirkstīte <i>Dactylorchiza incarnata</i>	4			+	
7.	Plankumainā dzegužpirkstīte <i>Dactylorchiza maculata</i>	4			+	
8.	Sibīrijas skalbe <i>Iris sibirica</i>	2			+	+
9.	Spilvainais anēītis <i>Agrimonia pilosa</i>		HD II;IV			
10.	Mānīgā knīdija <i>Cnidium dubium</i>	2			+	+
11.	Īssetas nekera <i>Neckera pennata</i>	DMB indikatorsuga				
12.	Tievā gludlape <i>Homalia trichomanoides</i>	DMB indikatorsuga				
13.	Parastā sprogainie <i>Ulota crispa</i>	DMB indikatorsuga				
14.	Peļastes vienādvācelīte <i>Isothecium myosuroides</i>	1				
15.	Rakstu ķērpis <i>Graphis scripta</i>	DMB indikatorsuga				

1.4.2. Fauna

Līdz 2005. gadam NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" nav veikta detalizēta faunas izpēte. Teritorijā ir bijuši atsevišķi putnu faunas pētījumi – ir veikts abu lielo pļavu putnu monitorings, meža teritorijās ir veidoti īpaši aizsargājami meža iecirkņi. Laika posmā no 2001. līdz 2003. gadam projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmu saskaņošana ar EMERALD/NATURA2000 aizsargājamo teritoriju tīklu” (turpmāk - EMERALD projekts) ietvaros teritorijā ir veikti dažādu taksonomisko grupu reto un apdraudēto dzīvnieku sugu pētījumi.

2005. gadā "Vidusburtniekā" seši zooloģijas eksperti ir veikuši samērā detalizētu faunas izpēti. Pētīta tika putnu un bezmugurkaulnieku fauna. Pļavu putnu faunas pētījumus ir veikuši Ainārs Auniņš un Otars Opermanis, savukārt mežu putnu faunu pētīja Aivars Petriņš.

Sauszemes bezmugurkaulnieku pētījumus "Vidusburtnieka" teritorijā veica Jānis Gailis un Inese Cera, bet ūdeņu bezmugurkaulnieku pētījums – Mārtiņš Kalniņš.

Bezmugurkaulnieki

Sauszemes bezmugurkaulnieku fauna tika pētīta 2005. gada jūnijā un jūlijā. Izmantojot maršrutu metodi, tika iegūts vispārējs priekšstats par "Vidusburtnieka" sauszemes bezmugurkaulnieku faunu un dati par reto un aizsargājamo sugu esošajām un potenciālajām atradnēm. Saldūdeņu bezmugurkaulnieku inventarizācija "Vidusburtniekā" veikta 2005. gada jūnijā. Inventarizācijas gaitā galvenā uzmanība pievērsta dažādu stāvošo saldūdeņu biotopu tipu apsekošanai, dominējošo bezmugurkaulnieku grupu novērtēšanai un īpaši aizsargājamo un reto sugu konstatēšanai.

Sauszemes bezmugurkaulnieku faunu NATURA 2000 teritorijā var iedalīt divos lielos kompleksos: pļavu fauna un mežu fauna. Lielākās pļavu platības teritorijā veido Rūjas labajā krastā esošā Košķeles pļava, kā arī Sedas kreisajā krastā esošā Lukstiņu pļava. Tās abas ir samērā līdzīgas – pārsvarā mitras un slapjas ar atsevišķiem sausiem nelieliem reljefa pacēlumiem, kur dominē minerālaugsnes. Lielākoties pļavās ir sastopamas bezmugurkaulnieku sugas, kuras trofiski saistītas ar pļavu veģētāciju. Visplašāk pļavās, visos mikrobiotopos, ir izplatītas dažādas taisnspārņu Orthoptera sugas, no kurām visbiežāk novērots ir lielais sienāzis *Decticus verrucivorus*. Tāpat visās pļavu teritorijā novērota putu cikāde *Philaenus spumarius*, lauku maijvabole *Melolontha melolontha*, sudrabzaļais lapsmecernieks *Phillobius argentatus* un vairākas balteņu Pieridae un zāglapseņu Tenthredinidae sugas. Sausākajos pļavu mikrobiotopos, kur sastopams liels ziedošu čemurziežu blīvums, novērotas daudzas antofīlas bezmugurkaulnieku sugas. Biežāk tika konstatēta koksnes rožvabole *Cetonia aurata*, dažādas bišu *Apis spp.* un kameņu *Bombus spp.* sugas, mīkstspārņi *Cantharis rustica* un *Rhagonica fulva*, šaurspārņi no *Oedemera* ģints, kā arī vismaz viena knābjgalvju Mecoptera suga. Ar čemurziežiem saistītas ne tikai antofīlas, bet arī vairākas "Vidusburtniekā" plaši izplatītas fitofāgas kukaiņu sugas: svītrainā vairogblakts *Graphosoma lineatum*, čemurziežu koksngrauzis *Agapanthia villosoviridescens*, kā arī *Lixus spp.* smecernieki. Nozīmīgas atšķirības vērojamas sauso un mitro pļavu epigeisko bezmugurkaulnieku kompleksos. Sausajās pļavās lielos daudzumos ir sastopami trīs sprakšķu sugas – sprakšķis *Lacon murinus*, spožais sprakšķis *Selatosomus aeneus* un svītrainais sprakšķis *Agriotes lineatus*, kuras ir īpaši raksturīgas sausu minerālaugšņu zālāju apdzīvotājas. Savukārt mitrajās pļavās izteikti dominēja viena sprakšķu suga – *Corymbites sjaelandicus*, kura parasti apdzīvo zāļu purvus un pārmitras pļavas. Atsevišķu bioloģiski vecu platlapju klātbūtne parkveida pļavu fragmentos, kā arī atsevišķu pļavu platību aizaugšana ar kokiem un krūmiem, ir veicinājusi ksilofāgu un saproksilofāgu bezmugurkaulnieku sastopamību pļavās. Ar bioloģiski vecajiem platlapjiem ir saistītas divas īpaši aizsargājamas skarabeju dzimtas sugas: lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita* un marmora rožvabole *Liocola marmorata*. Lapkoku praulgrauža aizsardzība ir arī augsta ES prioritāte. Pakārtoti ar platlapjiem ir saistīta melnuļu suga *Diaperis boleti*, kura trofiski ir saistīta ar uz platlapjiem augošajām piepēm. Cita īpaši aizsargājama suga – vītolu slaidkoksngrauzis *Necydalis major* – ir konstatēta vietās, kur Košķeles pļava ir aizaugusi ar bērzu mežu. Savukārt ar kārklēm aizaugušajās platībās konstatētas divas šādām vietām raksturīgas sugas: koksngrauzis *Lamia textor* un smecernieks *Cryptorhynchus lapathi*. Abas šīs sugas ieviešas tādās teritorijās, kurās aizaugšana ar kārklēm norit ilgāku laika posmu. Visā pļavu teritorijā tika novērotas arī daudzas adefāgo bezmugurkaulnieku sugas. Biežāk sastopamās bija parastā lapsene *Vespula vulgaris*, sirsenis *Vespa crabro*, sārtā lapsene *Vespula rufa*, lapsene *Vespula germanica*, kā arī vairākas racējlapseņu Sphecidae un krabjzirnekļu Tomisidae sugas.

"Vidusburtnieka" mežos sastopamās bezmugurkaulnieku sugas var iedalīt divās grupās: konkrētam mežu biotopam specializētās sugas un nespecializētās sugas. Nespecializēto sugu bezmugurkaulnieki sastopami visā teritorijā visos mežu biotopos. Tie

lielākoties ir dažādi hematofāgie divspārņi – dzelējodi Culicidae, dunduri Tabanidae un knišļi Simuliidae – un arī citi divspārņi: garkājodi Tipulidae, traušlājodi Limoniidae un trūdodiņi Sciaridae. Tāpat visos mežu biotopos konstatēta putu cikāde, kārkļu zaigraibenis *Apatura iris*, meža prusaks *Ectobius silvaticus*, polifāgie koksngrauzi *Leptura quadrifasciata* un *L. melanura*, vairākas mīkstblakšu Miridae sugas un vairākas ksilofāgo kukaiņu parazītoīdu - jātnieciņu Ichneumonidae sugas. Sauso mežu biotopos teritorijas dienvidu daļā novērotas vairākas adefāgas epigeiskās vaboļu sugas – skrejvaboles *Pterostichus niger*, *P. oblongopunctatus*, *P. aethiops*, *Carabus hortensis* un līķvabole *Phosphuga atrata*, kā arī rizofāgā rožvabole *Oxythyrea funesta*. Šī rožvabole līdz šim Latvijā ir konstatēta tikai trīs vietās.

Katrā konkrētajā mežu biotopā ir novērotas šim biotopam specifiskas bezmugurkaulnieku sugas. Bērzu mežos bieži novērots bērzu gremzdgrauzis *Scolytus ratzeburgii*, vītoli slaidkoksngrauzis *Necydalis major* un lielais asmalis *Peltis grossa*. Egļu mežos novērots egļu astoņzobu mizgrauzis *Ips tipographus* un zaļais celmgrauzis *Anoplodera virens*, kurš Latvijā lielākoties ir sastopams tikai Ziemeļvidzemē. Savukārt ozolu mežos konstatētas tādas sugas kā koksngrauzi *Alosterna tabacicolor*, *Anoplodera livida* un *Strangalia attenuata*, ozolu kritalās novērotas bērzu briežvaboles *Ceruchus chrysomelinus* darbības pēdas, bet dobumainajos ozolos konstatēta marmora rožvabole. Jāatzīst, ka pēc 2005. gada janvāra vētras vējgāzēm, ozolu meži ir kļuvuši piemēroti virknei Latvijā reti sastopamām vaboļu sugām, piemēram, koksngrauziem *Plagionotus detritus*, *P. arcuatus*, *Clytus arietis* u.c. Šīs sugas patreiz vēl "Vidusburtnieka" teritorijā nav konstatētas, taču tuvākajā nākotnē tās varētu šajā teritorijā ieviesties. Pastāv arī liela iespējamība, ka NATURA 2000 teritorijā varētu būt sastopams aizsargājamais, gobas un vīksnas apdzīvojošais, divkrāsu koksngrauzis *Rhamnusium virgo*. To nodrošina atsevišķās gobu un vīksnu mežaudzes Rūjas labajā krastā (Košķeles pļavā), kā arī samērā daudzās gobas un vīksnas gar Sedu un tās vecupēm.

Teritorijā esošo vecupju novietojums – pļavās, mežmalās, krūmājos – un augājs tieši ietekmē arī tur sastopamo saldūdens bezmugurkaulnieku sugu daudzveidību un indivīdu blīvumu. Nozīmīgākās ūdens bezmugurkaulnieku sabiedrības veidojas vecupēs, kurās ir lielākā augāja daudzveidība. Kopumā vērtējot, sugām un indivīdiem bagātākās ir Rūjas vecupes teritorijas ziemeļu daļā un Sedas vecupes S5 un S6 vecupju rajonos (4.4. pielik.). Šajās vecupēs ir sastopams nelielām un stāvošām ūdenstilpnēm raksturīgais planktonisko un bentisko bezmugurkaulnieku komplekss. Planktonā dominē vēžveidīgie Crustacea un virpotāji Rotatoria, savukārt no bentiskajiem organismiem minami trīsuļodi Chironomidae un citi divspārņi, makstenes Trichoptera, spāres Odonata, blaktis Heteroptera – ūdensmērītāji Gerridae un mugurpeldes *Notonecta spp.* un *Sigara spp.* – adefāgās un polifāgās ūdensvaboles, dēles Hirudinea, vēžveidīgie, piemēram, ūdens ēzelītis *Asellus aquaticus*, kā arī mazzartārpi Oligochaeta un ūdenssērces Hydrocarina. Pie "Vidusburtnieka" ziemeļu daļā esošajām Rūjas vecupēm ir konstatēta viena neidentificēta dižzirnekļu Pisauridae suga no *Dolomedes* ģints. Šis apstāklis ļauj uzskatīt, ka teritoriju varētu apdzīvot aizsargājamais krastu medniekzirneklis *Dolomedes plantarius*.

Faunas ziņā līdzīgas vecupju faunai ir NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" esošās bebraines. To nosaka apstākļi, ka bebraines teritorijā ir pastāvīgas, tajās ir izveidojušies dažādi mikrobiotopi – ar ūdensaugiem bagātākas un nabadzīgākas vietas, bezaugāja zemsedze u.c.

Uz mežu, izcirtumu un pļavu ceļiem "Vidusburtniekā" konstatētas periodiski izžūstošas lāmas. Lāmu sukcesijas stadija un pastāvīgums nosaka ar lāmām saistīto bezmugurkaulnieku sugu daudzveidību un indivīdu skaitu. Vecākās, ar augiem aizaugušās un pastāvīgākās lāmas apdzīvo galvenokārt planktoniskie vēžveidīgie un odveidīgie divspārņi Nematocera, iespējams arī mušveidīgie divspārņi Brachycera, piemēram, *Tabanus* ģints dunduri. Jaunākās, bezaugāja lāmas pārsvarā apdzīvo dzelējodi, vaboles, periodiski arī blaktis

– ūdensmērītāji. Ar lāmu apkārtnē esošajām mitrajām augsnēm ir cieši saistītas atsevišķas skrejvaboļu Carabidae ģintis, piemēram, *Bembidion* u.c.

Tekošo ūdeņu faunu nosaka Rūjā un Sedā pārstāvētie biotopi. Abās upēs sastopamās smilšu sēres un oļu sēres ir nozīmīgas atsevišķām mušveidīgo divspārņu un skrejvaboļu *Bembidion spp.* sugām. Savukārt upju piekrastes virsūdens augu joslā un saliktā ūdensaugu joslā sastopamas viendienītes Ephemeroptera, spāres un makstenes. Atsevišķās vietās konstatētas ūdenssūnas *Fontinalis spp.* apdzīvojošās reofilās vaboļu sugas – strautnagaiņi *Elmis spp.* un strautvaboles Hydraenidae. Atsevišķi upju posmi ir piemēroti arī knaibļspāres *Onychogomphus forcipatus* un zaļās upjuspāres *Ophiogomphus cecilia* attīstībai. Abās upēs atsevišķās vietās konstatētie biotopi upju krasti bez veģetācijas un upju krasti ar amfībisku veģetāciju ir nozīmīgi atsevišķām skrejvaboļu un lapgraužu Chrysomelidae sugām.

Kopumā NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" ir konstatētas 17 retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas, bet par vēl 15 bezmugurkaulnieku sugām, kuras teritorijā patreiz nav konstatētas, var teikt, ka to klātbūtne "Vidusburtniekā" ir iespējama piemēroto biotopu dēļ. Viena daļa no šīm sugām, piemēram, spilgtā purvuspāre *Leucorrhinia pectoralis*, zaļā upjuspāres *Ophiogomphus cecilia*, lielais asmalis u.c. Latvijā nav uzskatāmas par pārāk retām, taču to aizsardzības prioritāte ir augsta. Eiropas mērogā ir vērojama visu šo sugu samazināšanās. Visas retās un aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas, kuras apdzīvo vai potenciāli varētu apdzīvot NATURA 2000 teritoriju "Vidusburtnieks", ir attēlotas 1.3. tabulā.

1.3. tabula

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" sastopamās un potenciāli sastopamās retās un aizsargājamās bezmugurkaulnieku sugas

Nr. p.k.	Sugas nosaukums	SG	ES	BK	ĪAS	MIK	MAB
Sastopamās sugas							
1.	Spilgtā purvuspāre <i>Leucorrhinia pectoralis</i>		HD II;IV	II	+		
2.	Raibgalvas purvuspāre <i>Leucorrhinia albifrons</i>		HD IV	II	+		
3.	Sīkspāre <i>Nehalennia speciosa</i>	2			+		
4.	Zaļā upjuspāre <i>Ophiogomphus cecilia</i>	3	HD II;IV	II	+		
5.	Ugunsspāre <i>Pyrrhosoma nymphula</i>	4					
6.	Divjoslu airvabole <i>Graphoderus bilineatus</i>		HD II;IV	II	+		
7.	Priežu sveķotājkoksngrauzis <i>Nothorina punctata</i>				+	+	BSS
8.	Vītolu slaidkoksngrauzis <i>Necydalis major</i>	2			+		IS
9.	Koksngrauzis <i>Strangalia attenuata</i>						BSS
10.	Zaļais celmgrauzis <i>Anaplodera virens</i>	Faunas retums, nav iekļauts nevienā aizsargājamo sugu sarakstā.					
11.	Lāpkoku praulgrauzis <i>Osmoderma eremita</i>	1	HD II;IV	II	+		BSS
12.	Marmora rožvabole <i>Liocola marmorata</i>	2			+		BSS
13.	Rožvabole <i>Oxythyrea funesta</i>	Faunas retums, nav iekļauts nevienā aizsargājamo sugu sarakstā.					
14.	Bērzu briežvabole <i>Ceruchus chrysomelinus</i>	1			+	+	BSS
15.	Lielais asmalis <i>Peltis grossa</i>						IS
16.	Kārklū zaigraibenis <i>Apatura iris</i>	2					
17.	Spožā skudra <i>Lasius fuliginosus</i>				+		
Potenciāli sastopamās sugas							
18.	Biezā perlamutrene <i>Unio crassus</i>	2	HD II, IV		+		
19.	Medicīnas dēle <i>Hirudo medicinalis</i>	4	HD V	III	+	+	
20.	Zaļā dižspāre <i>Aeshna viridis</i>	3	HD IV	II	+		
21.	Karaliskā dižspāre <i>Anax imperator</i>	3			+		
22.	Resnvēdera purvuspāre <i>Leucorrhinia caudalis</i>		HD IV	II	+		
23.	Divkupru peldvabole <i>Brychius elevatus</i>				+	+	
24.	Lielā dižmakstene <i>Sembris phalaenoides</i>	4			+		
25.	Lielais ozolu koksngrauzis <i>Cerambyx cerdo</i>	1	HD II, IV	II	+	+	
26.	Sešplankumu celmgrauzis <i>Anoplodera sexguttata</i>	1			+		BSS

Nr. p.k.	Sugas nosaukums	SG	ES	BK	ĪAS	MIK	MAB
27.	Divkrāsu koksngrauzis <i>Rhamnusium virgo</i>	1			+		BSS
28.	Koksngrauzis <i>Plagionotus arcuatus</i>	Faunas retums, nav iekļauts nevienā aizsargājamo sugu sarakstā.					
29.	Koksngrauzis <i>Plagionotus detritus</i>	Faunas retums, nav iekļauts nevienā aizsargājamo sugu sarakstā.					
30.	Koksngrauzis <i>Clytus arietis</i>	Faunas retums, nav iekļauts nevienā aizsargājamo sugu sarakstā.					
31.	Sarkanais plakanis <i>Cucujus cinnaberinus</i>	1	HD II,IV	II	+	+	
32.	Krastu medniekzirneklis <i>Dolomedes plantarius</i>	3					

Zivis

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" esošās upes Seda un Rūja tiek vērtētas kā ar zivīm bagātas upes, to atzīst arī vietējie makšķernieki. Visbiežāk sastopamās sugas ir parastā līdaka *Esox lucius*, rauda *Rutilus rutilus*, asaris *Perca fluviatilis*, plaudis *Abramis brama*, līnis *Tinca tinca* un karpa *Cyprinus carpio*. Zivis apdzīvo arī abu upju vecupes.

Burtnieku ezerā ir konstatēta aizsargājama zivju suga dūņu pīkste *Misgurnus fossilis*, kura ir iekļauta ES sugu un biotopu direktīvas II pielikumā. Oficiālu datu, ka šī suga būtu konstatēta arī "Vidusburtnieka" teritorijā esošajos upju posmos, nav, taču gandrīz droši var apgalvot, ka šī suga ir izplatījusies gan Sedā, gan Rūjā, gan abu upju vecupēs.

Putni

Līdz šim samērā detalizēti ir pētīta NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" pļavu putnu fauna. Pēdējos gados ir veiktas regulāras putnu uzskaites Košķeles un Lukstiņu pļavās. 2005. gadā ir izpētīta arī meža putnu fauna, kā arī noteikti reto un aizsargājamo putnu sugu ligzdošanas iecirkņi.

Lukstiņu pļavā sastopams tipiskais pļavu sugu komplekss, kas raksturīgs mitrām un slapjām pļavām to agrīnās aizaugšanas stadijās. Fona sugas ir pļavu čipste *Anthus pratensis* un lukstu čakstīte *Saxicola rubetra*, mazākā blīvumā arī lauku cīrulis *Alauda arvensis*, dzeltenā cielava *Motacilla flava* un kārklu ļauķis *Locustella naevia*. Krūmainākajās vietās un pļavas perifērijā ligzdo arī brūnspārnu ļauķis *Sylvia communis*. Pļavā pēdējos divos gados ligzdo tikai divi pāri griežu *Crex crex*, kas ir mazāk nekā vērtēts iepriekš (vismaz pieci pāri). Pļavā jau 1999. gadā atrasts ķikutu *Gallinago media* riests, kurš bija aktīvs līdz 2002. gadam ieskaitot. Riestojošo gaiļu skaits šajā periodā svārstījās no diviem līdz 12 putniem. 2003. un 2004. gadā, kā arī 2005. gada ligzdošanas sezonas sākumā ķikutu riests nebija aktīvs, tomēr 2005. gada jūnijā riests atkal bija aktīvs un tajā divos apmeklējumos konstatēti 5 – 6 riestojoši ķikutu tēviņi. Tas norāda, ka, neraugoties uz pļavas pakāpenisko aizaugšanu, tā sugai joprojām ir nozīmīga un kopā ar pārējām Burtnieka pieteku palieņu pļavām Natura 2000 teritorijās un Silzemnieku laukos veido kompleksu, kas ir vitāli svarīgs šīs sugas eksistencei šajā reģionā. Pļavā ligzdo arī mērkaziņa *Gallinago gallinago*. Pļavas sagrāvnotajā un lineārām krūmu joslām aizaugušajā rietumu galā ligzdo upes ļauķi *Locustella fluviatilis* un brūnās čakstes *Lanius collurio*, kā arī mazais svilpis *Carpodacus erythrinus*. Lielajā kontūrgrāvī ligzdošanas sezonā novērots zivju dzenītis *Alcedo atthis*, tomēr domājams, ka tas ienācis baroties no Sedas upes. Pļavā regulāri barojas vismaz viens mazo ērgļu *Aquila pomarina* pāris, kā arī urālpūce *Strix uralensis*. Iepriekšējos gados virs pļavas novērots arī ķīķis *Pernis apivorius*.

Košķeles pļava ir daudz vairāk aizaugusi kā Lukstiņu pļava un tā ir arī caurmērā slapjāka. Līdz ar to tajā ir mazāks pļavu čipstu, lauku cīruļu un dzelteno cielavu blīvums, bet augstāks lukstu čakstīšu, kārklu ļauķu un upes ļauķu blīvums. Pļavas ziemeļu daļā konstatēts neliels rubeņu *Tetrao tetrix* riests, tomēr precīzs riestojošo gaiļu skaits nav zināms. Pļavas mitrākajās vietās konstatēti ormanīši *Porzana porzana*, trīs no tiem liegumā, bet vismaz trīs arī ārpus lieguma – ezermalā. Domājams, ka šo, ārpus lieguma dzirdēto ormanīšu, teritorijas

daļēji pārklājas ar NATURA 2000 vietas dienvidu daļu. Pļavā 2005. gadā konstatētas tikai divi dziedoši griežu tēviņi, 2004. gadā to bija četri. Griežu skaitam ir skaidri izteikta lejupslīdes tendence, jo 1999. – 2000. gadā to skaits vērtēts kā vismaz 10 pāru.

1999. gadā Košķeles pļavā atrasts paliels ķikutu riests (ap 10 riestojošu gaiļu), kurš bija aktīvs arī 2001. gadā. Kopš tā laika ķikutu riesti pļavā vairs nav konstatēti, lai gan katru gadu tikuši meklēti. Visticamākais ķikutu riesta izzušanas iemesls ir pļavas aizaugšana ar krūmiem, sevišķi blīvā aizauguma grāvjos dēļ, kuri fragmentē pļavu šaurās joslās. Tomēr pļava vēl ar vien ir nozīmīga ķikutam, jo 2005. gada jūnijā tajā izcelts ķikuts ar aizvilinošu uzvedību, kas liecina par to, ka tā bijusi mātīte, kurai tuvumā ir ligzda ar olām vēlā aizperētības stadijā vai izvesti mazuļi.

Pļavā ligzdo arī mērkaziņas, brūnās čakstes, mazie svilpji. Virs pļavām ligzdošanas sezonā novērots arī jūras ērgļu *Haliaetus albicilla* pāris.

Starp Košķeles pļavu un Rūjas upi atrodas vecupes atdalīta pussala, kuru aizņem aizaugošas palieņu un parkveida pļavas, kā arī platlapju mežs. Parkveida pļavas un ozolu mežs ir vidējā dzeņa *Dendrocopus medius* ligzdošanas biotops, 2005. gada jūnijā atrasts arī viens šīs sugas apdzīvots dobums ar mazuļiem.

Meža ornitofauna teritorijā ir iedalāma divos sugu kompleksos: mitros lapkoku mežus un zāļu purvus apdzīvojošās sugas un sausos skuju koku, jaukto koku un platlapju mežus apdzīvojošās putnu sugas. Mitrie lapkoku meži un zāļu purvi pārsvarā ir sastopami teritorijas ziemeļu un centrālajā daļā, bet sausie meži – dienvidu daļā, senās Sedas deltas teritorijā.

Mitrajos lapu koku mežos un zāļu purvos visbiežāk ir sastopamas šādas putnu sugas: meža tilbīte *Tringa ochropus*, mērkaziņa, sloka *Scolopax rusticiola*, dzeguze *Cuculus canorus*, vītītis *Phylloscopus trochylus*, čunčiņš *Phylloscopus collybita*, sarkanrīklīte *Erithacus rubecula* un melnais meža strazds *Turdus merula*. Retāk šajos biotopos sastopams lauku balodis *Columba palumbus*, paceplītis *Troglodytes troglodytes*, dziedātājstrazds *Turdus phylomelus*, koku čipste *Anthus trivialis* un dižraibais dzenis *Dendrocopos major* u.c.

Sausos skuju koku, jaukto koku un platlapju mežus apdzīvojošo putnu sugu komplekss daļēji atšķiras no mitros lapkoku mežus apdzīvojošā sugu kompleksa, taču ir putnu sugas, kuras ir sastopamas visos teritorijas meža biotops. Sausajos mežos visbiežāk ir novērojamas šādas putnu sugas: lauku balodis, dzeguze un sīlis *Garrulus glandarius*, svirlītis *Phylloscopus sibilatrix*, vītītis, čunčiņš, sarkanrīklīte, paceplītis, dziedātājstrazds, melnais meža strazds, dižraibais dzenis, lielā zilīte *Parus major*, zilzilīte *Parus caeruleus*, melngalvas ķauķis *Sylvia atricapilla*, zeltgalvītis *Regulus regulus* un mizložņa *Certhia familiaris*. Retāk šajos mežu biotopos sastopama koku čipste, dižknābis *Coccothraustes coccothraustes*, meža zilīte *Parus ater*, riekstrozis *Nucifraga caryocatactes* un ķivulis *Carduelis spinus*.

Lielā biotopu daudzveidība un to augstā bioloģiskā vērtība ir noteicošais faktors tam, ka NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" ligzdo daudzas Latvijā un Eiropā aizsargājamas putnu sugas (1.4. tab.).

1.4. tabula

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" sastopamās aizsargājamās putnu sugas

(Apzīmējumi: L – ligzdotājs, IL – iespējams ligzdotājs)

Nr. p.k.	Sugas nosaukums	Ligzdošanas statuss	Skaits (pāri)	ES	BK	ĪAS	MIK
1.	Urālpūce <i>Strix uralensis</i>	L	2-3	BD I	II	+	
2.	Mežzirbe <i>Bonasa bonasia</i>	L	5-20	BD I		+	
3.	Melnā dzilna <i>Dryocopus martius</i>	L	2-3	BD I	II	+	
4.	Pelēkā dzilna <i>Picus canus</i>	L	1-2	BD I	II	+	
5.	Baltmuguras dzenis <i>Dendrocopos leucotos</i>	L	2-3	BD I	II	+	+
6.	Trīspirkstu dzenis <i>Picoides tridactylus</i>	L	1-2	BD I	II	+	+

Nr. p.k.	Sugas nosaukums	Ligzdošanas statuss	Skaits (pāri)	ES	BK	ĪAS	MIK
7.	Vidējais dzenis <i>Dendrocopos medius</i>	L	1-2	BD I	II	+	+
8.	Grieze <i>Crex crex</i>	L	20-30	BD I	II	+	
9.	Ķikuts <i>Gallinago media</i>	L	5-15	BD I	II	+	
10.	Dzērve <i>Grus grus</i>	L	2-3	BD I	II	+	
11.	Ķīķis <i>Pernis apivorus</i>	IL	0-2	BD I	II	+	
12.	Mazais ērglis <i>Aquila pomarina</i>	IL	0-1	BD I	II	+	+
13.	Melnais stārķis <i>Ciconia nigra</i>	IL	0-1	BD I	II	+	+
14.	Vakarlēpis <i>Caprimulgus europaeus</i>	L	?	BD I	II	+	
15.	Mazais mušķērājs <i>Ficedula parva</i>	L	?	BD I	II	+	
16.	Ormanītis <i>Porzana porzana</i>	L	3-6	BD I	II	+	
17.	Rubenis <i>Tetrao tetrix</i>	IL	?	BD I,II/2		+	
18.	Zivju dzenītis <i>Alcedo atthis</i>	L	1-2	BD I	II	+	

Bez 1.4. tabulā uzskaitītajām putnu sugām, jāpiemin, ka pie Burtnieka ezera jau izsenis ir ligzdojoši jūras ērgļi. Literatūrā tas ir minēts jau deviņpadsmitā gadsimta otrajā pusē. Meža masīvs starp Rūjas un Sedas upēm un Burtnieka ezeru ir fiksēta kā vienīgā vieta Latvijā, kur pagājušā gadsimta piecdesmitajos gados bija zināma jūras ērgļa ligzda, kas tomēr 1955.g. tika pamesta. Astoņdesmitajos un deviņdesmitajos gados, kad jūras ērgļa populācija Latvijā sāka atjaunoties, šai rajonā - NATURA 2000 teritorijā un blakus tai - atkal regulāri tika novēroti viens vai vairāki jūras ērgļi. Šādas ziņas ir snieguši vairāki ornitologi - J. Lipsbergs, A. Petriņš, U. Bergmanis, A. Auniņš, O. Opermanis u.c., taču ligzda līdz šim nav atrasta.

Zīdītāji

"Vidusburtnieka" teritorijā regulāri uzturas samērā liels daudzums dažādu zīdītāju sugu. 2005. gada februārī teritorijas apmeklējuma laikā tika novērotas aļņu *Alces alces*, staltbriežu *Cervus elaphus*, stirnu *Capreolus capreolus* un meža cūku *Sus scrofa* pēdas, ekskrementi un gulēšanas vietas sniegā. Abās upēs un to vecupēs ir sastopami beбри *Castor fiber* un ūdri *Lutra lutra*. Pēc ekspertes G. Kampes-Pēsones domām, Rūjas un Sedas grīvas rajons ir īpaši labi piemērots ūdra eksistencei. No plēsīgajiem dzīvniekiem teritorijā ir konstatēti Eirāzijas āpsis *Meles meles*, jenotsuns *Nyctereutes procyonoides*, sesks *Mustela putorius* un parastā lapsa *Vulpes vulpes*. Lai arī teritorija ir gandrīz neapdzīvota, tajā pastāvīgi nedzīvo lielie plēsēji: vilks *Canis lupus* un lūsis *Lynx lynx*. Tiek uzskatīts, ka tam par iemeslu ir lielais apmeklētāju daudzums, kas ikdienā pārvietojas pa teritoriju. Spriežot pēc regulāri novērotajām pēdām, vilki teritorijā iekļūst ziemas periodā.

Bebris, ūdrs un sesks ir aizsargājamas sugas. Bebris un ūdrs ir iekļauti ES Biotopu direktīvas II un IV pielikumā. Bebris ir iekļauts arī Bernes konvencijas III pielikumā, bet ūdrs – Latvijas Sarkanās grāmatas 4. kategorijā, Bernes konvencijas II pielikumā un Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Sesks ir iekļauts Latvijas ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

1.4.3. Biotopi

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" ir vērojama augsta biotopu daudzveidība. Šeit ir sastopami dažādi saldūdeņu, mežu, purvu, pļavu un antropogēnie biotopi. Šajā nodaļā teritorijas biotopi ir parakstīti saskaņā ar Latvijas biotopu klasifikatoru, iekavās norādot biotopa kodu klasifikatorā. Minot ES aizsargājamās biotopus, iekavās ir norādīts biotopa kods pēc biotopu direktīvā (92/43/EEC) izmantotā klasifikatora.

Lielākoties biotopi "Vidusburtniekā" ir pētīti 2005. gadā. To ir veikuši vairāki eksperti: Mārtiņš Kalniņš ir pētījis saldūdeņu biotopus, Aija Karlivāne – dabiskos meža biotopus, Inese Silamiķele – sauszemes biotopus un Aija Mežaka – ES aizsargājamās mežu biotopus. Atsevišķas ziņas par NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" biotopiem ir snieguši arī citu nozaru eksperti: Aivars Petriņš, Jānis Gailis un Inese Cera.

Stāvoši ūdeņi

"Vidusburtnieka" teritorijā ir samērā daudz stāvošu ūdeņu: dažāda lieluma un formas vecupes (C.5.) dažādās attīstības stadijās, bebraines (C.8.), kā arī periodiski izzūstošas lāmas (C.9.) jeb sūkūdeņi.

Teritorijā esošās vecupes nosacīti iedalāmas divās lielās grupās: Rūjas vecupes un Sedas vecupes. Rūjas vecupes ir relatīvi lielas ar dažādu augāju. Vislielākā ir Rūjas vecupe pie Zvejniekiem Rūjas grīvas tuvumā, taču šajā vecupē ir maza seklūdēns zona un virsūdēns un zemūdēns augāja aizņemtās platības ir relatīvi mazas. Rūjas vecupju komplekss "Vidusburtnieka" ziemeļu daļā ir uzskatāms par teritorijas stāvošo saldūdeņu bioloģiski daudzveidīgāko daļu. Šeit konstatēts daudzveidīgs augājs ar dažādām tā aizņemtajām platībām un struktūrām. "A" sektorā (4.4. pielik.) vecupe ir savienota ar Rūjas upi. Vecupei ir šaura seklūdēns zona un virsūdēns un zemūdēns augāja (niedres, grīšļi, meldri, kosas, miežubrāļi, lēpes, daudzlapas, mazlēpītes, trejdaivu ūdensziedi u.c.) aizņemtās platības ir relatīvi mazas. Augāju veido galvenokārt parastā niedre *Phragmites australis*, dažādi grīšļi *Carex spp.*, meldri *Scirpus spp.*, kosas *Equisetum spp.*, parastais miežubrālis *Phalaroides arundinacea*, daudzlapas *Myriophyllum spp.*, ūdensziedi *Lemna spp.*, u.c. augi. Attālinoties no vecupes savienojuma ar Rūju, augājs paliek daudzveidīgāks un blīvāks. "B" sektors (4.4. pielik.) ir pie vidējā vasaras ūdens līmeņa no Rūjas un citām vecupēm nodalīta vecupes daļa, ar platu grīšļiem un kosām aizaugušu krasta joslu un bagātīgu peldlapu (lēpes *Nuphar*, ūdensrozes *Nymphaea*), zemūdēns (daudzlapas, elodejas *Elodea spp.*, elši *Stratiotes aloides*) un brīvi peldošo (spirodelas *Spirodela spp.*, ūdensziedi) ūdensaugu augāju. "C" sektors (4.4. pielik.) ir ar Rūju savienota vecupes daļa. Tā ir ar šauru grīšļiem un kosām aizaugušu krasta joslu un seklu, reti līdz vidēji biezi ar kosām un meldriem aizaugušu vidusdaļu. Arī šajā vecupes sektorā ir bagātīgs peldlapu zemūdēns un brīvi peldošs ūdensaugu augājs. "D" sektorā (4.4. pielik.) pie vidējā vasaras ūdens līmeņa ir no Rūjas un citām vecupēm vāji nodalīta neliela vecupes daļa. Šai vecupes daļai ir šaura grīšļiem un kosām aizauguša krasta josla un vidēji bagātīgs peldlapu, zemūdēns un īpaši bagātīgs brīvi peldošo ūdensaugu augājs. "E" sektors ir ar Rūju savienota vecupes daļa. Salīdzinot ar "C" sektoru, tas ir nabadzīgāks, taču tajā ir pārstāvētas vairums no iepriekš minētajiem augāja tipiem. "F" sektorā pie vidējā vasaras ūdens līmeņa ir no Rūjas un citām vecupēm nodalīta vecupes daļa, pilnībā aizaugusi ar grīšļiem un kosām.

Sedas vecupes, salīdzinot ar Rūjas vecupēm, ir mazākas, dažādākās attīstības stadijās, kas nosaka tur sastopamo augāja tipu daudzveidību, taču ņemot katru ūdenstilpi atsevišķi augāja daudzveidība ir zemāka.

Vecupe S1 (4.4. pielik.) augāja ziņā ir diezgan nabadzīga – tajā pārstāvēta šaura grīšļu un kosu krasta josla ar vidēji bagātu brīvi peldošo ūdensaugu augāju. Daļa vecupes ir stipri noēnota. Līdzīgi apstākļi ir arī vecupju rajonā S2 (4.4. pielik.). Tur sastopamās vecupes ir ar ļoti nabadzīgu augāju noēnojuma dēļ vai arī tās ir stadiāli vecas, faktiski veidojošas slapjas, augsto grīšļu pļavas. Vecupju rajonā S3 atrodas vecupes ir atšķirīgas pēc lieluma, noēnojuma un aizauguma. Lielākā vecupju daļa ir stipri noēnotas ar nabadzīgu augāju vai vispār bez augāja. Atklātākajās vecupēs dominē augsto grīšļu, niedru un/vai brīvi peldošo (spirodelas, trejdaivu ūdensziedi) ūdensaugu augājs. Peldlapu un zemūdēns ūdensaugu augājs sastopams reti un ir vāji izteikts. Vecupju rajonos S4, S5 un S6 (4.4. pielik.) sastopamās vecupes ir salīdzinoši bagātākas – tajās ir dažāda platuma grīšļiem, niedrēm, purva skalbēm

un kosām aizaugušas krasta joslas, vidēji bagātīgs peldlapu ūdensaugu augājs un mainīgs zemūdens un brīvi peldošo ūdensaugu augājs.

Upes

Tekošos ūdeņus NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" pārstāv Rūja un Seda, kā arī daži nelieli strauti. Gan Rūjā, gan Sedā noēnoti posmi mijas ar atklātiem, saules apspīdētiem posmiem. Strauti ir pārsvarā noēnoti. Nelielās platībās gan Rūjā, gan Sedā sastopami tādi biotopi kā smilšu sēres (D.5.) un oļu sēres (D.6.). Abās upēs vāji ir izteikts biotops upju piekrastes virsūdens augu josla (D.7.), ko veido čemurainais puķumeldrs *Butomus umbellatus*, parastā niedre, parastais miežubrālis u.c. sugas. Atsevišķās vietās izveidojies biotops saliktā ūdensaugu josla upēs (D.8.), ko veido čemurainais puķumeldrs, ežgalvītes *Sparganium* u.c. sugas.

Biotops peldaugu (lemnītu) augājs upēs (D.9.) veidojas gan Rūjā, gan Sedā koku sagāzumu vietās. Abās upēs atsevišķās vietās konstatēts biotops upju krasti bez veģetācijas (D.10.), taču biežāk sastopams ir biotops upju krasti ar amfibisku veģetāciju (D.11.).

Pļavas

Pļavu biotopi NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" ir pētīti gan 2002. gadā projekta "Pļavu inventarizācija Latvijā" ietvaros, gan 2005. gadā. 2002. gada pētījumos teritorijā tika izdalīti četri nelieli bioloģiski augstvērtīgu pļavu sektori, taču par visām pļavu platībām ziņas apkopotas netika.

NATURA 2000 teritorijas „Vidusburtnieks” būtiska tipiskās ainavas sastāvdaļa ir palieņu pļavu un dabiskie zālāji, kas ir nozīmīgas gan kā augu sugu dzīvotnes, gan kā putniem un citiem dzīvniekiem nozīmīgi biotopi.

"Vidusburtniekā" sastopami sauso, mēreni mitro, mitro un slapjo pļavu biotopi un to kompleksi. Neskatoties uz nelielo (pat vienkāršo) sugu sastāvu, kopumā vērtīgākie ir slapjo un mitro pļavu biotopi, bet visbiežāk sastopamais un tipiskākais ir - augsto grīšļu (krastmalas grīšļa *Carex acutiformis*) un parastās vīgriezies *Filipendula ulmaria* pļavu komplekss. Veģetācijas veidošanā liela loma grīšļu un graudzāļu sugām.

“Vidusburtniekā” nav raksturīga liela dabisko zālāju un pļavu daudzveidība. Atbilstoši specifiskajam novietojumam – upes vai ezeru palienē, vai arī virspalu terasē, vairums no tām pārstāvētas kā mēreni mitro, mitro un slapjo pļavu kompleksi, kas vietām daļēji degradējušies pēc iepriekšējās saimnieciskās darbības pārtraukšanas, vai veidojušās aizaugušās vecupēs un reljefa pazeminājumos. Šādiem zālājiem raksturīgs salīdzinoši neliels kopējais sugu skaits un monodominantu audžu mozaīkveida kompleksi. Sastopamas arī atsevišķi sauso atmatu pļavas. Starp teritorijas pļavām var izdalīt vidējas reprezentivitātes ES īpaši aizsargājamus biotopus: mēreni mitras pļavas (6510), sugām bagātas atmatu pļavas (6270*), upju palieņu pļavas (6450). Daļu bioloģiski vērtīgo zālāju veido ES īpaši aizsargājams biotops eitrofās augsto lakstaugu audzes (6430) šaurā joslā, galvenokārt Burtnieka ezera krastā. Jāņem vērā apstākļi, ka patreiz “Vidusburtnieka” teritorijā biežāk sastopamas dažādas pļavu pārejas formas. Dominējošās, biotopu raksturojošās sugas vairāku gadu laikā var mainīties dabiskās sukcesijas rezultātā.

No visvairāk izplatīto slapjo pļavu (E.4.), biotopiem raksturīgas ciņainas augsto grīšļu pļavas *Phragmites* – *Magnocaricetea* (E.4.3.), kas veidojušās upju un ezeru palienēs, aizaugušās vecupēs. Zelmenis tajās ir augsts, visbiežāk dominē viena vai divas sugas: krastmalas grīslis *Carex acutiformis* un divrindu grīslis *Carex disticha*. Augu sabiedrībās

* Šeit un turpmāk – ar zvaigznīti pie koda atzīmēti prioritārie ES biotopi.

neliels kopējais sugu skaits. Šīs pļavas sastopamas bieži visā "Vidusburtnieka" teritorijā salīdzinoši lielās, vienlaidus platībās vai kompleksos ar nelielām atmatu vai mēreni mitro pļavu ieslēgumiem reljefa paaugstinājumos vai vietās ar zemāku mitruma daudzumu. Visraksturīgākos kompleksus veido slaidā grīšļa *Carex acutiformis* – parastās vīgriezes *Filipendula ulmaria* pļavas. Konstantus piemaisījumus šādos kompleksos veido arī parastā miežubrāļa *Phalaroides arundinacea*, parastās niedres *Phragmites australis*, iesirmās cīesas *Calamagrostis canescens*, slotiņu cīesas *Calamagrostis epigeios* audzes un divrindu grīslis *Carex diandra*. Regulāri sastopama purva skalbe *Irisi pseidacorus*.

Mitrās pļavas (E.3.) sastopamas reljefa pazeminājumos, bieži kompleksā ar mēreni mitrajām pļavām. Galvenokārt pārstāvētas *Molinio - Arrhenatheretea* klases purva gerānijas *Gerania palustris*, pļavas bitenes *Geum rivale*, ciņusmilgas *Deschampsia caespitosa* un parastās vīgriezes *Filipendula ulmaria* pļavas.

Mēreni mitro (E.2.) atmatu pļavu (Kl. *Molinio-Arrhenatheretalia*, Sav, *Cynosurion*) savienības lielākās platības veidojušās degradējoties meliorēto teritoriju zālājiem vai pārtraucot tīrumu, un kultivēto zālāju apsaimniekošanu. Lielākās šo augu sabiedrības sastopamas Košķeles pļavā. Palielinoties mitruma režīmam – tuvāk Rūjas upei un grāvjiem zālāji strauji aizaug ar parasto vīgriezi *Filipendula ulmaria*, atsevišķos fragmentos atgūstot dabisko mitro pļavu lakstaugu sugu struktūru. Sausākos apstākļos uz Zvejnieku – Bērzu drumlinoīda pļavas pēc saimnieciskās darbības pārtraukšanas šobrīd aizaugušas galvenokārt ar meža suņuburkšķi un veido botāniski mazvērtīgus biotopus. Kopumā tās ir sugām nabadzīgas pļavas.

Bioloģiski un botāniski vērtīgās mēreni mitrās atmatu pļavas, kuras pielīdzināmas Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamajam prioritārajam biotopam sugām bagātas atmatu pļavas (6270*) veidojas, turpinot pļavu pļaušanu. Šeit sastopama lielāka divdīgļlapju sugu daudzveidība, tai skaitā neielabotu pļavu indikatorsugas: pļavas vilkmēle *Succisa pratensis*, Eiropas saulpurene *Trollis europaeus*, ziemeļu madara *Galium boreale*, Sāres grīslis *Carex paniculata*, parastais vizulis *Briza media*. Kompleksu veido atmatu pļavas - parastās smaržzāles *Anthoxanthum odoratum* – parastās smilgas *Agrostis tenuis* un ciņusmilgas *Deschampsia caespitosa* pļavas ar īsto pļavu un mitro pļavu tipiem, piemēram, pļavas auzenes *Festuca pratensis* (E.2.3.1.), pļavas bitenes *Geum rivale* (E.3.2.5.) un purva gerānijas *Geranium palustre* (E.3.2.1.) pļavas. Liela, strauji aizaugoša atmatu pļava atrodas pie šobrīd pamestas mājvietas „Viesturi”. Šeit ieviesušās neielabotas pļavas indicējošas, aizsargājamas sugas: smaržīgā naktsvijole *Platanthera bifolia*, plankumainā dzegužpirkstīte *Dactylorhiza maculata*. Fragmentāri šī pļava ir atbilstoša bioloģiski vērtīgo zālāju kategorijai un ES īpaši aizsargājamam biotopam sugām bagātas atmatu pļavas (6270*).

Atmatu pļavas sastopamas arī cilvēku apdzīvoto vietu tuvumā pie Rūjas un Sedas laivu bāzēm. Tās tiek regulārāk apsaimniekotas pļaujot, kas veicina botāniskās un bioloģiskās daudzveidības palielināšanos.

Sausās pļavas (E.1.) (Sav. *Plantagini-Festucion*) sastopamas ļoti mazās platībās vienā teritorijas sektorā pie Sedas upes vai kā nelieli fragmenti reljefa paaugstinājumos mitro un slapjo pļavu kompleksos. Tipiskākās ir aitu auzenes *Festuca ovina* pļavas (E.1.1.2.) pie Sedas upes. Kopējais sugu skaits šajās pļavās nav liels. Krūmu stāvā var būt sastopami bērzi, apses, melnalkšņi, vairāku sugu vītoli.

Vietām nelielās platībās sastopami ruderalizēti (nitrofilī) zālāji (E.5.), kas, eitroficējoties videi, veidojušies pie atpūtas vietām vai sastopami kā dabiskas zālāju joslas gar upju krastiem. Lauksaimniecības zemēs pēc apsaimniekošanas pārtraukšanas sāk dominēt meža suņuburkšķis *Anthriscus sylvestris*, tīruma usne *Cirsium arvense*. Savukārt upju krastos veidojas dabiskas nitrofilas nātru *Urtica dioica* audzes. Ruderalizētus zālājus veido arī nomīdīts augājs ar ceļmalu un nezāļu sugām: maura sūreni *Polygonum arenastrum*, lielo ceļteku *Plantago major* un ložņu vārpatu *Elytrigia repens*.

Atsevišķās vietās teritorijā, piemēram, pie “Viesturiem” un Lukstiņu pļavā ir sastopami Latvijas un ES aizsargājama biotopa – parkveida pļavu (6530) fragmenti nelielās platībās. Pēdējās desmitgadēs saimnieciskās darbības zemās intensitātes dēļ šīs pļavas ir degradējušas – aizaugušas ar kokiem un krūmiem, tāpēc tajās ir nepieciešams veikt atjaunošanas pasākumus.

Lielākā daļa pļavu netiek apsaimniekotas, tāpēc pamazām degradējas. Pamazām tajās izveidojas vienas lakstaugu sugas eidominance, bet vēlāk šīs pļavas aizaug ar kārkliem *Salix spp.*, bērziem *Betula spp.*, alkšņiem *Alnus spp.* Sauso pļavu sektors Sedas piekrastē daļēji tiek izmīdīts un izbraukāts, jo šeit ir makšķernieku iecienīta apmešanās vieta.

1.5. tabulā apkopots NATURA 2000 teritorijas “Vidusburtnieks” zālāju un pļavu biotopu saraksts pēc Latvijas biotopu klasifikatora un Latvijā sastopamo Eiropas Savienības aizsargājamo biotopu klasifikatora. Savukārt aizsargājamo pļavu biotopu izplatība "Vidusburtniekā" ir attēlota 4.5. pielikumā.

1.5. tabula.

NATURA 2000 teritorijā “Vidusburtnieks” konstatētie pļavu un zālāju biotopi.

Nr. p.k.	Latvijas kods	Latvijas biotops	ES kods	ES aizsargājamais biotops	Reprezentativitāte, komentāri
	E.1.	Sausas pļavas			Reti sastopamas, vidēja reprezentativitāte.
1.	E.1.1.	Kāpu pļavas			
2.	E.1.1.2.	Aitu auzenes <i>Festuca ovina</i> pļavas			Viena pļava pie Sedas tilta.
	E.2.	Mēreni mitras pļavas			
3.	E.2.2.	Atmatu pļavas			Vidēji bieži sastopamas, parasti nelielās platībās.
4.	E.2.2.1.	Parastās smaržzāles <i>Anthoxanthum odoratum</i> – parastās smilgas <i>Agrostis tenuis</i> pļavas			
5.	E.2.3.	Īstās pļavas	6510	Mēreni mitras pļavas	
			6270*	Sugām bagātas atmatu pļavas	
6.	E.2.3.1.	Pļavas auzenes <i>Festuca pratensis</i> pļavas			
	E.3.	Mitras pļavas			Bieži sastopamas.
7.	E.3.2.	Pļavas un ganības auglīgās un mēreni auglīgās augsnēs	6430	Eitrofas augsto lakstaugu audzes	
			6450	Upju palieņu pļavas	
8.	E.3.2.1.	Purva gerānijas <i>Geranium palustre</i> pļavas			
9.	E.3.2.5.	Pļavas bitenes <i>Geum rivale</i> pļavas			
10.	E.3.2.6.	Parastās vīgriezes <i>Filipendula ulmaria</i> pļavas			Bieži sastopamas, lielās platībās, veidojušās, galvenokārt degradējoties lauksaimniecības zemēm, vai slapjo pļavu kompleksā relatīvi sausākās vietās. Tomēr biežāk sastopami parastās vīgriezes sugām bagātāks pļavu tips, nekā tīraudzes.

Nr. p.k.	Latvijas kods	Latvijas biotops	ES kods	ES aizsargājamais biotops	Reprezentatīvitate, komentāri
11.	E.3.2.7.	Slotiņu ciskas <i>Calamagrostis epigeios</i> pļavas			Bieži sastopamas, ietilpst pļavu kompleksos kā joslas un iespraudumi, veidojas arī, degradējoties lauksaimniecības zemēm.
	E.4.	Slapjas pļavas			Bieži sastopamas.
12.	E.4.3.	Augsto grīšļu pļavas			Bieži visā teritorijā.
13.	E.4.3.1.	Iesirmās ciskas <i>Calamagrostis canescens</i> pļavas			Bieži, slapjo pļavu kompleksā.
14.	E.4.3.2.	Slaidā grīšļa <i>Carex acuta</i> pļavas			Bieži, slapjo pļavu kompleksā.
15.	E.4.3.3.	Krastmalas grīšļa <i>Carex acutiformis</i> pļavas			Bieži, slapjo pļavu kompleksā.
16.	E.4.3.9.	Divputekšņlapu grīšļa <i>Carex diandra</i> pļavas			Bieži, slapjo pļavu kompleksā.
17.	E.4.3.12	Parastā miežubrāļa <i>Phalaroides arundinacea</i> pļavas			Bieži veido šauru joslu gar slapjo pļavu kontūru.
	E.5.	Ruderalizētas pļavas			Nelielās platībās joslu veidā gar upju krastiem.
18.	E.5.1.	Nitrofilas augstzāļu sabiedrības			
19.	E.5.1.3.	Meža suņuburkšķa <i>Anthriscus sylvestris</i> audzes			Pamestajās lauksaimniecības zemēs, meliorētajās pļavās, lielās platībās.

Jāuzsver fakts, ka "Vidusburtnieka" teritorijā notiek arī jaunu pļavu veidošanās. Tas ir vērojams vecāko Sedas vecupju vietās. Šīs vecupes izzūst un pamazām pārtop par nelieliem zāļu purviņiem vai slapjām pļavām.

Meži

Meži NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" aizņem 709,5 ha, un tas ir vairāk nekā puse no visas platības. Lielākoties tie ir mitri vai susināti mežu tipi. Pēc mežsaimnieciskās tipoloģijas teritorijā visbiežāk ir sastopami dumbrāji, niedrāji un dažādi nosusinātie mežu tipi: āreņi un kūdreņi (1.6. tab.). Šie mežu tipi pārsvarā ir sastopami teritorijas ziemeļu un centrālajā daļā. Dienvidu daļā Sedas senās grīvas rajonā dominē sausie meži, pārsvarā tie ir damakšņi, mazāk vēri.

1.6. tabula

Mežu augšanas apstākļu tipi NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks"

Mežu augšanas apstākļu tips	Platība (ha)	Daļa no kopējās mežu platības (%)
Dumbrājs (Db)	210,4	29,6
Niedrājs (Nd)	119,9	16,9
Damaksnis (Dm)	118,5	16,7
Šaurlapju ārenis (As)	77,8	11,0
Šaurlapju kūdreņis (Ks)	45,4	6,4
Slapjais damaksnis (Dms)	39,9	5,6
Vēris (Vr)	35,9	5,1
Platlapju kūdreņis (Kp)	31,1	4,4
Platlapju ārenis (Ap)	13,2	1,9
Slapjais vēris (Vrs)	8,6	1,2
Mētru kūdreņis (Km)	5,1	0,7
Mētru ārenis (Am)	2,3	0,3
Slapjā gārša (Grs)	1,2	0,2
Lāns (Ln)	0,2	0,0

Pēc Latvijas biotopu klasifikācijas vislielākās platības "Vidusburtnieka" teritorijā aizņem slapjie bērzu meži: bērzu dumbrāji (F.2.3.3.) un bērzu niedrāji. Salīdzinoši nelielas platības veido egļu dumbrāji (F.2.2.4.), melnalkšņu dumbrāji (F.2.4.2.), priežu niedrāji (F.2.1.5.) un priežu slapjie damakšņi (F.2.1.3.). Nosusinātajās mežu teritorijās – dažāda tipa āreņos un kūdreņos – visvairāk ir izveidojušies priežu nosusināto mežu (F.3.1.) biotopi, nedaudz mazāk ir bērzu nosusinātie meži (F.3.3.), bet ievērojami mazāk egļu nosusinātie meži (F.3.2.). Sausieņu mežu teritorijās samērā līdzīgās proporcijās ir sastopami priežu damakšņi (F.1.1.4.), bērzu damakšņi (F.1.3.1.), egļu vēri (F.1.2.1.) un jauktu koku vēri (F.1.8.2.).

Mitrie lapu koku meži teritorijā sastopami galvenokārt tās ziemeļu un centrālajā daļā. Tā ir zona, kas Rūjas ūdens līmeņa paaugstināšanās laikā plaši applūst. Tas bija vērojams arī 2005.g. pavasara palu periodā, taču applūšana var notikt jebkurā gadalaikā, ja veidojas lietus nokrišņu pārbagātība. Izņemot dažus meža nogabalus šīs plašās zonas reljefa paaugstinājumos, lielākā daļa mežaudžu ir 50-60 gadus vecas vai jaunākas. Dumbrājiem nav raksturīgi augsti ciņi, audžu sastāvā masveidā sastopams bērzs, bet melnalksnis ir tikai nedaudz piejaukumā. Samērā maz nogabalos dominē melnalkšņi. Bieži sastopamas mitrākas lauces, kur koku augšana ir apgrūtināta vai vispār nav novērojama. Tas vedina domāt, ka lielākā daļa no šīm mežaudzēm ir primārie meži, kas veidojušies mitru pļavu un zāļu purviņu vietā pēc Rūjas upes padziļināšanas, kad saīsinājies applūduma periods, kā arī zudusi saimnieciskā interese par pļavām.

"Vidusburtnieka" mežu teritorijas dienviddaļu, salīdzinot ar ziemeļdaļu, izņemot dažus plašākus mitrus ieslēgumus, pārsvarā veido sausāki meži. Robežas labi saskatāmas dabā, jo izpaužas kā nelieli reljefa pacēlumi. Dominējošie meža augšanas apstākļu tipi ir damaksnis, slapjais damaksnis un dažāda veida kūdreņi, jo daudzviet eksistē senāk rakti, ne visai dziļi, bet tomēr funkcionējoši grāvji. Daudzas šajā daļā sastopamās mežaudzes jeb meža nogabali ir visai vecas. Valsts meža 334. un 337. kvartālā dominē priežu nogabali, kas drīz sasniegs, bet daļa jau pārsniedz cirtmetu – 100 gadu vecumu. Daudzviet pēc mežizstrādes – galvenās cirtes, kas notikusi priežu masīvos, visai lielās platībās ierīkoti egļu stādījumi, piemēram, 336. kvartālā. Ir arī sastopami nogabali, kur dominējošai koku sugai priedei piejaukumā ir egle un vairākas lapu koku sugas. Tas vairāk raksturīgs 338. un 340. kvartālam. Kā šīs meža daļas savdabība un reizē arī ievērojama vērtība jāmin daudzie ozoli, kuru vecums lielākajai daļai ir robežās no 100-200 gadiem (vecākie 214 gadus veci). Ir izdalīti meža nogabali, kuros ozols ir valdošā suga, taču teritorijā vēl ir virkne nogabalu, kur ozols ir audzes sastāvā, kā arī daudzi nogabali, kur ir sastopami atsevišķi ozoli. Var teikt, ka ozolu īpatsvars šajā teritorijas meža daļā ir ļoti augsts. Papildus tam, tikai ievērojami mazāk, vecākos nogabalos sastopami citu lapkoku sugu lieli eksemplāri – apses, bērzi un melnalkšņi. Jāatzīmē, ka šajā meža daļā daudzviet raksturīgas slapjas, izstieptas formas iepakas, kas atgādina zāļu purviņus un kas ir izveidojušās senās Sedas deltas gultnēs. Minētās īpatnības lielā mērā veicina šīs meža daļas dažādību, mozaīkveida raksturu un reizē arī bioloģisko daudzveidību.

Saskaņā ar Meža valsts reģistra datiem līdz 2005. gadam 19 VAS "Latvijas valsts meži" valdījumā esoši meža nogabali "Vidusburtnieka" teritorijā ir atzīti par dabiskiem meža biotopiem. Tie visi ir bioloģiski veci sausieņu meža nogabali, kur kokaudzē dominē parastā priede un parastais ozols. Pēc teritorijas mežu datu bāzes analīzes, tika secināts, ka teritorijā nepieciešama papildus dabisko meža biotopu inventarizācija gan valsts, gan privātīpašnieku pārvaldījumā esošajās mežu platībās. Šīs inventarizācijas rezultātā tika konstatēts, ka 10 valsts mežu un deviņi privāto mežu nogabali atbilst dabiska vai potenciāli dabiska mežu biotopa kritērijiem. Valsts mežos viens nogabals ir atzīts par dabisko meža biotopu (DMB), bet deviņi nogabali par potenciālajiem dabiskajiem mežu biotopiem (PDMB). Privātajos mežos par DMB ir atzīti četri nogabali, bet par PDMB – pieci mežu nogabali (4.7. pielik.). Kopējā "Vidusburtniekā" esošo DMB un PDMB platība ir 52,1 ha, no tiem 44,2 ha ir valsts meži, bet

7,9 ha – privātie meži. Divi no privāto mežu DMB ir atsevišķi dižkoki, tāpēc šo DMB platība ir 0,1 ha, nevis viss nogabals.

Par "Vidusburtniekā" sastopamiem ES aizsargājamiem mežu biotopiem fragmentāras ziņas ir iegūstamas EMERALD projekta inventarizāciju anketās. Šajās inventarizācijās konstatēts, ka atsevišķi mežu nogabali ir ES aizsargājamais biotops boreālie meži (9010). Citi ES biotopi šī projekta ietvaros konstatēti netika.

2005. gadā teritorijā ir veikta pilnīgāka ES biotopu kritērijiem atbilstošu mežu biotopu inventarizācija. Pārsvārā šie biotopi koncentrējas sauso mežu masīvā Sedas deltas rajonā, kur ir sastopami boreālie meži (9010). kopējā šo biotopu platība "Vidusburtnieka" teritorijā ir 35,4 ha. Pirms pētījumu uzsākšanas tika prognozēts, ka šajā sektorā būs sastopami arī ozolu meži (9160) un jaukti platlapju meži (9020), taču tika konstatēts, ka lielākajai daļai bioloģiski veco meža nogabalu, kur kokaudzē dominē parastais ozols *Quercus robur*, veģetācija neatbilst šo ES biotopu kritērijiem. Rezultātā ozolu mežu (9160) kritērijiem atbilst viens 0,5 ha liels meža nogabals, bet jauktu platlapju mežu kritērijiem (9020) – divi mežu nogabali ar kopējo platību 3,1 hektāri.

Purvi

Lielākās pārpurvotās platības "Vidusburtnieka" teritorijā ir sastopamas tā centrālajā un ziemeļu daļā, kur tās lielākoties aizņem valsts meža 330. un 332. kvartālu. Patreiz šis biotops vairāk ir klasificējams kā bērzu niedrājs jeb slapjie bērzu meži (F.2.3.), kas veidojušies aizaugot zālainai, slapjai ieplakai. Koku stāvā dominē 15 – 20 gadus veci purva bērzi *Betula pubescens*, krūmu stāvs vidēji biezs, dominē zemie kārkli *Salix cinerea*, *Salix myrsinifolia* parastais krūklis *Frangula alnus*, reti sastopama egle *Picea abies*, atsevišķi kadiķi *Juniperus communis*. Zemsedzē dominē parastā niedre *Phragmites australis* un augstie grīšļi. Kopējais sugu skaits neliels. Zemsedze nesaslēgusies, ciņaina, teritorija periodiski pārmitra. Sūnu stāvs rets, sugām nabadzīgs.

Atsevišķi zāļu purva (G.1.) fragmenti ir sastopami izklaidus visā teritorijā, kur tie mijas ar mežu platībām vai vecupēm. Biežāk gan šīs nelielās mitrās vietas ir klasificējamas kā slapjas pļavas.

Ar cilvēku darbību saistītie jeb antropogēnie biotopi

Antropogēno biotopu īpatsvars teritorijā nav īpaši liels, taču daļa šo biotopu ir koncentrēti atsevišķās "Vidusburtnieka" vietās. Gar Sedu un Rūju īpaši to grīvu rajonos ir samērā augsta makšķernieku un ūdens tūrisma bāzu koncentrācija. Atsevišķās teritorijas vietās atrodas pamestas viensētas, pie kurām saglabājušies augļu dārzi (I.6.) un izveidojušās atmatas (K.1.). Izklaidus visā teritorijā ir izveidoti grāvji (M.5.), kā arī iekārtoti meža un lauku ceļi (K.5.2., K.5.3.). Vietām izbūvētas elektropārvades līnijas (K.7.1.).

1.5. Teritorijas sociālekonomiskais raksturojums

1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" apdzīvoti ir tikai daži īpašumi Sedas un Rūjas grīvas rajonā. Šajos īpašumos pārsvarā ir izveidotas makšķerēšanu un ūdens tūrisma bāzes. Vēl teritorijas dienvidu daļā ir vairākas nepadzīvotas un pamestas viensētas. Ziemeļu un centrālā daļa "Vidusburtniekā" ir neapdzīvotas. Tuvākā apdzīvotā vieta ir neliels ciemats Košķele, kas atrodas dažus kilometrus uz rietumiem no NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks". Lai arī apdzīvotība teritorijā ir neliela, to regulāri apmeklē samērā daudz cilvēku, galvenokārt makšķerēnieki un ūdenstūristi. Visaugstākā apmeklēšanas intensitāte ir vērojama no pavasara līdz rudenim, ziemas mēnešos tā ir zemāka.

1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Saskaņā ar valsts noteikto teritorijas aizsardzības statusu prioritārais teritorijas izmantošanas veids ir dabas aizsardzība. Pārējie izmantošanas veidi jāorganizē tā, lai negatīvi neietekmētu teritorijas dabas vērtības.

Visus NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" ietilpstošos nekustamos īpašumus pēc to lietošanas mērķa var iedalīt sešās klasēs. Visvairāk īpašumi tiek izmantoti lauksaimnieciskiem mērķiem – 38 īpašumi ir zemnieku saimniecības, bet seši – piemājas saimniecības, kur galvenā ekonomiskā darbība ir lauksaimniecība. Pieci īpašumi ir fizisko un juridisko personu īpašumā vai lietošanā esošie meži un pārējā mežsaimniecībā izmantojamā zemes, bet pa vienam īpašumam ir fizisko un juridisko personu īpašumā vai lietošanā esošo ūdeņu teritorijas un pārējie sabiedriskās nozīmes objekti un to apbūve. Nekustamo īpašumu lietošanas mērķu karte ir attēlota 2.2. pielikumā.

Patreiz vēl nav pilnīgi skaidras teritorijas robežas, līdz ar to arī platības tiem zemes īpašumiem, kuri teritorijā ietilpst tikai daļēji. Tāpēc nav iespējams objektīvi spriest par to, cik lielas platības teritorijā aizņem katra lietošanas veida zemes īpašumi.

Tūrisms un atpūta

Patreiz lielākoties teritorija tiek izmantota ūdenstūrisma un komerciālajai makšķerēšanai. Vairākas bāzes ir ierīkotas Sedas un Rūjas grīvu rajonā. Ūdenstūristi un makšķerēnieki izmanto gan abu upju, gan Burtnieka akvatoriju, arī vecupes. Pēc teritorijas apmeklētāju domām, kopš 2005. gada janvāra vētras upes, īpaši Rūja, ūdenstūrisma nav piemērotas, jo tajās ir sagāzušies koki. Paredzams, ka nākotnē ūdenstūristu un makšķerēnieku skaits teritorijā varētu pieaugt, jo vairāki privātipašniekiem ir interese savos īpašumos izveidot makšķerēšanas un ūdenstūrisma bāzes. Atsevišķās vietās, piemēram, Rūjas kreisajā krastā grīvas rajonā šādu bāzu ierīkošana ir vēlama. Patreiz šajā vietā makšķerēšanu un citu apmeklētāju aktivitātes netiek kontrolētas. Tā rezultātā pie upes haotiski veidojas ugunsgrēku vietas un tiek atstāti atkritumi.

Pārāk liels makšķerēšanu un ūdenstūristu pieplūdums var radīt negatīvu ietekmi uz teritorijas bioloģisko daudzveidību. Vietās, kur tiek iekārtotas makšķerēšanu bāzes tiek degradēta dabiskā vide. Paši makšķerēnieki un tūristi, pārvietojoties pa ceļiem caur teritoriju un pastāvīgi uzturoties upēs un pie vecupēm, ir traucējums putnu sugām, piemēram, melnajam stārķim, kuram abas upes un to vecupes ir nozīmīgs barības ieguves avots.

Liels tūrisma attīstības perspektīvas ir saistāmas ar teritorijas rietumu daļā esošajām akmens laikmeta civilizācijas apmetnēm un senkapiem, kuri ir unikāls Ziemeļaustrumu Eiropas arheoloģisko pieminekļu ansamblis. 2005. gadā Valmieras rajona padomē tiek

strādāts pie projektu sagatavošanas, kuru ietvaros paredzēts ierīkot tūristu bāzi Košķelē, kā arī izveidot tūrisma taku Košķeles pļavā. Takā tiktu iekļauti gan arheoloģiski, gan dabas objekti: akmens laikmeta apmetnes un senkapi, parkveida pļavas Rūjas labajā krastā u.c. Noteiktos gada periodos šī taka būtu izmantojama arī putnu vērošanai. Ir plānots, ka gada laikā šos objektus apskatīs 30'000 – 100'000 apmeklētāju. Tā kā Košķeles pļava ir nozīmīga vieta reto putnu sugām, ir nepieciešams noteikt maksimālo tūristu plūsmas intensitāti pļavā, lai tūristi neradītu traucējumus putnu ligzdošanai un barības ieguvei.

Lauksaimniecība

Lauksaimniecībā NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" agrāk ir izmantotas samērā lielas platības. Lielākās no tām ir Košķeles pļava un Lukstiņu pļava. Lielākoties lauksaimniecības zemju platības tika izmantotas siena pļaušanai un lopu ganīšanai. Šobrīd ar lauksaimnieciskām aktivitātēm savos īpašumos nodarbojas daži privātīpašnieki, pie tam tas notiek nelielos apjomos. Lielākā daļa zālāju pēdējos gados nav apsaimniekota un pamazām aizaug ar krūmiem un kokiem.

Patreizējā teritorijas pļavu izmantošanas intensitāte ir pārāk zema. Pļavu aizaugšanas rezultātā gan Košķeles, gan Lukstiņu pļavā pēdējo 3-5 gadu laikā ir izzuduši ķikutu riesti, lai gan vēl pagājušā gadsimta deviņdesmito gadu vidū tie tika uzskatīti par vieniem no lielākajiem ķikutu riestiem Latvijā. Lai novērstu pļavu tālāku degradēšanos un atjaunotu tās agrākajā stāvoklī, tajās nepieciešams izcirst kokus un krūmus. Lai novērstu pļavu atkārtotu aizaugšanu ar krūmiem, nepieciešama to ikgadēja nopļaušana vai ekstensīva noganīšana.

Mežsaimniecība

Līdz šim mežsaimnieciskās darbības NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" ir veiktas regulāri. Par to liecina fakts, ka samērā maz meža nogabalos valdošās koku sugas vecums pārsniedz cirtmetu. Intensīvāka saimniekošana ir notikusi valstij piederošajos mežos, bet valstij nepiederošajos mežos pēdējo piecu gadu laikā mežsaimnieciskās darbības ir veiktas tikai trīs privātīpašumos. Gan valsts, gan privātajos mežos tiek cirstas kailcirtes, dažādas audžu uzkopšanas cirtes, vietām arī kādas konkrētas koku sugas izlases cirtes. Izstrādātās cirstmas valstij piederošajos mežos lielākoties tiek atjaunotas ar egli, veidojot plašas vienlaidus šīs koku sugas monokultūras. Savukārt privātajos mežos kailcirtes tiek atjaunotas ar bērzu vai priedi.

Mežsaimnieciskās darbības teritorijā lielākoties nav savienojamas ar dabas aizsardzības interesēm. Ideālā gadījumā nākotnē teritorijā būtu pieļaujama tikai atsevišķu mežsaimniecisku darbību veikšana bioloģiskās daudzveidības palielināšanai, piemēram, pārmežojušos parkveida pļavu atjaunošana, koku un krūmu izciršana ap dižkokiem un tamlīdzīgi.

Medības

"Vidusburtnieka" teritorijā medī Rūjienas mežniecības mednieku kolektīvs. Galvenokārt tiek medīti aļņi, stirnu buki un mežacūkas. Pēdējos gados pieaug arī briežu medību intensitāte. Pie Burtnieku ezera arī tiek medīti ūdensputni, taču, tā kā Burtnieks ir publiskais ezers, ūdensputnu medību intensitāte netiek reģistrēta.

Citi teritorijas izmantošanas veidi

Bez augstāk uzskaitītajiem teritorijas izmantošanas veidiem, tajā notiek arī sēņošana un ogošana. Vēl teritoriju ir iespējams izmantot skolēnu un dažādu interesentu grupu apmācībai un izglītībai par dažādām ar dabu, vidi un dabai draudzīgu biotopu apsaimniekošanu saistītām tēmām.

1.6. Informācijas avoti

Literatūra

- Bakker J. P., de Vries Y. 1988. Effects of different hay-making regimes in a lower course valley grassland in the Netherlands. *Colloques phytosociologiques*, XVI, paris.
- Eberhards G., Kalniņa L., Zagorska I. 2003. Senais burtnieku ezers un akmens laikmeta apdzīvotās vietas. – *Arheoloģija un etnogrāfija*, 21: 27.-40. lpp.
- Eberhards G. 2005. Senais Burtnieks un tā līmeņa izmaiņu paleohidroloģiskā rekonstrukcija. – LU 63. konference, ģeoloģijas sekcijas referātu tēzes, 117.-118. lpp.
- Fatare I. 1992. Latvijas floras komponentu izplatības analīze un tās nozīme augu sugu aizsardzības koncepcijas izstrādāšanā. Rīga, 259 lpp.
- Iltner A. (red.). 2001. Latvijas Pagasti. 1. sēj. Rīga: a/s “Preses nams”, 647 lpp.
- Iltner A. (red.). 2002. Latvijas Pagasti. 2. sēj. Rīga: a/s “Preses nams”, 727 lpp.
- Kabucis I. (red.). 2001. Latvijas biotopi. Rīga: Latvijas Dabas fonds, 96 lpp.
- Kabucis I. (red.). 2004. Biotopu rokasgrāmata. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Rīga: Latvijas Dabas fonds, Dabas aizsardzības pārvalde, 160 lpp.
- Kavacs G. (red.). 1994. Latvijas daba. Enciklopēdija, 1. sēj. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 255 lpp.
- Kavacs G. (red.). 1995. Latvijas daba. Enciklopēdija, 2. sēj. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 255 lpp.
- Kavacs G. (red.). 1995. Latvijas daba. Enciklopēdija, 3. sēj. Rīga: Latvijas enciklopēdija, 255 lpp.
- Kavacs G. (red.). 1997. Latvijas daba. Enciklopēdija, 4. sēj. Rīga: Preses nams, 255 lpp.
- Kavacs G. (red.). 1998. Latvijas Daba. Enciklopēdija, 5. sēj. Rīga: Preses nams, 255 lpp.
- Kavacs G. (red.). 1998. Latvijas Daba. Enciklopēdija, 6. sēj. Rīga: Preses nams, 598 lpp.
- Latvijas Sarkanā grāmata. 2003. 3.sējums, Vaskulārie augi. Rīga, 691. lpp.
- Račinskis E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgas vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176 lpp.
- Urtāns J. 1991. Arheoloģijas pieminekļi Valmieras rajonā. Rīga: Avots.
- Zagorskis F. 1987. Zvejnieku akmens laikmeta kapulauks. Rīga.
- Хорология флоры Латвийской ССР. 1980. Рига, Зинатне.

Nepublicētie materiāli

- Projekta “Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar *EMERALD/NATURA 2000* aizsargājamo teritoriju tīklu” lauka darba anketas. Projekta norises laiks 2001-2003. gads, izpildītājs Latvijas Dabas fonds un Latvijas Ornitoloģijas biedrība, finansētājs *DANCEE*.
- Projekta “Pļavu inventarizācija Latvijā” lauka darbu anketas. Projekta norises laiks 2000-2002. gads, izpildītāji Latvijas Dabas fonds, Nīderlandes Karaliskā dabas aizsardzības biedrība, finansētāji Nīderlandes valdība, *PIN-MATRA* fonds.
- Ziņas par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām. Datu bāze. Latvijas Vides aģentūra (www.lva.gov.lv).

Interneta adreses

- Dabas aizsardzības pārvaldes interneta mājas lapa – www.dap.gov.lv
- Vides ministrijas interneta mājas lapa - www.vidm.gov.lv
- BO VSIA “Latvijas Vēstnesis” portāls – www.likumi.lv
- Portāls “Ezeri.lv” – www.ezeri.lv

2. Teritorijas novērtējums

2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" novērojama dažādu krasi atšķirīgu biotopu mozaīka – dažādi mežu biotopi mijas ar upēm, vecupēm, savstarpēji atšķirīgām pļavām un pārpurvotām teritorijām, kā arī cilvēka veidotiem biotopiem: viensētām, piemājas dārziem u.c. Šādu biotopu daudzveidību ir nodrošinājusi ilgstoša dažādu bioloģisko un ģeoloģisko procesu mijiedarbība, kā arī cilvēka saimnieciskā darbība (īpaši pļavās). Teritorijas augsto dabas aizsardzības vērtību nosaka tas, ka liela daļa tajā sastopamo biotopu ir dabiski un cilvēka darbības maz ietekmēti, tāpēc tie kalpo kā dzīvotnes Latvijas un Eiropas mērogā apdraudētām augu un dzīvnieku sugām, piemēram, Sibīrijas skalbe, mānīgā knīdija, ķikuts, grieze, lapkoku praulgrauzis u.c.

Teritorijai piemīt arī ainaviskas vērtības. No Košķeles drumlina skatam labi paveras Burtnieka līdzenuma ainava ar pašu ezeru un tā seno palieni. Ainaviski interesanta ir arī Lukstiņu pļava, kas ir samērā liela pļava ar nelieliem parkveida pļavu fragmentiem. No visām pusēm šo pļavu ieskauj meža josla.

Daudzviet "Vidusburtnieka" teritorijā sastopami savrup augoši lielu dimensiju bioloģiski veci koki, pārsvarā ozoli, liepas un gobas. Daļa no tiem atbilst aizsargājamu koku – dižkoku kritērijiem. Šādi koki papildina teritorijas ainavu, kā arī ir nozīmīgi bioloģiskās daudzveidības veicinātāji. Atklātās teritorijās saules apgaismotie platlapji ir dzīvotnes retām un apdraudētām bezmugurkaulnieku sugām, piemēram, lapkoku praulgrauzim un marmora rožvabolei. Mežos augoši dižkoki var kalpot kā ligzdas koki lielajiem plēsīgajiem putniem un melnajam stārķim.

"Vidusburtniekam" piemīt arī augsta kultūrvēsturiskā vērtība. Rūjas labajā krastā esošajā Košķeles pļavā netālu no Burtnieku ezera atrodas lielākā Ziemeļaustrumeiropā zināmā mezolīta civilizācijas apmetne un kapu lauks. Paredzams, ka šis objekts nākotnē teritorijai varētu piesaistīt ievērojamu tūristu pieplūdumu no kā būtu iespējams iegūt līdzekļus arī teritorijas apsaimniekošanai. No otras puses, ja tūristu un atpūtnieku plūsma "Vidusburtnieka" teritorijā netiks pienācīgi organizēta un kontrolēta, tā var kļūt par vienu no galvenajiem teritorijas dabas vērtības negatīvi ietekmējošajiem faktoriem. Šī iemesla dēļ nepieciešams attīstīt teritorijas tūrisma un rekreācijas infrastruktūru, kā arī sekot līdz apmeklētāju skaita pieaugumam un tā ietekmei uz teritorijas dabas vērtībām.

Patreiz "Vidusburtnieka" dabas vērtības negatīvi ietekmē vairāki faktori. Mežos tās ir mežsaimnieciskās darbības rezultātā izveidojušās mežu monokultūras un jaunaudzes. Tās ir sugām nabadzīgi biotopi, kas nav piemēroti retajām un apdraudētajām sugām, degradē ainavu, kā arī rada nepārvaramas barjeras daudzu bezmugurkaulnieku un augu sugu izplatībai, pakļaujot iznīcināšanas riskam atsevišķas sugu mikropopulācijas. Pļavu vērtības negatīvi ietekmē saimnieciskās darbības pārtraukšana, meliorācija un invazīvās sugas. Pļavu pļaušanas vai noganīšanas pārtraukšanas rezultātā degradējas to veģetācija – veidojas kādas vienas sugas eidominance, bet citas sugas izzūd. Ilgstošākā laika periodā pļavas aizaug ar krūmiem vai pat pārmežojas. Ir konstatēts, ka meliorācijas grāvju sistēmas "Vidusburtnieka" lielākajā pļavās nerada būtisku ietekmi uz augsnes mitruma režīmu, taču gar grāvjiem augošie krūmi fragmentē pļavu biotopus, kā arī degradē ainavu. Pagaidām nelielās platībās Sedas piekrastes pļavās ir izveidojušās Sosnovska latvāņa audzes. Šī invazīvā augu suga degradē pļavu veģetāciju un pastarpināti ietekmē arī faunu. Upes tuvums rada draudus, ka Sosnovska latvānis strauji varētu izplatīties lielā "Vidusburtnieka" teritorijā.

2.2. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori

2.2.1. Saldūdeņi

Dabas aizsardzības vērtības

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" dažādus saldūdeņu biotopus veido upes – Rūja un Seda, kā arī to vecupes, bebraines un temporālas ūdenskrātuves. Kā bioloģiski augstvērtīgākie saldūdeņu biotopi ir atzīstamas Rūjas vecupes teritorijas ziemeļu daļā abos upes krastos, kā arī Sedas vecupes S5 un S6 (4.4. pielik.). Šīs vecupes atbilst arī Latvijas īpaši aizsargājama biotopa "vecupes" statusam.

Saldūdeņu biotopi veido dzīves vidi gan plaši izplatītām, gan arī retām un apdraudētām augu un dzīvnieku sugām. Teritorijas vecupēs un upēs ir konstatētas vairākas bezmugurkaulnieku sugas, kuru aizsardzība ir ES prioritāte. Latvijā šīs sugas pagaidām ir samērā plaši izplatītas un nav apdraudētas.

Sociālekonomiskās vērtības

Upes un vecupes ir iecienītas makšķerēšanas un atpūtas vietas. Pie Rūjas un Sedas patreiz darbojas pa vienai laivu bāzei, no kurām makšķernieki bieži pa upēm dodas uz Burtnieka ezeru. Seda ir piemērota ūdenstūrismam, bet Rūjā laivu kustību varētu apgrūtināt tajā sakritušie koki. Upēm un vecupēm piemīt augsta ainaviska vērtība, tās iespējams arī izmantot izglītojošos un zinātniskos nolūkos.

Ietekmējošie faktori

Lielākoties "Vidusburtnieka" teritorijā nav konstatēti faktori, kas būtiski ietekmētu saldūdeņu biotopus. Visas vecupes ietekmē dabiskā sukcesijas – tās pamazām aizaug un pārtop par nelieliem zāļu purviņiem vai par slapjām pļavām. Tas labi ir novērojams Sedas vecupēs. Ap Rūjas vecupēm teritorijas ziemeļu daļā ir izcirsts mežs, taču šobrīd šī faktora ietekmi vēl ir pārāgrī vērtēt. No citiem faktoriem minams lielāko vecupju un upju grīvu rajonu regulārs apmeklējums (makšķerēšana, atpūtnieki).

2.2.2. Pļavas

Dabas aizsardzības vērtības

NATURA 2000 teritorijā „Vidusburtnieks” ir lielas dabīgo pļavu platības. Pārstāvēti visu pļavu tipi: sausās, mēreni mitrās, mitrās un slapjās pļavas. Nozīmīgākie un tipiskākie ir mitro un slapjo pļavu biotopi. Konstatēti pieci Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi: mēreni mitras pļavas (6510), sugām bagātas atmatu pļavas (6270*), upju palieņu pļavas (6450), eitrofas augsto lakstaugu audzes (6430) un parkveida pļavas (6530). Parkveida pļavas ir arī Latvijas īpaši aizsargājams biotops. Lielākā daļa mitro un slapjo pļavu teritoriju atbilst bioloģiski vērtīgo zālāju kategorijai.

Pļavu biotopi "Vidusburtniekā" veido dzīves daudzām tipiskām un arī reti sastopamām augu un dzīvnieku sugām. Pļavās konstatētas orhideju sugas – nakstsvijoles *Platanthera bifolia* un *Platanthera chlorantha*, stāvlapu dzegužpirkstīte *Dactylorhiza incarnata* – liecina, ka pļavas ilgstoši nav tikušas uzartas vai pakļautas cita veida augsnes mehāniskai apstrādei. Lielākajās teritorijas pļavās konstatēta griežu *Crex crex*, ķikuta *Gallinago media* u.c. apdraudētu putnu sugu ligzdošana, kā arī mazā ērgļa *Aquila pomarina* barības ieguvei. Savukārt parkveida pļavas ir galvenā dzīves vide lapkoku praulgrauzim *Osmoderma eremita*.

Pļavas būtiski ietekmē raksturīgo upju palieņu un krastmalu ainavu. Augstvērtīgi ainaviski elementi ir parkveida pļavas un pļavu un vecupju kompleksi.

Sociālekonomiskās vērtības

Pēdējos gados pļavas NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" lielākoties nav apsaimniekotas. Galvenokārt pļavas izmantojamas lauksaimniecībā kā siena ieguves un ganību vietas. Tās ir nozīmīgas kā medījamo dzīvnieku ganības un slēptuves. Vietām pļavās ir uzstādīti medību torņi. Pļavas var arī izmantot bišu dravu izvietojšanai. Pļavu platības upju un ezera tuvumā tiek izmantotas kā atpūtas vietas. Lielā biotopu dažādība un dabiskais stāvoklis piešķir "Vidusburtnieka" pļavām augstu zinātnisko un izziņas vērtību. Dažādu pļavu biotopu apskati var iekļaut dažādu izglītojošo ekskursiju programmās.

Ietekmējošie faktori

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" pļavas ietekmē vairāki faktori. Apsaimniekošanas pārtraukšana (kur tāda ir bijusi) izpaužas kā pļavu biotopu degradācija – sākotnēji augājā sāk dominēt atsevišķas augu sugas, piemēram, slotiņu ciesa, suņuburkšķi vai vīgriezes, bet vēlāk pļavas aizaug ar krūmiem un kokiem. Aizaugšanu pastiprina arī hidroloģiskā režīma maiņa, pie tam gar grāvjiem izveidojas biezas krūmu joslas, kas fragmentē biotopus, kuri līdz ar to kļūst nepiemēroti tādām sugām kā grieze un ķikuts. Pļavu veģetācijas izmaiņas ietekmē arī dabiskā sukcesijas, taču šis faktors ir neitrāls.

Sausās pļavas nelabvēlīgi (bet nebūtiski) ietekmē to izmantošana atpūtai – tiek izmīdīts dabīgs augājs, kura vietā ieviešas ruderāliem biotopiem raksturīgas nezāļu sugas.

Vienā pļavu sektorā teritorijas austrumu daļā pie Sedas konstatēta invazīva augu suga Sosnovska latvānis *Heracleum sosnowskyi*. Šī augu suga ir agresīva, t.i., tā izkonkurē pārējās augu sugas un veido bioloģiski nevērtīgas tīraudzes. Nelabvēlīgs apstāklis ir tas, ka latvāņu audze izveidojusies tiešā upes tuvumā, kas var būt cēlonis straujai latvāņa izplatībai "Vidusburtnieka" teritorijā.

Vērtīgus un sugām bagātus pļavu biotopus iespējams uzturēt, tos pareizi un atbilstoši pļavas tipam apsaimniekojot: pļaujot, noganot, izcērtot krūmus, pasargājot no pārmērīgas izmīdīšanas. "Vidusburtniekā" pļavas tiek pļautas tikai daļā platību. Lielākā daļa mitro un slapjo pļavu netiek apsaimniekotas. Šo biotopu apsaimniekošanu būtiski apgrūtina pārmitrie un tehnikai nepiemērotie apstākļi.

2.2.3. Meži

Dabas aizsardzības vērtības

Meži NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" aizņem 709,5 ha, un tas ir vairāk nekā puse no visas platības. Bioloģiski augstvērtīgākās mežaudzes ir sastopamas teritorijas dienvidu daļā, kur lielākoties novērojami sausi skuju koku, platlapju un jauktu koku meži. Teritorijas ziemeļu un centrālajā daļā pārsvarā ir sastopamas vidēja vecuma audzes, no kurām lielākā daļā veidojušās, pamazām pārmežojoties purvainām platībām un nedaudz arī neapsaimniekotām mitrām pļavām.

"Vidusburtniekā" 38 mežu nogabali atbilst dabisko meža biotopu (DMB) vai potenciāli dabisko meža biotopu (PDMB) kritērijiem. Kopējā DMB un PDMB platība teritorijā 52,1 ha jeb 7,3% no visām meža zemju platībām. Lielākoties dabiskie mežu biotopi koncentrējas Sedas senās deltas teritorijā, bet atsevišķi nogabali ir sastopami arī Rūjas labajā krastā.

"Vidusburtnieka" teritorijā ir konstatēti trīs ES aizsargājami mežu biotopi: boreālie meži (9010), jaukti platlapju meži (9020) un ozolu meži (9160). Pēdējais no pieminētajiem ir arī Latvijas īpaši aizsargājamais biotops.

Dabiskajiem mežu biotopiem un citiem aizsargājamiem mežu biotopiem ir liela nozīme sugu daudzveidības saglabāšanā. Šādiem mežiem ir raksturīgs liels dabisku struktūru – mirusi koksne dažādās sadalīšanās pakāpēs, stāvoši nokaltuši koki, stumbeņi u.c. – blīvums. Šie elementi nodrošina dzīves vidi specializētām sūnu, ķērpju, sēņu un bezmugurkaulnieku sugām, kā arī barības resursus kukaiņēdājiem putniem. Sabalansētā mežaudžu vecumstruktūra savukārt nodrošina dabisko struktūru nepārtrauktību.

Mežu biotopi veido dzīvotnes arī daudzām retām putnu sugām. "Vidusburtnieka" teritorijā ir sastopamas visas dzeņu sugas, izņemot zaļo dzilnu. Teritorijā ir iespējama arī mazā ērgļa un melnā stārķa ligzdošana.

Nozīmīga loma mežiem ir ūdens kvalitātes saglabāšanā. Tie novērš augšnes noskalošanos un attīra virszemes noteces ūdeņus. Ūdensteču un ūdenstilpju apēnošana mazina ūdens sasilšanu un skābekļa patēriņu pieaugšanu ūdenī.

Sociālekonomiskās vērtības

Meži veido koksnes resursus, taču īpaši aizsargājamās dabas teritorijās koksnes ieguve nevar būt prioritāra. Meži ir izmantojami sēņošanai, medībām un nedaudz arī ogošanai. Tiem piemīt arī augsta ainaviska vērtība, sevišķi bioloģiski vecajiem ozolu un jauktajiem ozolu-priežu mežiem. "Vidusburtnieka" meži ir vērtīgi arī no zinātniskā un izglītojošā viedokļa.

Ietekmējošie faktori

Galvenie mežus ietekmējošie faktori ir mežistrāde un meliorācija. Pēdējos gados "Vidusburtnieka" teritorijā nav veiktas kailcirtes, tikai dažādas audžu kopšanas cirtes. Taču samērā nesenā pagātnē atsevišķos teritorijas sektoros ir veiktas plašas kailcirtes, kurās pēc meža nociršanas ir izveidotas egļu monokultūras. Monokultūrām ir zema bioloģiskā vērtība, tajās nav piemērotu dzīves apstākļu retajām un apdraudētajām sugām, ka arī tās mazina teritorijas ainavisko vērtību. Kailcirtes un to vietā ierīkotās monokultūras fragmentē mežu biotopus un ir nepārvaramas barjeras sugām ar zemu izplatīšanās spēju, piemēram, daudziem bezmugurkaulniekiem, sūnām un ķērpjiem.

Meliorācijas ietekmē izmainās mežu veģetācija, tā kļūst sugām nabadzīgāka. Daudzi grāvji mežos ir rakti jau samērā sen, tie ir sekli, bet tomēr vēl joprojām funkcionējoši.

Teritorijas ziemeļu un centrālajā daļā esošas mežaudzes ietekmē dabiskā sukcesija. Mežu izpētes gaitā ir konstatēts, ka šajos sektoros ir sastopami primārie meži, kas sākuši veidoties mitru pļavu un zāļu purviņu vietā pēc Rūjas upes padziļināšanas, kad sāsinājies applūduma periods, kā arī zudusi saimnieciskā interese par pļavām. Sukcesijas laikā nepārtraukti mainās mežu veģetācija un fauna.

2.3. Sugas kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tās ietekmējošie faktori

Dabas aizsardzības vērtības

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" konstatētas 47 retas un aizsargājamas sugas, no tām deviņas augu, 17 bezmugurkaulnieku, 18 putnu un trīs zīdītāju sugas. Pastāv varbūtība, ka teritorijā varētu būt sastopamas vēl vismaz 15 retas un aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas un viena zivju suga.

Septiņas no teritorijā konstatētajām bezmugurkaulnieku sugām indicē bioloģiski augstvērtīgas un dabiskas mežaudzes jeb dabiskos meža biotopus (DMB). Par mežu augsto bioloģisko vērtību liecina arī reto dzeņu ligzdošana tajos. Iespējama arī mazā ērgļa un melnā stārķa ligzdošana "Vidusburtniekā".

Ļāvās konstatētās četras orhideju sugas – naktsvijoles *Platanthera bifolia* un *Platanthera chlorantha* un dzegužpirkstītes *Dactylorchiza incarnata* un *Dactylorchiza maculata* – liecina par ļāvu ilglaicību un augsto dabiskuma pakāpi. Konstatētas arī citas neielaboto ļāvu indikatorsugas: parastais vizulis *Briza media*, gaiļbiksīte *Primula veris*, ziemeļu madara *Trollis Europaeus*, ļāvas vilkmēle *Succisa pratensis* u.c. Ļāvās sastopamas arī tādas aizsargājamas putnu sugas kā ķikuts *Gallinago media*, grieze *Crex crex* un ormanītis *Porzana porzana*.

Sociālekonomiskās vērtības

Ekonomiska vērtība ir "Vidusburtnieka" teritorijā sastopamo medījamo zīdītājdzīvnieku un zivju sugām. Medījamo zīdītāju augsto blīvumu nodrošina biotopu daudzveidība – meža masīvs mijas ar ļāvām. Līdz ar to relatīvi nelielā teritorijā ir pieejamas gan piemērotas paslēptuves, gan barības resursi. Savukārt zivis Sedā un Rūjā ienāk no Burtnieku ezera. Sausajās mežaudzēs ir sastopamas ēdamu sēņu sugas, bet atsevišķās vietās priežu mežos arī mellenes. Taču salīdzinoši sēņu un ogu ieguvei teritorijā ir maza ekonomiska nozīme. Sugām piemīt zinātniska un izglītojoša vērtība, bet, piemēram, orhidejām – arī estētiska vērtība.

Ietekmējošie faktori

Visas sugas ietekmē izmaiņas to biotopos. Ar ļāvām ekoloģiski saistītās sugas ietekmē ļāvu apstrādāšanas pārtraukšanas un meliorācijas izraisītās sekas. To rezultātā izzūd augu un dzīvnieku sugām piemērotas dzīvotnes, bet gar meliorācijas grāvjiem augošās krūmu joslas fragmentē biotopus. Šādi biotopi ir nepiemēroti ķikutam *Gallinago media*, kuram nepieciešamas plašas, atklātas ļāvu platības. Aizaugot parkveida ļāvām, rodas nelabvēlīgs mikroklimats daudzām bezmugurkaulnieku sugām, piemēram, lapkoku praulgrauzim *Osmoderma eremita* un marmora rožvabolei *Liocola marmorata*, kuru eksistencei nepieciešami saulē izgaismoti platlapju koki.

Mežus apdzīvojošās sugas ietekmē mežistrādes sekas. Atsevišķos teritorijas sektoros ir izveidojušās plašas jaunas vai vidēja vecuma eļļu monokultūras. Tās nav piemērotas daudzu sugu eksistencei, kā arī fragmentē biotopus un rada nepārvaramas izplatīšanās barjeras bezmugurkaulniekiem.

Pie Sedas un Rūjas nozīmīgs sugas ietekmējošs faktors ir cilvēku klātbūtne. Izvērtējot mežus, ir secināts, ka teritorijas dienvidu daļā esošie meži ir piemēroti melnā stārķa *Ciconia nigra*, mazā ērgļa *Aquila pomarina* un arī jūras ērgļa *Haliaetus albicilla* ligzdošanai, taču tā šajos sektoros gandrīz nav iespējama, jo visā ligzdošanas sezonā tuvumā atrodas cilvēki. Tie arī ir potenciāls drauds retajām augu sugām, piemēram, orhidejām un Sibīrijas skalbei *Iris sibirica*, kuras var izraut.

2.4. Citas NATURA 2000 teritorijas vērtības

Dabas aizsardzības vērtības

NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" atrodas daudzi lielu dimensiju koki. Vairāki no tiem, piemēram, sešas Bērzu liepas, divi Viesturu ozoli un Sedas ozols atbilst dabas pieminekļu – dižkoku statusam. Saskaņā ar MK īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem katrs dižkoks ir atsevišķa īpaši aizsargājama dabas teritorija, kurā ietilpst pats koks un visa zeme 10 metru rādiusā no šī koka vainaga projekcijas ārmalas. Gan dižkoki, gan citi lielu dimensiju bioloģiski veci koki vai šo koku grupas – parkveida pļavu fragmenti – ir nelielas ekoloģiskas salas, kurās sastopams liels sugu skaits, tai skaitā arī retās un aizsargājamās sugas, piemēram, lapkoku praulgrauzis un marmora rožvabole.

NATURA 2000 teritorijai "Vidusburtnieks" ir augsta ainaviska vērtība. To veido dažādo ainavas elementu – dažādu mežu, pļavu, upju, vecupju, purviņu, atsevišķu dižkoku u.c. – mozaīka. No Košķeles drumlina paveras Burtnieku līdzenuma ainava. Ainavu bagātina arī parkveida pļavu elementi. Upju un vecupju ainavas ir iespējams aplūkot gan no upju tiltiem, gan no ceļiem, kas iet paralēli upēm.

Sociālekonomiskās vērtības

Teritorijas ainaviskums, augstā bioloģiskā daudzveidība un kultūras pieminekļu klātbūtne var būt tūrisma veicinoši faktori. Paredzams, ka tūristu pieplūdumu teritorijai radīs Zvejnieku akmens laikmeta apmetņu un kapulauka pārveidošana par brīvdabas muzeju. "Vidusburtniekā" jau ir vairākas funkcionējošas laivu bāzes, kuras izmanto makšķernieki u.c. atpūtnieki. Tāpat teritorijas pameklētājiem ir iespējams piedāvāt putnu vērošanu u.c. par dabu izglītojošas ekskursijas. Lai tūrisma attīstība nekonfliktētu ar dabas aizsardzību, nepieciešama teritorijas infrastruktūras uzlabošana.

Ietekmējošie faktori

Teritorijas ainavisko vērtību mazina pļavu aizaugšana ar krūmiem, kā arī pamestās lauku viensētas. Rūjas kreisajā krastā grīvas rajonā makšķernieki un atpūtnieki stihiski veido ugunsgrūdu vietas, kā arī atstāj atkritumus, padarot vidi nepievilcīgu.

2.5. NATURA 2000 teritorijas vērtību pretnostādījums

Īss NATURA 2000 teritorija "Vidusburtnieks" vērtību apkopojums un pretnostādījums attēlots 2.1. tabulā. Tur arī norādīti vērtības pozitīvi (+) un negatīvi (-) ietekmējošie faktori.

2.1. tabula

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" dabas un sociālekonomiskās vērtības un tās ietekmējošie faktori

Dabas vērtības	Sociālekonomiskās vērtības	Ietekmējošie faktori
Ainava		
1) Daudzveidīgs biotopu kompleks.	1) Vizuāli augstvērtīga ainava; 2) tūrisma attīstības perspektīvas; 3) ceļu infrastruktūra; 4) iekārtotas atpūtas vietas.	(-) Neapstrādāšanas rezultātā ar krūmiem aizaugošas pļavas. (-) Pamestas mājvietas un aizaugošas lauksaimniecības zemes ap tām. (-) Mežsaimnieciskās darbības sekas – mežu monokultūras.
Saldūdeni		
1) Viens Latvijā aizsargājams biotops; 2) Bieži sastopamu, retu un aizsargājamu sugu dzīvotnes; 3) sugu izplatīšanās koridori; 4) zivju migrācijas ceļi.	1) Augstvērtīgas ainavas elementi; 2) makšķerēšana un atpūta; 3) izglītojoša un zinātniska vērtība.	(+) Saimnieciskās darbības neskartas vecupes. (-) Padziļinātas un taisnotas upes.
Pļavas		
1) Bioloģiski vērtīgas, neielabotas pļavas; 2) pieci ES aizsargājami biotopi; 3) viens Latvijas aizsargājams biotops; 4) bieži sastopamu, retu un aizsargājamu sugu dzīvotnes; 5) barības bāze zālēdājiem un antofilajiem bezmugurkaulniekiem.	1) Vizuāli augstvērtīgas ainavas sastāvdaļa; 2) siens, ganības; 3) medību vieta; 4) izglītojoša un zinātniska nozīme.	(+) Pļaušana, ganīšana. (-) Upju un ezera palu iztrūkums. (-) Pļavu aizaugšana. (-) Invazīvas augu sugas. (-) Augāja izmīdīšana.
Meži		
1) Dabiskie mežu biotopi; 2) Trīs ES aizsargājami biotopi; 3) Viens Latvijā aizsargājams biotopi; 4) bieži sastopamu, retu un aizsargājamu sugu dzīvotnes.	1) Vizuāli augstvērtīgas ainavas sastāvdaļa; 2) koksnes avots; 3) medību, ogošanas un sēņošanas vietas; 4) izglītojošā un zinātniska nozīme.	(-) Mežsaimnieciskās darbības sekas – safragmentēti biotopi. (-) Meliorācijas sistēmu atjaunošana.
Antropogēnie biotopi		
1) Atsevišķu specializēto un reto sugu dzīvotnes un barības resursu vietas; 2) sugu izplatīšanās koridori.	1) Lauksaimniecības produkcija; 2) ceļu infrastruktūra; 3) meliorācijas sistēmas; 4) elektropārvades līnijas; 5) ainaviski elementi.	(+) Bebru darbība meliorācijas grāvjos. (-) Meliorācijas sistēmu atjaunošana. (-) Pamestas mājvietas.
Dabas un kultūras pieminekļi		
1) Vismaz astoņi dižkoki un daudzi citi atsevišķi augoši lielu dimensiju, bioloģiski veci koki.	1) Nozīmīgi kultūras pieminekļi; 2) Izglītojoša un zinātniska vērtība; 3) potenciāli tūristu piesaistes objekti.	(-) Krūmu un nelielu koku apaugums ap dižkokiem un citiem lielu dimensiju savrup augošajiem kokiem.

3. Teritorijas saglabāšanas mērķi

3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi

- 3.1.1. Saglabāta NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" bioloģiskā, ainaviskā un kultūrvēsturiskā vērtība.
- 3.1.2. Atjaunots Burtnieku ezera, Rūjas un Sedas palieņu pļavu dabiskais hidroloģiskais režīms.
- 3.1.3. Sabalansētas teritorijas ekonomiskās un dabas aizsardzības intereses.

3.2. Teritorijas pasaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam

Administratīvais

- 3.2.1. Līdz 2011. gadam sakārtoti ar NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" pārvaldi saistītie jautājumi.

Teritorijas dabas vērtību saglabāšana

- 3.2.2. Atjaunotas un uzturētas bioloģiski vērtīgas pļavas 352,7 ha platībā, tai skaitā 208,9 ha ķikutu riestam, griezes ligzdošanai un mazā ērgļa barības ieguvei nozīmīgas pļavas, kā arī 29,5 ha ES aizsargājamiem pļavu biotopi: mēreni mitras pļavas (6510), sugām bagātas atmatu pļavas (6270*), upju palieņu pļavas (6450) un eitrofas augsto lakstaugu audzes (6430).
- 3.2.3. Nodrošināta dabisku meža biotopu un ES aizsargājamo meža biotopu netraucēta attīstība 60,6 ha platībā.
- 3.2.4. Saglabātas netraucētas mežos ligzdojošo reto un aizsargājamo putnu sugu dzīvotnes 107,5 ha platībā.
- 3.2.5. Nodrošināta upju un vecupju biotopu turpmāka netraucēta attīstība, līdz ar to saglabājot ar tiem saistītās retās un aizsargājamās sugas.
- 3.2.6. Uzlaboti lapkoku praulgrauža un citu ar lielu dimensiju bioloģiski veciem lapu kokiem saistītu sugu eksistences apstākļi.
- 3.2.7. Saglabāta liegumam raksturīga ainava.
- 3.2.8. Līdz 2016. gadam ierobežota invazīvo sugu izplatība.
- 3.2.9. Līdz 2016. gadam izstrādāts projekts Burtnieku ezera, Rūjas un Sedas palieņu pļavu dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai.

Tūrisma un rekreācijas infrastruktūra

- 3.2.10. Līdz 2011. gadam labiekārtota tūrisma un rekreācijas infrastruktūra.
- 3.2.11. Līdz 2009. gadam nodrošināta informācijas pieejamība par teritorijas vērtībām un tūrisma piedāvājumu.

Monitorings

- 3.2.12. Nodrošināts apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes un tūrisma un rekreācijas ietekmes uz teritorijas dabas vērtībām regulārs novērtējums.

4. Apsaimniekošanas pasākumi

4.1. Apsaimniekošanas pasākumu pārskats

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" apsaimniekošanas pasākumi norādīti 4.1. tabulā. Tie ir sagrupēti atbilstoši šā plāna 3.2. nodaļā aprakstītajiem teritorijas saglabāšanas īstermiņa mērķiem. Apsaimniekošanas pasākumiem norādīta to izpildes prioritāte, termiņš (gads, līdz kuram pasākumu vēlams realizēt), iespējamās izmaksas, potenciālie izpildītāji un finansētāji, kā arī izpildes efektivitātes rādītāji. Pasākumu izpildes izmaksas ir aptuvenas, pirms pasākumu izpildes uzsākšanas nepieciešams izmaksas precizēt. Pēc 4.1. tabulas ir sniegts katra apsaimniekošanas pasākuma sīkāks iztirzājums.

Apsaimniekošanas pasākumiem ir noteiktas prioritātes, lai ierobežota finansējuma apstākļos, ieviešot plānu, pirmie tiktu īstenoti būtiskākie pasākumi. Pasākumu prioritāte ir novērtēta šādi:

I – prioritārs pasākums;

II – būtisks pasākums;

III – vēlams pasākums.

Dabas vērtību apsaimniekošanas pasākumu izpildes vietas norādītas 5.1. pielikuma kartē, bet tūrisma infrastruktūras labiekārtošanas pasākumu izpildes vietas – 5.2. pielikumā.

Vairākus ar pļavu atjaunošanu, bioloģiski vecu ozolu atēnošanu un teritorijas monitoringu saistītus pasākumus finansē Latvijas Dabas fonds no projekta "Palieņu pļavu atjaunošana" līdzekļiem. Sīkāka informācija par finansēšanas apmēriem un nosacījumiem ir sniegta 4.1. tabulā un tai sekojošajā apsaimniekošanas pasākumu izklāstā. Šī plāna lietotājiem jāņem vērā fakts, ka aprēķinātas ir vidējās pļavu apsaimniekošanas izmaksas. Tās atkarībā no apstākļiem, piemēram, pļavu mitruma režīma, reljefa, mikroreljefa u.c. var būt lielākas vai mazākas. LDF finansējums apsaimniekošanas pasākumiem būs pieejams tikai līdz 2007. gadam.

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" apsaimniekošanas pasākumu pārskats

Nr. p.k.	Pasākumi	Prioritāte; Izpildes termiņš	Izpildītāji	Finansu avots, izmaksas	Izpildes rādītāji
3.2.1. Līdz 2011. gadam sakārtoti ar NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" pārvaldi saistītie jautājumi.					
3.2.1.1.	Izskatīt un apstiprināt ZBR dabas lieguma zonas "Vidusburtnieks" robežu izmaiņas.	I; 2006.	Vides ministrija.	Valsts budžets.	MK apstiprinātas izmainītas ZBR dabas lieguma zonas "Vidusburtnieks" robežas, kuras sakrīt ar tāda paša nosaukuma NATURA 2000 teritorijas robežām.
3.2.1.2.	Iezīmēt teritorijas robežas dabā.	I; 2006.	Pašvaldības un ZBR.	DAP, ~30 Ls par vienu zīmi.	Dabā iezīmētas NATURA 2000 teritorijas robežas atbilstoši 22.07.2003. MK not. Nr. 415 noteiktajām prasībām.
3.2.1.3.	Sagatavot informatīvu bukletu zemes īpašniekiem.	I; 2006.	ZBR, LDF un DAP.	Latvijas Vides aizsardzības fonds, DAP; ~500 Ls.	Sagatavots un zemes īpašniekiem izplatīts informatīvs buklets par teritorijas vērtībām, nepieciešamajiem apsaimniekošanas pasākumiem un finansējuma ieguves iespējām.
3.2.2. <u>Atjaunotas un uzturētas bioloģiski vērtīgas plavas 352,7 ha platībā, tai skaitā 208,9 ha kikutu riestam, griezes ligzdošanai un mazā ērgļa barības ieguvei nozīmīgas plavas, kā arī 29,5 ha ES aizsargājami biotopi: mēreni mitras plavas (6510), sugām bagātas atmatu plavas (6270*), upju palieņu plavas (6450) un eitrofas augsto lakstaugu audzes (6430).</u>					
3.2.2.1.	Izcirst krūmus bioloģiski vērtīgajās pļavās.	I; 2007.	Zemju īpašnieki un lietotāji.	Dažādās vietās krūmu izciršanas izmaksas var būt atšķirīgas. LDF finansē krūmu izciršanu 90 ha pļavu, finansējuma apjoms - 100 Ls/ha. Krūmu izciršanai pārējās pļavās iespējams iegūt ES atbalsta maksājumus lauku ainavas atjaunošanai.	352,7 ha bioloģiski augstvērtīgu pļavu, kuras atbilst bioloģiski vērtīgu, neielabotu pļavu kritērijiem un/vai īpaši aizsargājamo pļavu biotopu kritērijiem, un/vai ir piemērotas aizsargājamo putnu sugu (ķikuts, grieze, mazais ērglis) riestam, ligzdošanai un barības ieguvei.
3.2.2.2.	Iznīcināt krūmu sakņu sistēmas.	I; 2007.	Zemju īpašnieki un lietotāji.	Dažādās vietās krūmu sakņu sistēmu iznīcināšanas izmaksas var būt atšķirīgas. LDF finansē sakņu sistēmu iznīcināšanu 2 ha pļavu, finansējuma apjoms – 737, 34 Ls/ha. Krūmu sakņu sistēmu iznīcināšanai pārējās pļavās iespējams iegūt ES atbalsta maksājumus lauku ainavas atjaunošanai.	

Nr. p.k.	Pasākumi	Prioritāte; Izpildes termiņš	Izpildītāji	Finansu avots, izmaksas	Izpildes rādītāji
3.2.2.3.	Veikt pirmreizējo pļavu un/vai kontrolēto dedzināšanu.	I; 2007.	Zemju īpašnieki un lietotāji.	Dažādās pļavās pirmreizējās nopļaušanas un/vai nodedzināšanas izmaksas var atšķirties. LDF finansē 160 ha pļavu nopļaušanu un/vai 100 ha pļavu kontrolētu dedzināšanu. Par pļaušanu vidēji tiek maksāti 69 Ls/ha (finansējuma apjoms variē atkarībā no tā, vai pļauj ar rokām vai mehānizēti, sienu no pļavas izvāc vai atstāj pļavā utt.). Par kontrolēto dedzināšanu tiek maksāti 5,74 Ls/ha. Šiem pasākumiem papildus iespējams iegūt arī ES atbalsta maksājumus lauku ainavas atjaunošanai.	352,7 ha bioloģiski augstvērtīgu pļavu, kuras atbilst bioloģiski vērtīgu, neielabotu pļavu kritērijiem un/vai īpaši aizsargājamo pļavu biotopu kritērijiem, un/vai ir piemērotas aizsargājamo putnu sugu (ķīkuts, grieze, mazais ērglis) rīstam, ligzdošanai un barības ieguvei.
3.2.2.4.	Regulāri nopļaut vai ekstensīvi noganīt bioloģiski vērtīgās pļavas.	I; visu laiku.	Zemju īpašnieki un lietotāji; 138 EUR/ha; Lauku atbalsta dienests.	Finansē Lauku atbalsta dienests, finansējums – 97 Ls (138 EUR)/ha.	
3.2.3. Nodrošināta dabisku meža biotopu un ES aizsargājamo meža biotopu netraucēta attīstība 60,6 ha platībā.					
3.2.3.1.	Neiejaukšanās.	I; visu laiku.	Zemju īpašnieki un lietotāji.		60,6 ha dabisku meža biotopu un ES aizsargājamo meža biotopu kritērijiem atbilstoši meži.
3.2.4. Saglabātas netraucētas mežos ligzdojošo reto un aizsargājamo putnu sugu dzīvotnes 107,5 ha platībā.					
3.2.4.1.	Neiejaukšanās.	I; visu laiku.	Zemju īpašnieki un lietotāji.		Saglabātas netraucētas mežos ligzdojošo reto un aizsargājamo putnu sugu dzīvotnes 107,5 ha platībā.
3.2.5. Nodrošināta upju un vecupju biotopu turpmāka netraucēta attīstība, līdz ar to saglabājot ar tiem saistītās retās un aizsargājamās sugas.					
3.2.5.1.	Neiejaukšanās.	I; visu laiku.	Zemju īpašnieki un lietotāji.		Saglabātas neizmainīta un nepadziļinātas upju un vecupju gultnes.
3.2.6. Uzlaboti lapkoku praulgrauža un citu ar lielu dimensiju bioloģiski veciem lapu kokiem saistītu sugu eksistences apstākļi.					
3.2.6.1.	Izcirst krūmus parkveida pļavās un atsevišķi augošiem lielu dimensiju platlapjiem.	I; 2007.	Zemju īpašnieki un lietotāji.	LDF finansē parkveida pļavu un atsevišķi augošu lielu dimensiju ozolu atkrūmošanu 7 ha platībā, finansējums – 191 Ls/ha. Papildus šim pasākumam iespējams iegūt arī ES atbalsta maksājumus lauku ainavas atjaunošanai.	Atjaunotas parkveida pļavas un atēnoti atsevišķi augošie lielu dimensiju platlapji. Koki ir labi eksponēti saulē.

Nr. p.k.	Pasākumi	Prioritāte; Izpildes termiņš	Izpildītāji	Finansu avots, izmaksas	Izpildes rādītāji
3.2.6.3.	Regulāri nopļaut vai ekstensīvi noganīt parkveida pļavas un atsevišķi augošo lielu dimensiju platlapju apkārtni.	I; katru gadu.	Zemju īpašnieki un lietotāji; 138 EUR/ha; Lauku atbalsta dienests.	Finansē Lauku atbalsta dienests, finansējums – 97 Ls (138 EUR)/ha.	Parkveida pļavas regulāri nopļautas vai noganītas, tajās sastopama raksturīga pļavu zemsedzes veģetācija un bioloģiski veci, lielu dimensiju platlapju koki, parasti ozoli.
3.2.6.4.	Saglabāt visus pļavās atsevišķi vai nelielās grupās augošos ozolus, liepas, vīksnas, gobas, kļavas un dižskābaržus neatkarīgi no to vecuma un dimensijām, kā arī citu sugu bioloģiski vecus kokus.	I; visu laiku.	Zemju īpašnieki un lietotāji.		Lauksaimniecībā izmantotajās zālāju platībās saglabājušies bioloģiski veci atsevišķi vai nelielās grupās augoši bioloģiski veci lielu dimensiju koki. Aug jauni atsevišķi vai nelielās grupās esoši ozoli, liepas, vīksnas, gobas, kļavas un dižskābarži.
3.2.6.5.	Veikt dabisko un potenciālo dabisko meža biotopu KOKS apsaimniekošanu.	I; visu laiku.	Zemju īpašnieki un lietotāji; koordinē Valmieras virsmežniecība.	LDF finansē bioloģiski veco ozolu atkrūmošanu (191 Ls/ha). Pasākuma izmaksas var būt arī augstākas.	Atbilstoši dabisko meža biotopu inventarizācijas metodikai apsaimniekoti DMB un PDMB KOKS.
3.2.6.6.	Veidot un uzturēt meža lauces ar ozoliem, liepām, gobām vai vīksnām jaunaudzēs un vidēja vecuma audzēs.	II; visu laiku.	Zemju īpašnieki un lietotāji.		Jaunaudzēs un vidēja vecuma audzēs 5 m rādiusā, mērot no stumbra, ap ozoliem, liepām, gobām vai vīksnām izveidotas un nepārtraukti uzturētas (reizi 2-3 gados nopļautas) meža lauces.
3.2.7. Saglabāta liegumam raksturīga ainava.					
3.2.7.1.	Lauksaimniecībā izmantojamās zemes netransformēt par mežu zemēm.	III; visu laiku.	Zemju īpašnieki un lietotāji.	ES atbalsta maksājumi par lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsaimniekošanu.	Neapmežotas lauksaimniecībā izmantojamās zemes.
3.2.8. Līdz 2016. gadam ierobežota invazīvo sugu izplatība.					
3.2.8.1.	Veicināt Sosnovska latvāņa populācijas iznīkšanu, nepieļaujot tās paplašināšanos.	I; visu laiku.	Zemju īpašnieki un lietotāji.	ES atbalsta maksājumi lauku ainavas atjaunošanai. Izmaksas atkarīgas no izmantotās metodes.	Samazināta patreizējā Sosnovska latvāņa populācija. Ideālā gadījumā Sosnovska latvāņa populācija tiek pilnībā iznīcināta.

Nr. p.k.	Pasākumi	Prioritāte; Izpildes termiņš	Izpildītāji	Finansu avots, izmaksas	Izpildes rādītāji
3.2.9. Līdz 2016. gadam izstrādāts projekts Burtnieku ezera, Rūjas un Sedas palieņu pļavu dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai.					
3.2.9.1.	Izstrādāt projektu Burtnieku ezera, Rūjas un Sedas palieņu pļavu dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai.	II; 2016.	ZBR.	Iespējamās izmaksas ir 5000-10000 Ls. Finansējumu iespējams iegūt no LVAF.	Izstrādāts hidrotehnisko pasākumu projekts palieņu pļavu dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai.
3.2.10. Līdz 2011. gadam labiekārtota tūrisma un rekreācijas infrastruktūra.					
3.2.10.1.	Izveidot/labiekārtot tūrisma takas.	II; 2011.	Zemju īpašnieki un lietotāji, pašvaldības, ZBR.	~5 Ls par vienu takas metru, ieskaitot solu, atkritumu urnu, informatīvo zīmju un norāžu uzstādīšanu. Finansē ZBR, ES fondi u.c.	Izveidotas/labiekārtotas takas ar piemērotu segumu, soliņiem, atkritumu urnām, informatīvajām zīmēm un norādēm. Taku veidošanas vietas norādītas 5.2. pielikumā.
3.2.10.2.	Izgatavot un uzstādīt informatīvos standus.	II; 2011.	Zemju īpašnieki un lietotāji, pašvaldības, ZBR.	~ 300 Ls par vienu stendu; finansē ZBR, ES fondi u.c.	5.2. pielikumā norādītajās vietās uzstādīti informatīvi stendi par NATURA 2000 teritoriju "Vidusburtnieks".
3.2.10.3.	Izgatavot un uzstādīt informatīvās zīmes.	II; 2011.	Zemju īpašnieki un lietotāji, pašvaldības, ZBR.	~40 Ls par vienu zīmi; finansē ZBR, ES fondi u.c.	Uz ceļiem un tūrisma takām pie interesantiem apskates objektiem izvietotas uzstādītas informatīvās zīmes.
3.2.10.4.	Izgatavot un uzstādīt norādes.	II; 2011.	Zemju īpašnieki un lietotāji, pašvaldības, ZBR.	~20 Ls par vienu norādi; finansē ZBR, ES fondi u.c.	Uz ceļiem un tūrisma takām uzstādītas norādes par infrastruktūras un apskates objektu atrašanās vietām.
3.2.10.5.	Ierīkot skatu torņus.	II; 2011.	Zemju īpašnieki un lietotāji, pašvaldības, ZBR.	~5000 Ls par vienu torni; finansē ZBR, ES fondi u.c.	5.2. pielikumā norādītajās vietās uzstādīti skatu torņi.
3.2.10.6.	Ierīkot/labiekārtot autostāvvietas.	II; 2011.	Zemju īpašnieki un lietotāji, pašvaldības, ZBR.	~500 Ls par vienas autostāvvietas ierīkošanu; finansē ZBR, ES fondi u.c.	5.2. pielikumā norādītajās vietās labiekārtotas autostāvvietas.
3.2.10.7.	Labiekārtot makšķerēšanas vietas.	II; 2011.	Zemju īpašnieki un lietotāji, pašvaldības, ZBR.	Izmaksas pēc nepieciešamības; finansē ZBR, ES fondi u.c.	5.2. pielikumā norādītajās vietās labiekārtotas makšķerēšanas vietas, kuras aprīkotas ar atkritumu urnām, ugunsķerušiem u.c.
3.2.10.8.	Uzbūvēt gājēju tiltiņus.	II; 2011.	Zemju īpašnieki un lietotāji, pašvaldības, ZBR.	~10000 Ls par vienu tiltiņu; finansē ES fondi u.c.	5.2. pielikumā norādītajās vietās uzbūvēti gājēju tiltiņi.
3.2.10.9.	Esošās, jaunizveidotās un uzlabotās infrastruktūras uzturēšana.	I; visu laiku.	Zemju īpašnieki un lietotāji, pašvaldības, ZBR.	Izmaksas pēc nepieciešamības; finansē ZBR, ES fondi u.c.	Nesabojāti un labā stāvoklī esoši infrastruktūras objekti, izvestas atkritumu urnas, saremontēti ceļu segumi u.c.

Nr. p.k.	Pasākumi	Prioritāte; Izpildes termiņš	Izpildītāji	Finansu avots, izmaksas	Izpildes rādītāji
3.2.11. Līdz 2009. gadam nodrošināta informācijas pieejamība par teritorijas vērtībām un tūrisma piedāvājumu.					
3.2.11.1.	Izdot informatīvu bukletu.	III; 2011.	ZBR.	~1000 Ls; finansē ZBR, LVAF.	Sagatavots un izplatīts informatīvs buklets par NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" dabas vērtībām un tūrisma piedāvājumu.
3.2.11.2.	Sniegt informāciju vietējos plašsaziņas līdzekļos.	I; visu laiku	DA plāna ieviesēji sadarbībā ar plašsaziņas līdzekļiem.		Vietējā presē, televīzijā un radio sastopama informācija par "Vidusburtnieku".
3.2.12. Nodrošināts apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes un tūrisma un rekreācijas ietekmes uz teritorijas dabas vērtībām regulārs novērtējums.					
3.2.12.1.	Ļāvu apsaimniekošanas efektivitātes monitoringa veikšana.	I; katru gadu līdz 2013. gadam.	Koordinē un izpilda LDF.	Līdz 2008. gadam pasākumu finansē LDF no projekta "Pālieņu ūdeņu apsaimniekošana" līdzekļiem. Pēcāk finansējums jāiegūst citur, piemēram, no LVAF.	Iegūti dati par veiktajiem apsaimniekošanas pasākumiem un aizsargājamo putnu sugu populāciju stāvokli.
3.2.12.2.	NATURA 2000 teritorijas klasificējošo biotopu un sugu monitorings.	I; beztermiņa pasākums	Koordinē LVĢMA, izpilda nozaru eksperti.	Finansējuma apjoms un finansētājs nav zināms.	Regulāri iegūti dati par NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" klasificējošo biotopu un sugu populāciju stāvokli. Gājputnu sugu populāciju inventarizācija tiek veikta reizi divos gados. Biotopu un citu sugu populāciju inventarizācija tiek veikta reizi sešos gados.
3.2.12.3.	Antropogēnās slodzes monitoringa veikšana.	I; visu laiku	Koordinē ZBR, izpilda tūrisma infrastruktūras apsaimniekotāji un ZBR, sadarbojoties ar nozaru ekspertiem.	Jāsedz ekspertu atalgojums un transporta izdevumi, Izmaksas atkarīgas no piesaistāmo ekspertu daudzuma.	Iegūti dati par tūristu plūsmas intensitāti un aizsargājamo sugu populāciju un biotopu stāvokli tūrisma infrastruktūras objektu tuvumā.
3.2.12.4.	Atbilstoši monitoringa rezultātiem sagatavot priekšlikumus DA plāna papildinājumiem.	I; 2016.	ZBR, sadarbībā ar nozaru ekspertiem.		Priekšlikumi DA plāna papildinājumiem.

**Mērkis 3.2.1. Līdz 2011. gadam sakārtoti ar NATURA 2000 teritorijas
"Vidusburtnieks" pārvaldi saistītie jautājumi**

Pasākums 3.2.1.1. Izskatīt un apstiprināt ZBR dabas lieguma zonas "Vidusburtnieks" robežu izmaiņas.

Patreiz ZBR dabas lieguma zona "Vidusburtnieks" veido tikai daļu no tāda paša nosaukuma NATURA 2000 teritorijas. Lai atvieglotu teritorijas pārvaldi un apsaimniekošanu, nepieciešams paplašināt ZBR dabas lieguma zonas "Vidusburtnieks" robežas, lai šī zona robežas pilnībā sakristu ar NATURA 2000 teritorijas robežām.

Pasākums 3.2.1.2. Iezīmēt teritorijas robežas dabā.

Izgatavot un izvietot informatīvās zīmes NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" robežas apzīmēšanai. Zīmju izmēri un izskats ir norādīti MK noteikumos Nr. 415 (5.3. pielik.). Vēlamās informatīvo zīmju izvietojuma vietas norādītas 5.2. pielikuma kartē. Vismaz vienreiz gadā nepieciešams apsekt izvietotās zīmes, lai novērtētu to stāvokli. Nepieciešamības gadījumos bojātās zīmes jāatjauno vai jāaizvieto ar citām.

Pasākums 3.2.1.3. Sagatavot informatīvu bukletu zemes īpašniekiem.

Sagatavot un zemes īpašniekiem vai lietotājiem izplatīt informatīvu bukletu par NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" dabas vērtībām, nepieciešamajiem pasākumiem to saglabāšanai un iespējamajiem finansu avotiem pasākumu veikšanai. Tāpat bukletā būtu iekļaujama informācija par visa veida pieejamajām kompensācijām par zemes apsaimniekošanas ierobežojumiem. Tādejādi tiks sekmēta zemes īpašnieku u.c. vietējo iedzīvotāju izpratne un ieinteresētība teritorijas vērtību saglabāšanā un apsaimniekošanā.

Mērkis 3.2.2. Atjaunotas un uzturētas bioloģiski vērtīgas pļavas 352,7 ha platībā, tai skaitā 208,9 ha ķikutu riestam, griezes ligzdošanai un mazā ērgļa barības ieguvei nozīmīgas pļavas, kā arī 29,5 ha ES aizsargājamiem pļavu biotopi: mēreni mitras pļavas (6510), sugām bagātas atmatu pļavas (6270*), upju palieņu pļavas (6450) un eitrofās augsto lakstaugu audzes (6430)

Pasākums 3.2.2.1. Izcirst krūmus bioloģiski vērtīgajās pļavās.

Krūmu izcirstāšana ir nepieciešama lielākajā daļā "Vidusburtnieka" pļavu (5.1. pielik.), jo tās jau ilgāku laiku nav tikušas apstrādātas. Prioritāri krūmus ir nepieciešams izcirst 5.1. pielikumā norādītajās ķikutiem, griezēm un mazajam ērglim nozīmīgajās pļavu platībās un ES aizsargājamo pļavu biotopos. Krūmu cirstāšanu drīkst veikt laika posmā no 15. jūlija līdz 31. martam. Optimāli to darīt būtu bezsniega periodā, lai krūmus varētu nocirst pēc iespējas tuvāk zemei un pēcāk nerastos traucējumi pļavu pļaušanai. Nocirstie krūmi no pļavām ir jāizvāc.

Pasākums 3.2.2.2. Iznīcināt krūmu sakņu sistēmas.

Vietās, kur pļavas ir ļoti intensīvi pārkrūmotas, pēc krūmu nocirstāšanas nepieciešama mehanizēta krūmu sakņu sistēmu iznīcināšana. To drīkst veikt laika posmā no 15. jūlija līdz 31. martam.

Pasākums 3.2.2.3. Veikt pirmreizējo pļavu nopļaušanu un/vai kontrolēto dedzināšanu.

Stipri pārkrūmotajās pļavās pēc krūmu izcirstāšanas un to sakņu sistēmu iznīcināšanas nepieciešama pirmreizējā nopļaušana un/vai kontrolēta to nodedzināšana. Šādi pasākumi nepieciešami, lai atjaunotās pļavu platības varētu atzīt par bioloģiski vērtīgajiem zālājiem, un to apsaimniekotāji turpmāk varētu saņemt LAD atbalsta maksājumus (5.4. pielik.) par bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālājos.

Šis apsaimniekošanas pasākums prioritāri ir veicams 5.1. pielikumā norādītājās ķikutiem, griezēm un mazajam ērglim nozīmīgajās pļavu platībās un ES aizsargājamajos pļavu biotopos. Pļaušanu drīkst veikt pēc 15. jūlija, savukārt dedzināšana ir veicama agri pavasarī vai vēl rudenī.

Pasākums 3.2.2.4. Regulāri nopļaut vai ekstensīvi noganīt bioloģiski vērtīgās pļavas.

Pļavu bioloģisko vērtību uzturēšanai nepieciešams nodrošināt to regulāru nopļaušanu vai ekstensīvu noganīšanu. Šis pasākums ir augsti prioritārs visās "Vidusburtnieka" pļavu teritorijās (5.1. pielik.).

Pļavu pļaušanu veikt ne ātrāk kā 15. jūlijā, laikā kad putni ir izveduši mazuļus, bet vēl labāk to darīt ir augustā, kad augi ir izsējuši sēklas. Pļaušana var veikt katru gadu, bet var to darīt arī ik pēc 2-3 gadiem. Lai pasargātu pļavās ligzdojošo putnu ligzdas, vēlāmais pļaušanas augstums ir 5 līdz 10 cm. Visoptimālāk ir pļaut ar izkapti vai trimmeri. Tomēr, ja nav citas iespējas, pļaut ar traktortehniku, nekā nepļaut vispār. Pļaušana jāveic no pļavas vidus uz malām. Pļavas, kuras ir mazākas par 0,5 ha, pļaut no vienas pļavas malas uz otru. Tādejādi ļaujot pļavā mītošiem dzīvniekiem pārvietoties uz citām vietām. Ja iespējams, pļavu nenopļaut vienā dienā, bet ar 1 – 2 dienu intervālu. Nopļautais siens no pļavām ir jāizvāc.

Ganīšanu var veikt visā veģetācijas sezonā, tai ir jābūt ekstensīvai, jo nav pieļaujama pļavu pārganīšana. Sausās pļavās pieļaujamā ganīšanas intensitāte ir 0,6 govis, 0,5 zirgi, 1,8 aitas vai kazas uz vienu pļavas hektāru. Slapjās pļavās optimālais lopu skaits uz hektāru ir attiecīgi 1,4 govis, 2,0 jaunlopi vai 0,5 zirgi.

Mērķis 3.2.3. Nodrošināta dabisko meža biotopu un ES aizsargājamo meža biotopu netraucēta attīstība 60,6 ha platībā.

Pasākums 3.2.3.1. Neiejaukšanās.

Dabiskajos meža biotopos un ES aizsargājamajos mežu biotopos 60,6 ha platībā nav jāveic nekāda saimnieciskā darbība. Tajos nav pieļaujama atsevišķu koku ciršana un mirušas koksnes – kritalu, stumbeņu un stāvošu nokaltušu koku – izvākšana. 4.6. pielikumā atzīmēti meža nogabali, kuru dabiskajā attīstībā paredzēts neiejaukties. Pasākums nav ierobežots laikā, biotopiem nepārtraukti jāļauj netraucēti attīstīties.

Mērķis 3.2.4. Saglabātas netraucētas mežos ligzdojošo reto un aizsargājamo putnu sugu dzīvotnes 107,5 ha platībā

Pasākums 3.2.4.1. Neiejaukšanās.

Vienīgā saimnieciskā darbība, kura var būt pieļaujama mežos ligzdojošo reto un aizsargājamo putnu sugu dzīvotnēs, ir pielidošanai pie ligzdas traucējošo koku nozāģēšana. To drīkst darīt, vadoties pēc augsti kvalificēta ornitologa norādījumiem, un šī eksperta klātbūtnē. Patreiz NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" nav nepieciešams veikt šādu saimniecisku darbību.

Svarīgi reto un aizsargājamo putnu sugu dzīvotnēs ir saglabāt mirušo koksni: kritālas, stumbeņus un nokaltušos kokus. Šos meža elementus dabu kalšanai un barības ieguvei izmanto dzeņveidīgie putni.

Mērķis 3.2.5. Nodrošināta upju un vecupju biotopu turpmāka netraucēta attīstība, līdz ar to saglabājot ar tiem saistītās retās un aizsargājamās sugas

Pasākums 3.2.5.1. Neiejaukšanās.

Nav pieļaujama Sedas un Rūjas gultnes padziļināšana un taisnošana. Tāpat uz upēm nedrīkst veidot hidrotehniskās būves, kas izmainītu upes ūdens līmeni un tecējumu.

Vecupēs nav pieļaujama to padziļināšana, jo vecupju aizaugšana un pārtapšana par pārmitriem zālājiem ir dabisks process. Nav pieļaujama arī citāda vecupju ietekmēšana, piemēram, aizbēršana.

Atsevišķos gadījumos var būt pieļaujama krūmu izciršana upju un vecupju krastos skatu vietu iekārtošanai, taču to drīkst darīt pēc saskaņošanas ar ZBR.

Mērķis 3.2.6. Uzlaboti lapkoku praulgrauža un citu ar lielu dimensiju bioloģiski veciem lapu kokiem saistītu sugu eksistences apstākļi

Pasākums 3.2.6.1. Izcirst krūmus parkveida pļavās un ap atsevišķi augošiem lielu dimensiju platlapjiem.

Parkveida pļavas¹ ir nozīmīgākais dabiskais biotops lapkoku praulgrauža un daudzu citu sugu eksistencei. Tas ir arī ES aizsargājams biotops. Tāpat daudzu ksilofāgo bezmugurkaulnieku eksistencei ir nozīmīgi atsevišķi augošie bioloģiski vecie platlapji. Lielākoties "Vidusburtniekā" esošās parkveida pļavas ir stipri pārkrūmotas. Krūmi noēno bioloģiski vecos ozolus, radot lapkoku praulgrauzim mazāk labvēlīgu mikroklimatu. 5.1. pielikumā ir norādītas 2005. gadā konstatētie parkveida pļavu fragmenti un atsevišķie platlapju koki, kuriem nepieciešama apsaimniekošana – krūmu izciršana. Iespējams, ka "Vidusburtnieka" teritorijā esošo pārkrūmoto pļavu atjaunošanas gaitā tiek konstatēti vēl citi parkveida pļavu fragmenti un atsevišķi augoši bioloģiski veci platlapju koki.

Krūmu ciršanu drīkst veikt laika periodā no 15. jūlija līdz 31. martam. Nocirstie krūmi ir jāaizvāc. Nekādā gadījumā nav pieļaujama to sadedzināšana nociršanas vietā, jo tas var izraisīt ozolu apdegšanu un bojāeju.

Pasākums 3.2.6.2. Regulāri nopļaut vai ekstensīvi noganīt parkveida pļavas un atsevišķi augošo lielo dimensiju platlapju apkārtni.

Parkveida pļavu un atsevišķi augošo lielo dimensiju platlapju apkārtnes pļaušanai vai ekstensīvai noganīšanai ir tādi paši nosacījumi kā citām pļavām (pasākums 3.2.2.4.). Parkveida pļavās un atsevišķo platlapju koku tuvumā nav pieļaujama zāles dedzināšana, jo tas var izraisīt koku apdegšanu un bojāeju.

Pasākums 3.2.6.3. Saglabāt visus pļavās atsevišķi vai nelielās grupās augošos ozolus, liepas, vīksnas, gobas, kļavas un dižskābaržus neatkarīgi no to vecuma un dimensijām, kā arī citu sugu bioloģiski vecus kokus.

Šis pasākums paredzēts, lai nodrošinātu lapkoku praulgrauzim piemērotu biotopu kontinuitāti "Vidusburtnieka" teritorijā. Viduseiropā lapkoku praulgrauzis visbiežāk apdzīvo ozolus un liepas, mazāk citus platlapju kokus, jo tie salīdzinoši retāk ir sastopami. Salīdzinoši retāk šī suga apdzīvo citus lapu kokus (melnalkšņus, apses, bērzus), bet sevišķi reti tā ir sastopama skuju kokos. Šo iemeslu dēļ, apsaimniekojot pļavas, jā saglabā visi platlapju sugu koki (ozoli, liepas, kļavas, gobas, vīksnas, dižskābarži), izņemot ošus, neatkarīgi no to vecuma un izmēriem. Citu sugu koki saglabājami tikai tad, ja tie ir bioloģiski veci un sasnieguši lielus apmērus.

Pasākums 3.2.6.4. Veikt dabisko un potenciālo dabisko meža biotopu KOKS apsaimniekošanu.

Vairākos NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" esošajos mežu nogabalos ir sastopami atsevišķi bioloģiski veci, lielu dimensiju ozoli, kuriem apkārt izveidojusies salīdzinoši jauna mežaudze. Katrs no šiem atsevišķajiem kokiem ir atzīstams par dabisko meža biotopu KOKS (bioloģiski augstvērtīgs dižkoks), kuram, saskaņā ar dabisko meža

¹ Šeit ar terminu "parkveida pļavas" ir apzīmēti tie šī biotopa fragmenti, kuri atrodas nemeža zemēs. Mežu zemēs esošās parkveida pļavas ir noformētas kā DMB KOKS, un to apsaimniekošana ir apskatīta kā pasākums 3.2.6.4.

biotopu inventarizācijas metodiku, nepieciešamības gadījumā ir veicama apsaimniekošana. Ap šiem kokiem to vainagu dubultā projekcijā ir izcērtami visi koki un krūmi. Reizi 2-3 gados izcirsto vietu vēlams nopļaut. Ja pļaušanu neveic, tad ciršana reizi 5 gados jāatkārto. Visus apsaimniekošanas darbus drīkst veikt laika periodā no 15. jūlija līdz 31. martam. Apsaimniekojamie dabiskie mežu biotopi KOKS ir attēloti 5.1. pielikuma kartē un 4.2. tabulā. Par šiem dižkokiem atbilstoši DMB inventarizācijas metodikai ir aizpildītās inventarizācijas kartiņas, un tās ir iesniegtas Valmieras virsmežniecībai.

4.2. tabula

Dabisko meža biotopu KOKS, kuriem nepieciešama apsaimniekošana, saraksts

Nr. p.k.	Īpašums (kadastra numurs)	Kv. ²	Nog.	Koordinātes LKS-92		Apraksts
				X	Y	
1.	"Bērzi" (96920040094)	358.	1.	573518	6404219	Atsevišķs bioloģiski vecs ozols salīdzinoši jaunākā mežā.
2.	"Bērzi" (96920040094)	358.	2.	573323	6404197	Divi bioloģiski veci ozoli nogabala ziemeļu galā Rūjas vecupes krastā.
3.	"Madaras" (96580050023)	133.	4.	-	-	Apsaimniekojams viss nogabals, kas ir pārmežojusies parkveida pļava. To veido seši lielu dimensiju ozoli, kuriem apkārt izveidojies jauns bērzu mežs.

Iespējams, ka "Vidusburtnieka" meža zemju teritorijā tiek atrasti vēl citi bioloģiski veci ozoli jaunās mežaudzēs. Katrs šāds koks ir jāreģistrē kā dabisks meža biotops KOKS. To jā dara virsmežniecības ekologam vai citam DMB ekspertam, kurš pēc tam virsmežniecībā iesniedz DMB inventarizācijas kartiņu. Ja šajos kokos netiek konstatēta melnā stārķa vai kādas plēsīgo putnu sugas ligzda, tad tie jāapsaimnieko tā, kā iepriekš aprakstīts.

Pasākums 3.2.6.5. Veidot un uzturēt meža lauces ar ozoliem, liepām, gobām vai vīksnām jaunaudzēs un vidēja vecuma audzēs.

Gadījumos, ja jaunaudzēs vai vidēja vecuma mežaudzēs ir sastopami atsevišķi ozoli, liepas, gobas vai vīksnas, jāveido mežu lauces ap šiem kokiem. Piecu metru rādiusā, mērot no stumbra, ap augstāk minēto platlapju sugu kokiem jāizcērt visi citi koki un krūmi. Jaunizveidotās lauces reizi 2-3 gados jānopļauj. Koku un krūmu ciršanu drīkst veikt laika periodā no 15. jūlija līdz 31. martam. Pļaušana veicama pēc 15. jūlija. Visoptimālāk šo pasākumu ir īstenot tad, kad attiecīgajās mežaudzēs tiek veikta kopšanas cirte.

Radot šādus apstākļus, tiek nodrošināts, ka platlapji laika gaitā nevis izstīdz, bet veido resnus stumbrus. Tie ir daudz vairāk piemēroti lapkoku praulgrauzim un citām retām un aizsargājamām bezmugurkaulnieku sugām, nekā izstīdzējušie un salīdzinoši tievākie koki.

Mērķis 3.2.7. Saglabāta liegumam raksturīga ainava

Pasākums 3.2.7.1. Lauksaimniecībā izmantojamas zemes netransformēt par mežu zemēm.

Lauksaimniecībā izmantojamās zemes – pļavas NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" ir nozīmīgas gan no bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas, gan ainaviskā viedokļa. Pļavas pašas par sevi ir bioloģiski augstvērtīgi biotopi, tās ir dzīvotnes un/vai barības ieguves vietas retām un aizsargājamām sugām, piemēram, ķikutam, griezei, naktsvijolēm, mazajam ērglim u.c. Līdz ar to nav pieļaujama lauksaimniecībā izmantojamo zemju transformācija par meža zemi.

² Meža kvartālu un nogabalu numerācija dota pēc mežu ierīcības datiem, kuri ir spēkā uz 2005. gada 1. oktobri.

Mērķis 3.2.8. Līdz 2016. gadam ierobežota invazīvo sugu izplatība

Pasākums 3.2.8.1. Veicināt Sosnovska latvāņa populācijas iznīkšanu, nepieļaujot tās paplašināšanos.

"Vidusburtnieka" teritorijā Sedas krastā pagaidām vēl salīdzinoši nelielā platībā ir izveidojušies Sosnovska latvāņa audze (... pielikums). Bīstams faktors ir Sedas tuvums audzei, jo pa upi latvāņa sēklas var izplatīties lielā platībā. Latvāņu iznīcināšanai jāizmanto metodes, kuras aprakstītas Latvijas lauku konsultāciju un izglītības atbalsta centra (LLKC) un Latvijas Lauksaimniecības universitātes kopīgi izdotajā grāmatā "Latvāņi, to izplatības ierobežošana. Pagaidu rekomendācijas". Šī grāmata elektroniskā formātā ir pieejama internetā LLKC mājas lapā – www.llkc.lv.

Patreiz Latvijā tiek turpināti pētījumi, lai izstrādātu iespējami efektīvākas metodes latvāņu ierobežošanai, tāpēc šā apsaimniekošanas pasākuma izpildītājam regulāri jāseko līdz jaunākajai informācijai par latvāņu ierobežošanas metodēm.

Mērķis 3.2.9. Līdz 2016. gadam izstrādāts projekts Burtnieku ezera, Rūjas un Sedas palieņu ūdeņu dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai

Pasākums 3.2.9.1. Izstrādāt projektu Burtnieku ezera, Rūjas un Sedas palieņu ūdeņu dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai.

Burtnieku ezera, Rūjas un Sedas palieņu ūdeņu hidroloģiskais režīms pagājušajā gadsimtā plaša mēroga melioratīvu pasākumu rezultātā ir ievērojami izmainīts. Tas ir nozīmīgs faktors, kura ietekmē ir samazinājusies palieņu ūdeņu bioloģiskā vērtība gan sugu, gan biotopu, gan ainavu līmenī. Lai paaugstinātu ūdeņu bioloģisko daudzveidību, jāatjauno to dabiskais hidroloģiskais režīms.

Hidroloģiskā režīma atjaunošanas projekts ir jāizstrādā kā rīcības programma, kuras izpildes rezultātā ūdeņu meliorācijas grāvju sistēmas pārstāj funkcionēt. Projektam jāpievieno nepieciešamo hidrotehnisko būvju, piemēram, dambju un meniņu rasējumi un izgatavošanas instrukcijas. Ideālā gadījumā var paredzēt Rūjas dabiskās gultnes atjaunošanu.

Mērķis 3.2.10. Līdz 2011. gadam labiekārtota tūrisma un rekreācijas infrastruktūra

Pasākums 3.2.10.1. Izveidot/labiekārtot tūrisma takas.

"Vidusburtnieka" teritorijā jau ir izveidoti vairāki nelieli ceļi, kurus, attiecīgi aprīkojot, iespējams pārveidot par tūrisma takām. Ieteicamās tūrisma taku vietas norādītas 5.2. pielikumā. Gar takām ir izvietojami informatīvie stendi (pasākums 3.2.10.2.) un zīmes (pasākums 3.2.10.3.) un norādes (pasākums 3.2.10.4.). Takām jāizveido grants, šķelda vai laipu segums, izņemot vietas, kur taka iet pa jau esošu ceļu ar segumu. Laipu segums izveidojams mitrās un purvainās vietās, grants un šķelda segumu var veidot sausās vietās. Lai novērstu patvaļīgu taku izplešanos, tām jāizveido koka maliņas.

Vietā, kur taka šķērso Rūjas upi, ierīkojams gājēju tiltiņš. Vidēji ik pēc 0,5 km takas jāaprīko ar atpūtas soliņu un atkritumu urnu, taču urnas vēlams izvietot tikai tādās vietās, kur tās iespējams regulāri izvest.

Pasākums 3.2.10.2. Izgatavot un uzstādīt informatīvos stendus.

Izgatavot un izvietot informācijas stendus, kuros atainota "Vidusburtnieka" shematiska robeža, informācija par lieguma dabas vērtībām, tūrisma infrastruktūru un galvenajām atļautajām un aizliegtajām darbībām. Informācijas stendus vēlams izvietot pie Vecates, Burtnieku, Jeru un Sēļu pagastu padomēm, kā arī pie teritorijā iekārtotajām autostāvvietām skatu torņiem, makšķernieku bāzēm, tūrisma taku sākumpunktos un citās vietās, kur to izvietošana tiek uzskatīta par nepieciešamu (5.2. pielik.).

Informatīvie stendi, informatīvās zīmes un norādes nepieciešamas, lai organizētu apmeklētāju plūsmu, informētu tos par ievērojamākiem apskates un infrastruktūras objektiem, liegumā atļautajām un aizliegtajām darbībām.

Informatīvos standus, zīmes un norādes ZBR teritorijā jāveido pēc vienota standarta, ar kuru var iepazīties rezervāta administrācijā. Izgatavošanai iespēju robežās izmantojami dabai draudzīgi materiāli, taču vērā jāņem arī materiālu kalpošanas laiks.

Pasākums 3.2.10.3. Izgatavot un uzstādīt informatīvās zīmes.

Lai teritorijas apmeklētājus informētu par apskates objektiem, uz tūrisma takām, ceļiem un skatu torņos jāizvieto informatīvas zīmes ar izglītojošu informāciju. Zīmes vēlams izvietot pie šādiem objektiem:

- kultūras pieminekļiem, norādot uz to vēsturisko informāciju, teikām un nostāstiem;
- skatu torņos, sniedzot informāciju par apskatāmajiem ainavas elementiem un iespējām atpazīt lidojošos putnus pēc to siluetiem;
- pļavu biotopiem, dabiskajiem mežu biotopiem, upēm un vecupēm;
- veciem, bioloģiski augstvērtīgiem kokiem, norādot uz to nozīmi kukaiņiem un putniem, bet nekādā gadījumā nenorādīt koku ar putnu ligzdu;
- citās vietās.

Pasākums 3.2.10.4. Izgatavot un uzstādīt norādes.

Uz ceļiem un tūrisma takām, to sazarojumos jāizvieto norādes par to, kur ceļš vai taka ved un kādi apskates vai rekreācijas objekti pa ceļam redzami. Objektus iespējams norādīt ar piktogrammām.

Pasākums 3.2.10.5. Ierīkot skatu torņus.

Uzstādīt koka skatu torņus 5.2. pielikuma kartē norādītajās vietās, kā arī pie apmeklētāju centra, kuru Valmieras rajona padome plānojsi izveidot blakus "Vidusburtnieka" teritorijai. Skatu torņi paaugstinās teritorijas rekreācijas vērtību, dodot apmeklētājiem iespēju aplūkot plašāku apkārtni, kā arī vērot putnus. Torņi veidot, izmantojot videi draudzīgus materiālus un izvēloties tādu konstrukciju, kura pēc iespējas vairāk harmonē ar apkārtējo ainavu. Zemeszdes bojāšanas novēršanai, ap torņi iespējams izmantot koka šķeldu segumu. Tornī uzstādīt informatīvo stendu par apkārtnē redzamajiem objektiem, kā arī informatīvās zīmes ar instrukciju kā atšķirt lidojošu putnu sugas pēc to siluetiem. Torņu izgatavošana un uzstādīšana jāveic saskaņojot ar ZBR administrāciju.

Pasākums 3.2.10.6. Ierīkot/labiekārtot autostāvvietas.

Šobrīd "Vidusburtnieka" teritorijā vairākās makšķernieku iecienītās vietās diezgan pamatīgi tiek izbraukāta zemeszde. Lai maksimāli novērstu augsnes eroziju, kura var veidoties zemeszdes izbraukāšanas rezultātā, šīs vietas nepieciešams labiekārtot. Stāvlaukumiem jāizveido grants segums. Tiem blakus jāuzstāda galdus un solus, atkritumu urnas, kā arī informatīvos standus par NATURA 2000 teritoriju. Lai novērstu stāvlaukuma patvaļīgu izplešanos, tas jānorobežo ar koka barjerām. Barjeras jāizvieto arī gar ceļa malām stāvvietas tuvumā. Stāvvietu ierīkošana un labiekārtošana veicama 5.2. pielikumā norādītajās vietās, saskaņojot to ar ZBR administrāciju.

Pasākums 3.2.10.7. Labiekārtot makšķerēšanas vietas.

5.2. pielikumā norādītās makšķerēšanas vietas nepieciešams labiekārtot. Patreiz tajās ir izveidojies stihisks taku tīkls, ugunsuru vietas un tiek izmesti atkritumi. Takām nepieciešams izveidot grants, šķelda vai laipu segumu, jāierīko arī ugunsuru vietas un jāuzstāda atkritumu urnas. Nepieciešamības gadījumos, saskaņojot ar ZBR administrāciju, var veikt vēl citus labiekārtošanas pasākumus, piemēram, upju un vecupju krastos izbūvēt koka laipas, laivu piestātnes u.c.

Pasākums 3.2.10.8. Uzbūvēt gājēju tiltiņus.

Gājēju tiltiņi uzbūvējami 5.2. pielikumā norādītajās vietās. Tie padarīs interesantākus teritorijas tūrisma maršrūtus, jo ir iespējams projektēt cirkulāru izziņas taku. Ieteicams tiltiņus būvēt no dabai draudzīgiem materiāliem, kā arī ieteicams veidot konstrukcijas, kuras pēc iespējas mazāk izmaina apkārtējo vidi un ainavu. Tiltiņu būvniecība ir jāsaskaņo ar ZBR administrāciju.

Pasākums 3.2.10.9. Esošās, no jauna izveidotās un uzlabotās infrastruktūras uzturēšana.

Veikt jau esošās, no jauna izveidotās un labiekārtotās tūrisma infrastruktūras uzturēšanu. Jāseko līdzi ceļu un taku stāvoklim, nepieciešamības gadījumā veicot seguma remontu. Regulāri jāaizvāc atkritumus no atkritumu urnām. Vismaz reizi gadā jāapseko citi infrastruktūras objekti un jāveic labošanas darbus, kur tie ir nepieciešami.

Mērķis 3.2.11. Līdz 2009. gadam nodrošināta informācijas pieejamība par teritorijas vērtībām un tūrisma piedāvājumu

Pasākums 3.2.11.1. Izdot informatīvu bukletu.

Sagatavot informatīvu bukletu ar īsu informāciju par NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" dabas un kultūrvēsturiskajām vērtībām un tūrisma iespējām. Bukletu izplatīšana vietējo pagastu padomēs, makšķernieku bāzēs u.c. var sekmēt saudzīgāku atpūtnieku attieksmi pret dabu.

Pasākums 3.2.11.2. Sniegt informāciju vietējos plašsaziņas līdzekļos.

Vietējā presē, televīzijā un radio publicēt ziņas par NATURA 2000 teritoriju "Vidusburtnieks". Ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību var sniegt informāciju par teritorijas apsaimniekošanu, DA plāna ieviešanas gaitu, izpēti jaunumiem, tūrisma un izglītības iespējām u.tml. Tādējādi informējot un ieinteresējot gan īpašniekus, gan apkārtnes iedzīvotājus lieguma vērtību saglabāšanas procesā.

Mērķis 3.2.12. Nodrošināts apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes un tūrisma un rekreācijas ietekmes uz teritorijas dabas vērtībām regulārs novērtējums

Pasākums 3.2.12.1. Pļavu apsaimniekošanas efektivitātes monitoringa veikšana.

Pļavu apsaimniekošanas efektivitātes monitorings jāveic katru gadu līdz 2013. gadam. Domājams, ka tad varēs izdarīt drošus secinājumus par pielietoto pļavu apsaimniekošanas efektivitāti uz bioloģisko daudzveidību.

Galvenie apsaimniekošanas pasākumu efektivitātes rādītāji ir ķikuta un griezes populāciju izmaiņas. Paredzams, ka pēc pļavu apsaimniekošanas atsākšanas "Vidusburtnieka" teritorijā šo sugu populācijas palielināsies.

2005. gadā LDF eksperti jau ir noskaidrojuši, kāds ir ķikuta un griezes populāciju stāvokli Košķeles un Lukstiņu pļavās (5.1. pielik. – prioritāri apsaimniekojamās putniem nozīmīgās pļavas) pirms to apsaimniekošanas atsākšanas. Turpmāk katru gadu šajās pļavās ķikutu un griežu riestošanas periodā jāveic putnu uzskaites., liekot uzsvāru uz ķikutu un griežu inventarizāciju.

Pasākums 3.2.12.2. NATURA 2000 teritorijas klasificējošo biotopu un sugu monitorings.

Visās NATURA 2000 statusam atbilstošajās teritorijās, tai skaitā "Vidusburtniekā", ir veicams biotopu un sugu, kuri iekļauti attiecīgi ES Sugu un biotopu vai Putnu direktīvā, monitorings. Šī monitoringa programma tiks izstrādāta 2006. gadā, un tā veikšanu koordinēs LVĢMA.

Ņemot vērā līdz 2005. gadam (ieskaitot) iegūtos datus par "Vidusburtņiekā" sastopamajām ES aizsargājamajām sugām un biotopiem, monitorēt ieteicams šādus biotopus un sugas: upju palieņu pļavas (6450), ozolu meži (9160), boreālie meži (9010*), urālpūce, grieze, ķikuts, ūdrs, spilgtā purvuspāre, zaļā upjuspāre un lapkoku praulgrauzis. Iespējams, ka laika gaitā izveidojas nepieciešamība monitorēt arī citus biotopus vai sugas.

Pasākums 3.2.12.3. Antropogēnās slodzes monitoringa veikšana.

ZBR sadarbībā ar tūrisma un rekreācijas infrastruktūras objektu apsaimniekotājiem iespēju robežās katru gadu apkopo datus par katra konkrētā objekta apmeklētības intensitāti. Katrā mēneša apmeklētāju daudzums jāuzrāda atsevišķi. Pēc šiem datiem jāizspriež vai atsevišķu objektu apmeklētības intensitāte noteiktos gada periodos nevar radīt būtiskus traucējumus aizsargājamo putnu sugu riestam un ligzdošanai. Ja rodas šādas aizdomas, monitoringā jāiesaista ornitoloģijas eksperts, kuram jāveic iespējami apdraudēto sugu populāciju inventarizācijas.

Pasākums 3.2.12.3. Atbilstoši monitoringa rezultātiem sagatavot priekšlikumus DA plāna papildinājumiem.

Atbilstoši monitoringa rezultātiem monitoringu koordinējošā institūcija, sadarbojoties ar nozaru ekspertiem, izvērtē dabas aizsardzības plānā paredzēto pļavu apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti, kā arī tūrisma un rekreācijas objektu apmeklētības intensitātes ietekmi uz dabas vērtībām. Nepieciešamības gadījumā jāierosina DA plānā iestrādāt teritorijas apsaimniekošanas pasākumu un apmeklētāju plūsmas organizēšanas korekcijas.

4.2. Ieteicamais teritorijas zonējums

NATURA 2000 teritorijai "Vidusburtnieks" jāizdala trīs funkcionālās zonas: regulējamā režīma zona, dabas lieguma zona un ainavu aizsardzības zona.

Regulējamā režīma zonā jāiekļauj mežos ligzdojošajām retajām un aizsargājamajām putnu sugām nozīmīgās platības, ES aizsargājami mežu biotopi, kā arī dabiskie un potenciālie dabiskie mežu biotopi, izņemot dabiskos mežu biotopus KOKS. Ieteicamās regulējamā režīma zonas platība ir 167 ha, kas veido 12,7% no "Vidusburtnieka" teritorijas.

Dabas lieguma zona veido lielāko "Vidusburtnieka" daļu. Šajā zonā jāiekļauj visas teritorijas mežu zemes, izņemot tās, kuras tiek iekļautas regulējamā režīma zonā un ainavu aizsardzības zonā. Tāpat šajā zonā jāiekļauj lielākā daļa pļavu platību, upes, vecupes un purviņi. Kopējā ieteicamās dabas lieguma zonas platība ir 1101 ha, kas veido 83,7% no "Vidusburtnieka" teritorijas.

Ainavu aizsardzības zonā ieteicams iekļaut atsevišķas nelielas zemju platības. Lielākoties tās ir nelielas pļavu platības, kuras vai nu jau tiek izmantotas, vai arī ir ieplānots tās izmantot tūrisma un rekreācijas vajadzībām. Tie ir makšķernieku iecienītie teritorijas sektori Rūjas un Sedas krastos, kā arī neliela pļavu platība uz Zvejnieku-Bērzu drumlinoīda – akmens laikmeta cilvēku apmetņu un kapulauka vieta. Vēl ainavu aizsardzības zonā iekļaujamas atsevišķas mežaudzes, kuras izveidojušās dažu pēdējo desmitgažu laikā, aizaugot neapstrādātām palieņu pļavām. Teritorijas bioloģiskās daudzveidības palielināšanas nolūkos šo mežaudžu vietās jāatjauno palieņu pļavas. Kopējā ainavu aizsardzības zonas platība ir 47 ha, kas veido 3,6% no "Vidusburtnieka" teritorijas.

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" funkcionālais zonējums attēlots 6.3. pielikuma kartē. Savukārt 6.2. pielikumā ir uzskaitīti teritorijas funkcionālajās zonās iekļautie īpašumi vai to daļas.

5. Plāna ieviešana un atjaunošana

5.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" dabas aizsardzības plānu ievieš zemju īpašnieki un lietotāji, ZBR un pašvaldības, sadarbojoties ar DA pārvaldi. Plāna ieviešana jāuzsāk nekavējoties pēc plāna apstiprināšanas, un ideālā gadījumā tā jārealizē piecu gadu laikā. Pārējos piecos gados jāturpina veikt ikgadējos apsaimniekošanas pasākumus un veikto pasākumu efektivitātes un antropogēnās slodzes kontroli. Vietās, kur nepieciešams, apsaimniekošanas pasākumi jāatkārto vai jākoriģē. Ja nav pieejami pietiekami finansu līdzekļi, lai uzreiz īstenotu visus apsaimniekošanas pasākumu, sākotnēji jāīsteno pasākumi, kuru veikšanai ir augstāka prioritāte.

5.2. Plāna atjaunošana

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" dabas aizsardzības plāns ir izstrādāts 10 gadiem, skaitot no apstiprināšanas brīža. Atjaunošana veicama gada laikā pēc esošā plāna termiņa izbeigšanās. Ja monitoringa rezultāti liecina, ka plānā paredzētie apsaimniekošanas pasākumi ir neefektīvi, vai arī tie ir pretrunā ar lieguma izveidošanas mērķiem, plāns ir jāpārskata un jāatjauno ātrāk, nekā pēc 10 gadiem. Agrāka plāna atjaunošana arī ir iespējama gadījumā, ja rodas tāda nepieciešamība neparedzētu apstākļu dēļ.

5.3. NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi

NATURA 2000 teritoriju "Vidusburtnieks" veido ZBR dabas lieguma zona ar tādu pašu nosaukumu, kā arī vairāki ZBR ainavu aizsardzības zonas fragmenti. Šajā DA plānā ir paredzēts, ka ZBR dabas lieguma zonas "Vidusburtnieks" robežas ir jāpaplašina, lai dabas lieguma zona sakristu ar NATURA 2000 teritoriju. To var izdarīt, grozot LR likumu "Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu".

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts ir dots šā DA plāna 6.1. pielikumā. Šo projektu var apstiprināt kā atsevišķus MK noteikumu, tādā gadījumā izmainot ZBR individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu 6. punktu. Patreiz šajā punktā ir minēts, ka "*Dabas lieguma zonā "Vidusburtnieks" aizliegta jaunu atpūtas objektu būvniecība.*" Turpmāk šajā punktā jānorāda, ka dabas lieguma zonas "Vidusburtnieks" individuālo aizsardzību un izmantošanu nosaka attiecīgi MK noteikumi.

NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projektu (6.1. pielik.) var iestrādāt arī ZBR individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos kā šo noteikumu 6. punkta apakšpunktus, taču to vēlams darīt tikai pēc ZBR dabas lieguma zonas "Vidusburtnieks" paplašināšanas, kad tās robežas sakrītīs ar NATURA 2000 teritorijas robežām.

Pielikumi

1. Sabiedrības informēšana

- 1.1. pielikums. Informatīvās sanāksmes dalībnieku saraksts un protokols.
- 1.2. pielikums. Rīkojums par NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" dabas aizsardzības plāna izstrādes uzraudzības grupu.
- 1.3. pielikums. Pirmās uzraudzības grupas sanāksmes dalībnieku saraksts un protokols.
- 1.4. pielikums. Otrās uzraudzības grupas sanāksmes dalībnieku saraksts un protokols.
- 1.5. pielikums. Trešās uzraudzības grupas sanāksmes dalībnieku saraksts un protokols.
- 1.6. pielikums. Plāna publiskās apspriešanas sanāksmes protokols.
- 1.7. pielikums. Pagastu padomju sēžu protokolu izraksti par NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" dabas aizsardzības plāna saskaņošanu.
- 1.8. pielikums. Ceturtās (pēdējās) uzraudzības grupas sanāksmes dalībnieku saraksts un protokols.

2. Zemes īpašumi

- 2.1. pielikums. NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" iekļauto zemes īpašumu saraksts.
- 2.2. pielikums. NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" esošo zemes īpašumu veidu karte.

3. Teritorijas robeža

- 3.1. pielikums. NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" robežas apraksts.
- 3.2. pielikums. NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" attēlojums PSRS armijas militārajā topogrāfiskajā kartē.

4. Sugas un biotopi

- 4.1. pielikums. NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" konstatēto reto un aizsargājamo augu sugu atradņu karte.
- 4.2. pielikums. NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" konstatēto reto un aizsargājamo bezmugurkaulnieku sugu atradņu un potenciālo atradņu karte.
- 4.3. pielikums. NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" konstatēto reto un aizsargājamo putnu sugu atradņu un ligzdošanai nozīmīgo mežu sektoru karte.
- 4.4. pielikums. Bioloģiski augstvērtīgākie vecupju biotopi NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks".
- 4.5. pielikums. NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" konstatēto reto un aizsargājamo biotopu karte.
- 4.6. pielikums. NATURA 2000 teritorijā "Vidusburtnieks" konstatēto dabisko un potenciāli dabisko meža biotopu un ES aizsargājamo meža biotopu saraksts.

5. Apsaimniekošanas pasākumi

- 5.1. pielikums. NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" apsaimniekojamās platības.
- 5.2. pielikums. NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" tūrisma un atpūtas infrastruktūras labiekārtošanas pasākumu un ieteicamo objektu izvietojuma karte.

- 5.3. pielikums. Informatīvā zīme īpaši aizsargājamo dabas teritoriju apzīmēšanai un tās lietošanas kārtība.
- 5.4. pielikums. Informācija par ES atbalsta maksājumiem lauku attīstībai (izvilkumi no Lauku attīstības plāna 2004.-2006. gadam).

6. Individuālie apsaimniekošanas un izmantošanas noteikumi un zonējums

- 6.1. pielikums. NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumu projekts.
- 6.2. pielikums. NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" funkcionālajās zonās iekļauto zemes īpašumu vai to daļu saraksts.
- 6.3. pielikums. NATURA 2000 teritorijas "Vidusburtnieks" zonējuma karte.